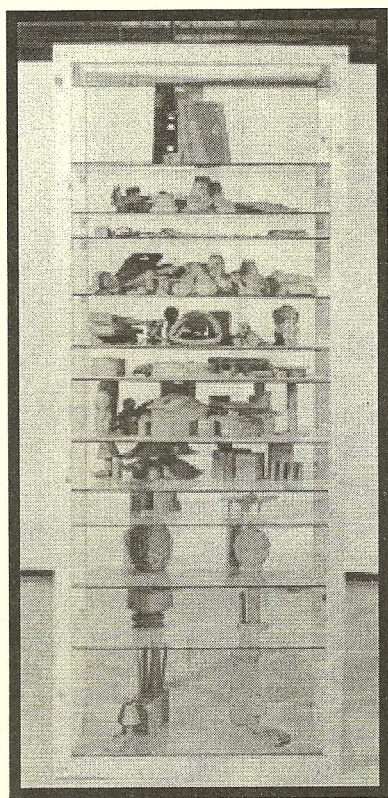

Ν ή μ α

περιοδικό για το κουκλοθέατρο

32

Ιανουάριος 2001

Νήμα, τεύχος 32, Ιανουάριος 2001

Το Νήμα είναι τετραμηνιαίο περιοδικό για το κουκλοθέατρο και εκδίδεται από την UNIMA ΕΛΛΑΣ, (Ελληνικό Κέντρο Κουκλοθεάτρου και Καραγκιόζη, έτος ίδρυσης 1990, ελληνικό τμήμα της Διεθνούς Ένωσης Μαριονέτας (UNIMA).

Υπεύθυνος της έκδοσης:

Στάθης Μαρκόπουλος

Φιλολογική επιμέλεια:

Μάγδα Καραβιώτη

ISSN: 1108:460X

Διεύθυνση: UNIMA-ΕΛΛΑΣ

Ψαρουδάκη 34, 10445 Αθήνα

τηλ. 3458978 - τηλ./φαξ: 8323714

e-mail: unima_hellas@hotmail.com

http://www.homestead.com/unimahellas/
unimahellas.html

Οι δραστηριότητες της UNIMA - ΕΛΛΑΣ στεγάζονται στο Κέντρο Κουκλοθεάτρου &

Καραγκιόζη, έναν χώρο ανοικτό στο κοινό, που διαθέτει δανειστική βιβλιοθήκη, πληροφοριακό υλικό, μικρό εργαστήριο κ.α.
Διεύθυνση: Μπισκίνη 61, Ζωγράφου (3η στάση Ζωγράφου, τηλ. 7470008).
Ώρες λειτουργίας: κάθε Τετάρτη και Παρασκευή, 18:00 - 21:00

Ετήσιες συνδρομές:

Μέλος της UNIMA: 10000 δρχ

Συνδρομή "Νήματος": 5000 δρχ

(Η συνδρομή κατατίθεται στην Τράπεζα

Πίστωσης, αρ. λογαριασμού:

162-002101-014755 και η απόδειξη

κατάθεσης, συνοδευόμενη από ένα

σημείωμα με τα πλήρη στοιχεία του

αποστολέα, στην διεύθυνση της UNIMA-ΕΛΛΑΣ).

Περιεχόμενα:

Σημείωμα της έκδοσης.....σελ. 3

Μουάζει με Άνθρωπο(ς);

(Θ. Μουτσόπουλος)..... σελ. 4

Η Ερμηνεία της Κίνησης

(Hubert Japelle)..... σελ. 19

Το Εννιαίο και Αδιαίρετο

Κουκλοθέατρο

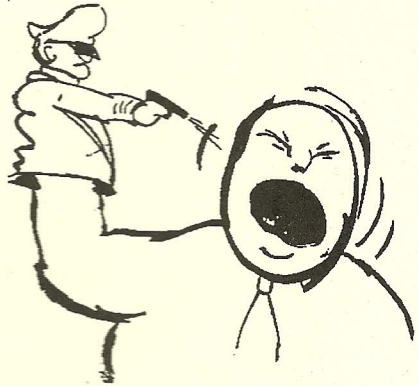
(Τάκης Σαρρής)..... σελ. 23

Το Κουκλοθέατρο των

Θαυμάτων

(Λέανδρος Πολενάκης).... σελ. 31

Ειδήσεις..... σελ.53

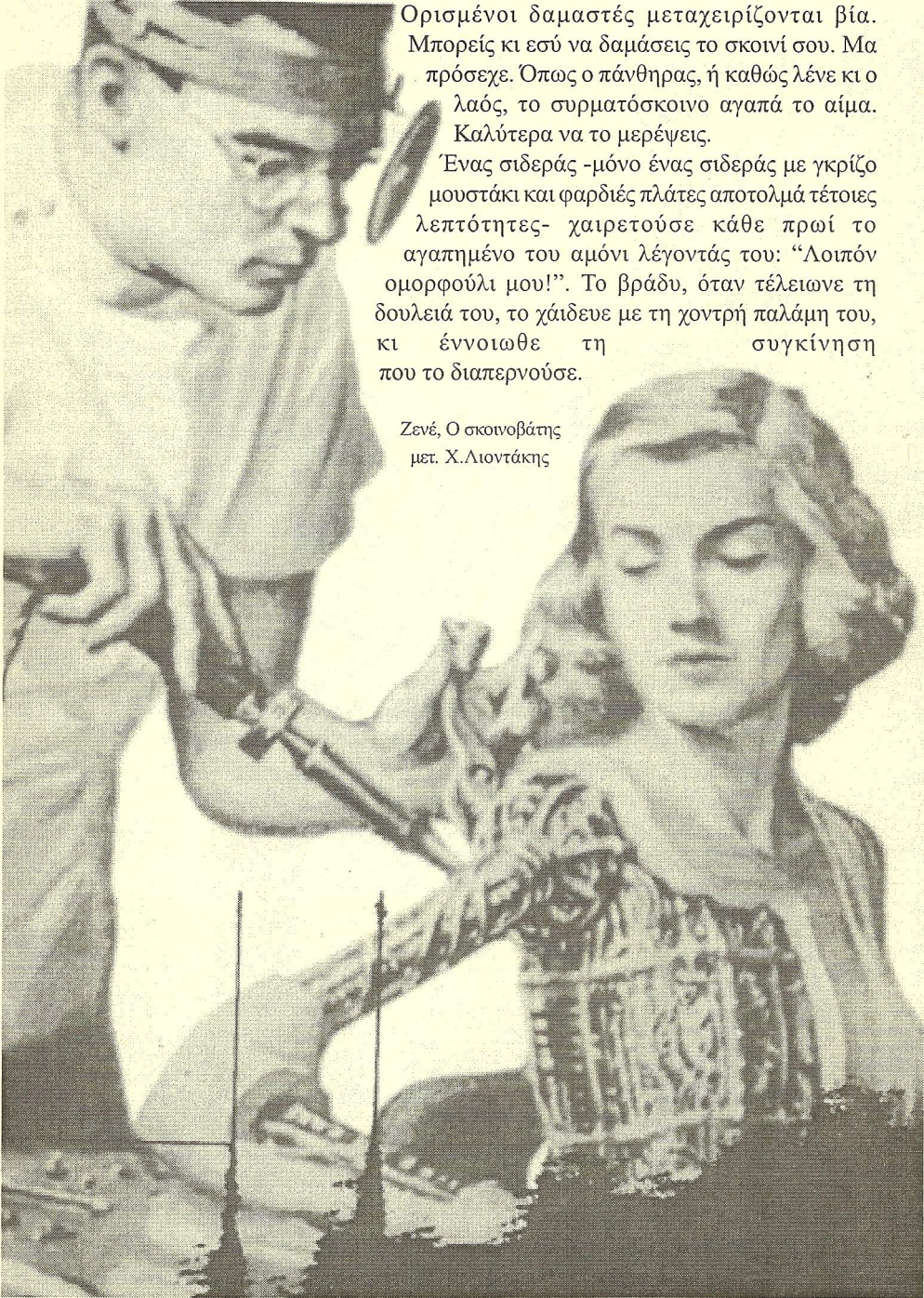

Φωτογραφία εξώφυλλου:

Λουκάς Λουκίδης,

Χωρίς Τίτλο, 1996

Σημείωμα της Έκδοσης

Ορισμένοι δαμαστές μεταχειρίζονται βία. Μπορείς κι εσύ να δαμάσεις το σκοινί σου. Μα πρόσεχε. Όπως ο πάνθηρας, ή καθώς λένε κι ο λαός, το συρματόσκοινο αγαπά το αίμα. Καλύτερα να το μερέψεις.

Ένας σιδεράς -μόνο ένας σιδεράς με γκρίζο μουστάκι και φαρδιές πλάτες αποτολμά τέτοιες λεπτότητες- χαιρετούσε κάθε πρωί το αγαπημένο του αμόνι λέγοντάς του: “Λοιπόν ομορφούλι μου!”. Το βράδυ, όταν τέλειωνε τη δουλειά του, το χάιδευε με τη χοντρή παλάμη του, κι έννοιωθε τη συγκίνηση που το διαπερνούσε.

Ζενέ, Ο σκοινοβάτης
μετ. Χ.Λιοντάκης

Μοιάζει με άνθρωπο(ς) ;

Θανάσης Μουτσόπουλος*
εκδ. FUTURA 20/25, Αθήνα 1997

Τελικά τί μπορεί να μοιάζει με (τον) άνθρωπο; Ποιό είναι το πρότυπο της εικόνας που έχουμε γι' αυτόν; Που αλλού εφαρμόζουμε την εικόνα αυτή για να πετύχουμε τον εξανθρωπισμό; Πολλές θρησκείες βέβαια βασίστηκαν στο «Κατ' εικόνα και Ομοίωση». Όμως δεν είναι αυτό το θέμα μας. Ο σκοδός αυτής της μελέτης δεν είναι (φυσικά) να απαντήσει στο ερώτημα «άνθρωπος;». Ούτε (ε υ θ έ ω ς «Υπάρχει Θεός, Άγγελοι;» και αν με το δημιουργημά φυσικά όχι στο κατ' ουσία «Υ π ά ρ χ ο υ ν (άνθρωποι);».

Το κύριο ερώτημα σ' αυτό το βιβλίο (ε ς) πλάθει στο άνθρωπος για να κοσμική μοναξιά τελικά αναπαριστά εαυτό μέσω άλλων μοντέλων.

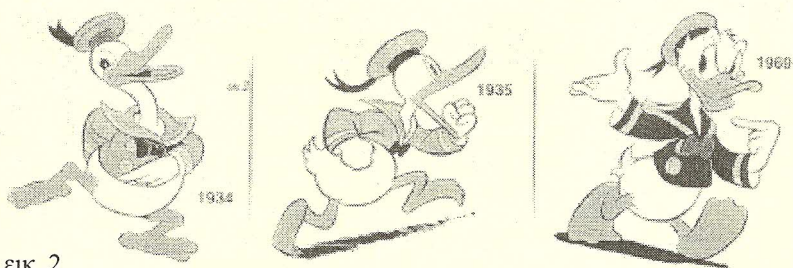
«Είναι μόνος ο βέβαια στο μεταφυσικό) Διάβολος ή αυτόι μοιάζουν (Του). Και (έμμεσα αλλά μεταφυσικό) ε ξ ω γ ή ι ν ο ι

που σχολιάζεται είναι τι εικόνα (-μυαλό του ο σκοτώσει την του. Ή πώς τον ίδιο του τον φαινομενικά

Ήταν κατά κύριο λόγο η Θεωρία της Ερμηνείας των Διακοσμήσεων του Oleg Grabar που ενέπνευσε την ιδέα να την εφαρμόσω στον κόσμο της σύγχρονης μαζικής κουλτούρας. Πιστεύω ότι αυτού του είδους οι οπτικές τέχνες είναι μεταξύ των τελευταίων που εμπεριέχουν το στοιχείο του διακοσμητικού και του σχηματικού. Η ευφυής ερμηνεία της Rusalind Krauss για την πρώτη περίοδο του έργου του γλύπτη (και ζωγράφου) Giacometti, αποκάλυψε (χωρίς να ασχοληθεί ποτέ μαζί τους) το άλλο συστατικό της αναπαράστασης στα κινούμενα σχέδια και τα κόμικς του εικοστού αιώνα: τον ανθρωπομορφισμό ως την απόλυτη μεταφορά της εξοικείωσης και ταυτόχρονα μια σειρά άλλων “-μορφισμών”, οι οποίοι, κατά τη γνώμη μου, συνθέτουν ένα δρόμο

ερμηνείας αυτών των θεμάτων. Γι' αυτό το σκοπό η προσέγγιση ξεκινάει με μια κατά γράμμα επαν-εφαρμογή της θεωρίας του Grabar πάνω σε ένα αντικείμενο δραματικά διαφορετικό από αυτό για το οποίο γράφτηκε.

Στο πρώτο κεφάλαιο του βιβλίου του, "Η μεσολάβηση του κοσμήματος" (διακοσμητικού) (The Mediation of the Ornament), ο Oleg Grabar δίνει τον δικό του ορισμό της διακόσμησης. Σύμφωνα με τον Grabar, τα κοσμήματα (ornaments), σε αντίθεση με τις διακοσμήσεις (decorations) είναι "αυτά που αναπαριστούν κάποιο πράγμα ή σημαίνουν κάτι άλλο". Κατ' επέκταση, επιμένει ότι πρέπει να λέγονται

εικ. 2

έτσι επειδή "οι μεταμορφώσεις απόλυτα προσιτών αντικειμένων δεν υπαγορεύονται από το υποκείμενο και δεν παραλλάσσουν οποιοδήποτε αυθεντικό χαρακτηριστικό ήταν το προνόμιο αυτών των υποκειμένων". Ο Grabar ξεκινάει το σχόλιό του, βασισμένος σε ένα Ισλαμικό ξυλόγλυπτο που αναπαριστάει ένα πουλί (βλ. εικ. 1). Η ανάλυση του εξετάζει το επιχείρημα να αποκαλέσει κανείς "πουλί" ένα διακοσμητικό στοιχείο: "Κανένα από αυτά τα στοιχεία δεν μοιάζει από μόνο του με πουλί, ούτε θυμίζει. ένα τέτοιο. Ούτε καν τμήμα πουλιού. Όμως ο συνδυασμός λειτουργεί ως κάτι που αντανακλά το σύμβολο του πουλιού. Ο μίσχος γίνεται αντιληπτός ως ο λαιμός του πουλιού λόγω του τρόπου που αυτός βγαίνει από αυτό που γίνεται αντιληπτό ως το καθισμένο σώμα του πουλιού επειδή αυτό συνδέεται με τον λαιμό αυτού του πουλιού. Όλος λοιπόν ο συνειρισμός της εικόνας του "πουλιού" γίνεται με βάση μια αλυσίδα συσχετισμών των επι μέρους στοιχείων. Η "ομοιότητα με πτηνό" της εικόνας εξαφανίζεται σχεδόν εντελώς από τη στιγμή που τα μέρη του αναλύονται ξεχωριστά και επιστρέφει μόνο μέσω της αντίληψης μιας σιλουέτας για την οποία μοιάζει να μην υπάρχει άλλη ερμηνεία παρά αυτή του πουλιού."

Στις επόμενες σελίδες του εισαγωγικού κεφαλαίου ο Grabar ερευνά το τι μας κάνει να αναγνωρίζουμε ή να ταυτίζουμε ένα πουλί, ένα ψάρι ή ένα φύλλο όταν αυτό που βλέπουμε δεν έχει καμμία πραγματική ομοιότητα με αυτό που αποκαλούμε. «Από τη στιγμή που το

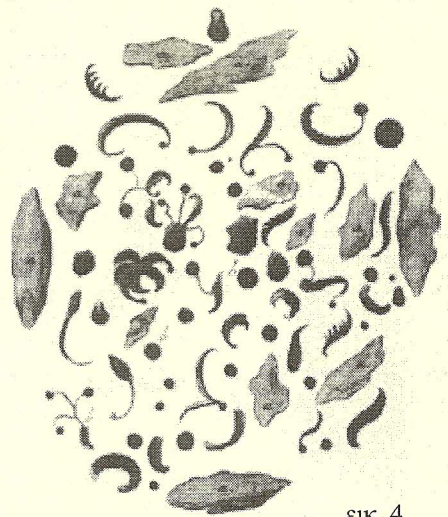

εικ. 3

αντικείμενο μιας αναπαράστασης αναγνωρίζεται με βάση μια δεδομένη εικόνα, αυτή η συγκεκριμένη εικόνα δεν είναι πλέον ο μόνος πιθανός τρόπος για αυτό να αναπαρασταθεί». Έχοντας αυτές τις αρχές κατά νου, κάποιος μπορεί να σχεφτεί ότι μπορούν να εφαρμοστούν και σε άλλα, πέραν των μεσαιωνικών ισλαμικών δειγμάτων, αντικείμενα. Όπως για παράδειγμα σε πολλές εικόνες της συγχρονής μαζικής κουλτούρας που μας περιβάλλουν. Η ποπ παράδοση προσφέρει ένα τεράστιο πεδίο αναφορών. Ξεκινώντας από τις πιο προφανείς εξ' αυτών όπως μία σωρεία χαρακτήρων του Walt Disney που υπόκεινται σ' αυτή τη διαδικασία. Για να το κάνει κανείς ακόμη πιο ξεκάθαρο, αρκεί να αντιπαραβάλλει τη μορφή ενός άλλου πτηνού, του Donald Duck, με αυτή του πουλιού που ανέφερε ο Grabar (βλ. εικ.

2). Οι ίδιες αρχές εφαρμόζονται και εδώ. Κανένα από τα μέρη του Donald Duck δεν μπορεί να αναγνωριστεί ως μέρος ενός πτηνού. Παρ' όλα αυτά είναι ξεκάθαρο σε όλους(;) ότι αυτός ο χαρακτήρας είναι μια πάπια. Ακόμη και αν αυτό δεν αλλάζει απόλύτως τίποτα στην ανάγνωση του μέσα στο συνολικό πλαίσιο. Ο συνολικός τρόπος έκφρασης αυτής της πάπιας είναι καθαρά ανθρωπόμορφος.

Έχει ενδιαφέρον να ανατρέξει κανείς στην αρχή της εξέλιξης αυτού του χαρακτήρα μέσα στο γενικότερο πλαίσιο της αφηγηματικής πλοκής του Disney. Σε αναλογία με άλλα ζώα-πρωταγωνιστές των κινουμένων σχεδίων και των κόμικς του Disney - Mickey Mouse (ποντίκι), Goofy (σχύλος), κ.λ.π.- ο χαρακτήρας του Donald σταδιακά χάνει όλα τα ζωώδη χαρακτηριστικά, τα οποία ανιχνεύονται πλέον μόνο στο παρελθόν του(ς). Αυτά τα χαρακτηριστικά μπορούν ακόμη να βρεθούν στις ταινίες κινουμένων σχεδίων, όπου η χρήση της παπίο-μορφης φωνής, βοηθάει δραστικά στην κατανόηση του χαρακτήρα ως

εικ. 4

“πάπια”.

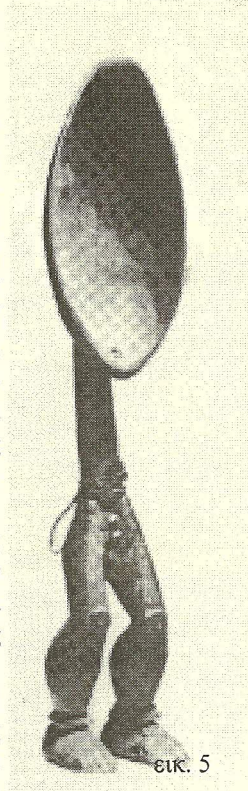
Ένα άλλο πεδίο μέσα στην παρουσίαση της θεωρίας των Ενδιαμέσων του Grabar είναι η διάκριση μεταξύ της αφαίρεσης από τη μία πλευρά και της διακόσμησης (ornament-decoration) από την άλλη. Αυτές οι δύο λέξεις που συχνά χρησιμοποιούνται ως συνώνυμες, σύμφωνα με τον Grabar θα έπρεπε να κατανοηθούν διαφορετικά. Για αυτόν «το να αφαιρείς (to abstract) δεν σημαίνει να μεταποιείς/τροποποιείς κάτι με το να το σχηματοποιείς και παρουσιάζει μια ακολουθία αέναα απλοποιούμενων τούρων από τον Picasso ως ένα παράδειγμα απλής αφαίρεσης. Αντίθετα προτείνει το ρήμα “στυλιζάρω”/“απλοποιώ” (to stylize) ως πιο κατάλληλο, αν και το ακριβές νόημα είναι νεφελώδες».

Τελικά για να ξεκαθαρίσει κανείς το νόημα της λέξης “κόσμημα”/“διακοσμητικό” πρέπει να ανατρέξει στον αρχιτέκτονα του μοντερνισμού Le Corbusier: “Το κόσμημα (ornament) είναι ένας μικρόκοσμος της φύσης και της φυσικής πραγματικότητας”.

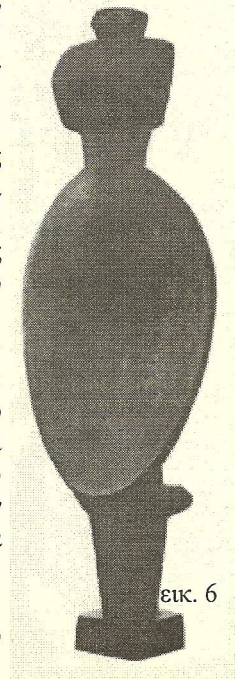
Μια απολύτως κυριολεκτική, ίσως και αντι-ποιητική ερμηνεία αυτού του συμπεράσματος μέσω ενός παραδείγματος μπορεί να βρεθεί στο «The human eye as the work of God» του J.J.Scheuchzer (βλ. εικ. 4). Αυτό το επιστημονικό χαρακτηριστικό του 18ου αιώνα θα έπρεπε ίσως να συσχετιστεί με τα έργα του Joan Miro, βαθειά μέσα στον 20ο αιώνα. Το έργο και των δύο μοιράζεται παραδόξως τα ίδια διακοσμητικά χαρακτηριστικά.

Ένας έγκριτος ερευνητής του ζητήματος της διακόσμησης και της διακοσμητικότητας, ο Ernst Gombrich αποφεύγει την ταξινόμηση των μορφών ως μια καθαρά λεκτική δραστηριότητα και τονίζει τα πρακτικά αποτελέσματα της διακόσμησης. Ο Gombrich επικεντρώνει κατά κύριο λόγο στο πλαίσιο, στο περιεχόμενο, αλλά και τη σχέση τους. Μερικές φορές προβάλλει τα αποτελέσματα του διακοσμητικού σε ένα επίπεδο σχεδόν παραισθητικό: “Όποτε οτιδήποτε έστω και μακρινά προσωπόμορφο διεισδύει στο πεδίο όρασής μας, διεγερώμαστε και ανταποκρινόμαστε. Γνωρίζουμε όλοι το αίσθημα, όταν ο πυρετός και η κούραση έχουν ατονίσει τη σκανδάλη των αντιδράσεών μας και ένα σχήμα στην ταπετσαρία ξαφνικά εμφανίζεται να μας κοιτάζει απειλητικά σαν γκριμάτσα”.

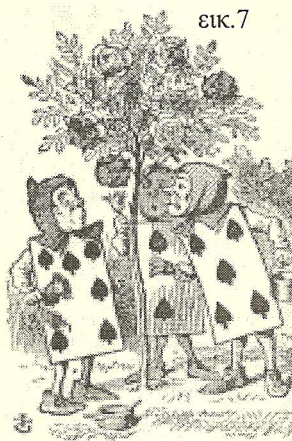
Είναι δύσκολο να ανιχνεύσει κανείς την καταγωγή του

εικ. 5

εικ. 6

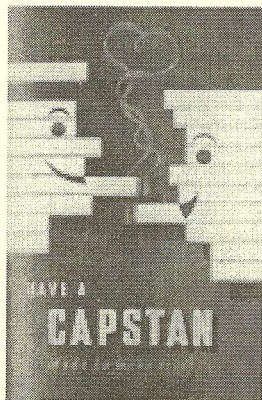
εικ.7

πόθου του ανθρώπου να εμπυχώνει αντικείμενα ή να τους δίνει ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά, όπως φωνή, πόδια, χέρια, ρούχα κλπ. Ένα πράγμα το οποίο είναι βέβαιο, είναι ότι οι αφρικάνικοι πολιτισμοί συνήθιζαν να το κάνουν για αιώνες (βλ. εικ.5), μέχρι τη στιγμή που καλλιτέχνες του 20ου αιώνα όπως ο Ιταλός γλύπτης Giacometti (της πρώτης περιόδου) μετέφερε τον ιό της εμπύχωσης αντικειμένων στη μοντέρνα (δυτική) τέχνη (βλ. εικ. 6). Όμως ένα κουτάλι ως μεταφορά για τη γυναίκα, όταν λειτουργεί και αντίστροφα, για τη γυναίκα ως κουτάλι, δεν θα πρέπει να ειπωθεί (απαραίτητα) ως μια προσβλητική σύγκριση για το γυναικείο φύλο. Πρόδρομοι του Σουρεαλισμού όπως ο Lewis Carroll, είχαν ήδη δώσει ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά σε αντικείμενα όπως τα τραπουλόχαρτα, κρατώντας μέσα στην όλη απεικόνιση, μόνο την πειθαρχία ίσως που χαρακτηρίζει την παραγωγή της χαρτοπαιχτικής τράπουλας σαν μεταφορά για τη στρατιωτική τάξη (βλ. εικ. 7).

εικ.

Αν επιστρέψουμε στη μελέτη του Grabar, θα δούμε ότι “το να μελετάει και να κατανοεί κανείς ένα αντικείμενο, ένα έργο τέχνης ή ένα κτίριο σημαίνει την εγκαθίδρυση μιας σχέσης με αυτό και ότι αυτές οι σχέσεις είναι πρακτικές, φυσικές, αισθητικές και ψυχολογικές, όμως κυρίως είναι συναισθηματικές. “Μια άλλη περίπτωση είναι αυτή του Γάλλου αρχιτέκτονα Claude Perrault ο οποίος συνέκρινε τα αισθήματα για ένα κτίριο με τη διάθεση που ξυπνάει η παθιασμένη αγάπη για ένα πρόσωπο!”.

εικ. 9

Στην εποχή μας έχουμε εκπαιδευτεί από τους διαφημιστές και τους γραφίστες να κατανοούμε και να αφομοιώνουμε και τις πιο ακραίες νοηματικά (αλλά και μορφολογικά) εικόνες. Χάρη στην τόλμη και την ευρηματικότητά τους, μάθαμε πόσο μακριά μπορούν να φτάσουν τα όρια της κατανόησης των εικόνων, πέρα από τις ενδείξεις των φυσικών απεικονίσεων. Θα εξετάσουμε τέσσερεις περιπτώσεις διαφημιστικής τέχνης που περιέχουν το στοιχείο της εμπύχωσης αντικειμένων. Η πρώτη περίπτωση είναι το κουτί του Kephaldol και ανάγεται στα πρώτα χρόνια του αιώνα (βλ. εικ. 8). Δηλαδή, σε μια πολύ πρώιμη και ανώριμη φάση της σύγχρονης (δεν υπάρχει και άλλη άλλωστε) διαφήμισης. Η περίπτωση αυτή μοιάζει ιδιαίτερα

πολυδιάστατα εμπνευσμένη μια που το κουτί μιλάει (χρησιμοποιώντας “συνεφάκι”, μέσο δανεισμένο από το νεογέννητο (γ. 1896) τότε κόμικς), φοράει γυαλιά (που του δίνουν μια διανοομενίστικη επίφαση “εγκυρότητας” ή ακόμη λειτουργούν ως μεταφορά για τον “γιατρό”) και επιπρόσθετα, έχει πόδια και φοράει παπούτσια. Από την άλλη μεριά οι ανθρώπινες φιγούρες μοιάζουν λιγότερο ανθρωπόμορφες αφού παρουσιάζονται σαν σκοτεινές σκιές χωρίς χαρακτηριστικά.

Το πόστερ για τα τσιγάρα Capstan από τον Abram Games, αν και είναι (πολύ) πιο αφηρημένο και γεωμετρικά, όπως οι περισσότερες γραφιστικές παρουσιάσεις της δεκαετίας του '50, μας προσφέρει την ενδιαφέρουσα δυνατότητα του φλέρτ μεταξύ δύο προσώπων φτιαγμένων από τσιγάρα (βλ. εικ.9).

Στην περίπτωση της αφίσας του Erwin Fabian (βλ. εικ. 10) δεχόμαστε την χαπνοδόχο με το καπέλο ως έναν βιομήχανο που διαβάζει τους Financial Times. “Που είναι το πρόσωπο;” Την ίδια στιγμή που κάνουμε (στον εαυτό μας) την ερώτηση, διαπιστώνουμε ότι ανιχνεύουμε την εικόνα, ψάχνοντας για στοιχεία που θα στεριώσουν την πεποίθησή μας. Τα βρίσκουμε κάπου κατά μήκος της γραμμής και οι ασθενέστερες των εικόνων φαντασμάτων εγκαθίστανται στην χαπνοδόχο και μεταμορφώνουν τον οπτικό χαρακτήρα της. Είναι αλήθεια: παραμένει χαπνοδόχος, όμως είναι επίσης ένα πρόσωπο, ανάλογα με τον τρόπο που το βλέπουμε. Ο χαρακτήρας της ψευδαίσθησης είναι δύσκολο να περιγραφεί και μπορεί να διαφέρει από πρόσωπο σε πρόσωπο. Όμως αν δεν υπήρχαν για να μας ψυχαγωγούν και να μας προκαλούν, οι αφίσες τέτοιου είδους δεν θα ήταν τόσο εξαιρετικά δημοφιλείς.

Για πολλές δεκαετίες οι αφίσες του Οργανισμού Συγκοινωνιών του Λονδίνου (London Passenger Transport) παρείχαν πληροφορίες στο κοινό με έναν μάλλον πειραματικό τρόπο αυτό-διαφήμισης (βλ. εικ. 11). Υιοθέτησε το ίδιο του το σύμβολο, που απόκαλείται συχνά “bull’s eye” (μάτι του ταύρου). Το σύμβολο αυτό προέρχεται από το μόνιμο πλαίσιο όπου αναγράφονται οι ονομασίες των σταθμών. Όμως πιθανόν οι πιο ενημερωτικές, αν και μάλλον όχι οι πιο επιτυχημένες καλλιτεχνικά, είναι οι διαφημίσεις στις οποίες το έμβλημα χρησιμοποιείται σε ένα ξεδιάντροπα

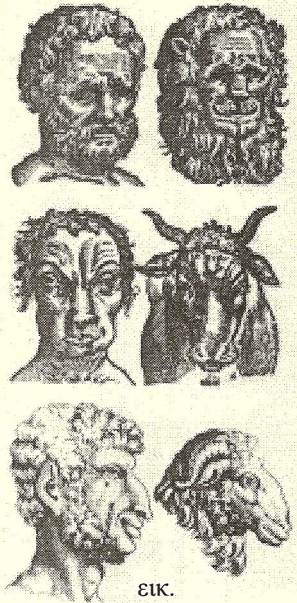
εικ.8

εικ.
11

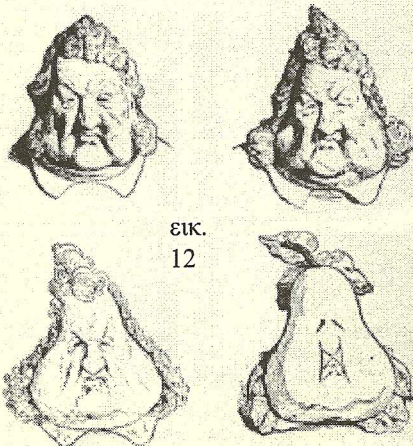
αναπαραστατικό πλαίσιο. Το “Bull’s Eye” για παράδειγμα, πρέπει να λειτουργεί σαν ένα κεφάλι, κάτι που κάνει το συνολικό εγχείρημα ιδιαίτερα αλλόκοτο.

Ένα πρωτογενές συμπέρασμα που μπορεί να βγει από τα ελάχιστα μέχρι τώρα παραδείγματα είναι ότι η αίσθηση του ανθρωπομορφισμού δίνεται κατά πρώτο λόγο με την αφομοίωση χαρακτηριστικών προσώπου στο υποκείμενο. Όπως επισημαίνει ο Απούλειος, αν ο άνθρωπος είναι μια μικρογραφία του σύμπαντος, το κεφάλι του είναι το άθροισμα όλου του σώματος. Το κεφάλι είναι ένας κόσμος σε περίληψη: Κατά δεύτερο λόγο είναι τα μέλη του σώματος όπως είναι τα χέρια και τα πόδια που θα δώσουν την επιθυμητή μεταφορά. Ασφαλώς η προσθήκη ρούχων ή η υιοθέτηση ανθρωπίνων συμπεριφορών ή συνηθειών (όπως π.χ. το κάπνισμα ή το διάβασμα) εξανθρωπίζει το αποτέλεσμα πέρα από κάθε αμφιβολία.

Ο φρουτομορφισμός είναι μια ακόμη, μάλλον ακραία εκδοχή της διαδικασίας εμπύχωσης. Βρίσκεται κάπου μεταξύ του ζωομορφισμού και του ανθρωπομορφισμού των αντικειμένων. Η περίπτωση του “Les Poires” (τα αχλάδια) είναι ίσως ένα από τα πιο γνωστά παραδείγματα (βλ. εικ. 12). Ο βοηθός του γάλλου σατυρικού χαράκτη Daumier, Philippon μεταμόρφωσε το κεφάλι του “Αστού-Βασιλιά” Louis-Philippe.

Στην περίπτωση αυτή η μεταφορά είναι κυριολεκτική: Το αχλάδι σημαίνει (στη γαλλική καθομιλουμένη) “χοντροκέφαλος” όμως την ίδια στιγμή κυριολεκτικά αχλάδι. Κατά τα πρόσφατα χρόνια το θέμα των ανθρωπόμορφων φρούτων, που είναι στην πραγματικότητα η ακριβώς αντίθετη μεταφορά, είναι πολύ συχνή στις ταινίες κινουμένων σχεδίων, ιδιαίτερα δε στον “ηθικό” κινηματογράφο του (μετά τον Disney) Studio Disney. Περιττό να πούμε ότι αυτές οι προσπάθειες υστερούν κατά πολύ σε αναγνώσιμη πολυπλοκότητα από το έργο του Philippon.

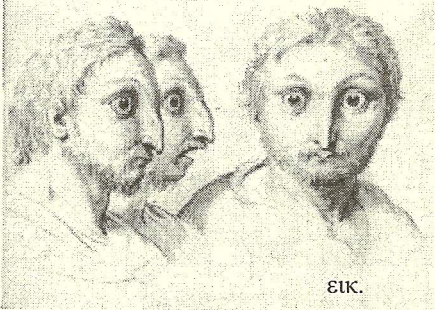
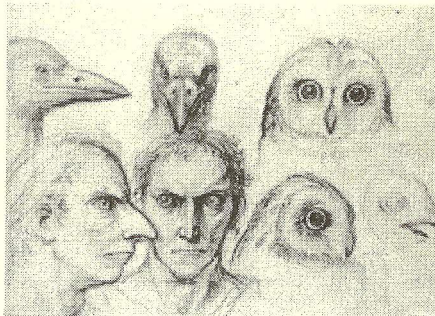
“Τα θηλαστικά είναι αργά αλλά τεμπέλικα. Έχουν χοντρές μύτες και μεγάλα μάτια: οι αργοί και τεμπέληδες άνθρωποι έχουν μεγάλες μύτες και μεγάλα μάτια. Τα λιοντάρια είναι μεγαλειώδη και οι μύτες τους είναι στρογγυλές και πλακουτσωτές, τα μάτια τους σχετικά χωμένα στις κόρες: Τα χαρακτηριστικά του μεγαλειώδη άνδρα μοιράζονται τα ίδια χαρακτηριστικά.”

Ψευδο-Αριστοτέλης

“Αυτοί που έχουν στενά σαγόνια είναι προδοτικοί και ωμοί. Τα φίδια με στενά σαγόνια έχουν κάθε είδους βίτσιο. Ένα ασυνήθιστο πλατύ στόμα σηματοδοτεί έναν άπληστο, ωμό, τρελλό και ανήθικο άνθρωπο. Τα στόματα των σκύλων είναι ανάλογα πλατειά.”

Αδαμάντιος

Οι Deleuze και Guattari δίνουν έμφαση στο γεγονός ότι “κοινωνία και κράτος χρειάζονται τα ζωώδη χαρακτηριστικά με σκοπό να κατηγοριοποιούν τους ανθρώπους”. Αλλά και η Φυσική Ιστορία και η επιστήμη γενικότερα χρειάζονται χαρακτηριστικά με σκοπό να κατηγοριοποιήσουν τα ίδια τα ζώα.

ΕΙΚ.

Ο Giambattista Della Porta στη διατριβή του, *De Humana Physiognomia* (1586) ουσιαστικά άνοιξε το δρόμο για τη σύγκριση της ανθρώπινης φυσιγνωμίας με αυτή των ζώων (βλ. εικ.13). Ο Porta αναπτύσσει αυτή την ιδέα στην εισαγωγή του βιβλίου με το να κατασκευάζει ένα συλλογισμό του οποίου το κύριο αξίωμα είναι: Κάθε ζωικό είδος έχει χαρακτηριστικά που ανταποκρίνονται στον χαρακτήρα και τα πάθη του, τα στοιχεία αυτών των χαρακτηριστικών μπορούν να βρεθούν και στον άνθρωπο. Έτσι ο άνθρωπος που διαθέτει αυτά τα χαρακτηριστικά θα έχει όπωσδήποτε και ανάλογο χαρακτήρα.

Έναν αιώνα μετά, ο Γάλλος Charles Le Brun παρουσίασε την *Traité de l' Expression* (βλ. εικ. 14). Ο Le Brun σχεδίασε ένα λιοντάρι και ένα άλογο με ανθρώπινα μάτια. Ανθρώπινα πρόσωπα, από την άλλη μεριά, εφοδιάζονται με μάτια και βλεφαρίδες που παραπέμπουν σε ζώα. Με το να καταθέτει τέτοιες μεταθέσεις ο Le Brun προχωράει μια μεθοδολογική πορεία ενώ παράλληλα εξετάζει τις μεμονωμένες μορφές ξεχωριστά. “Είναι άψογα, στιβαρά σχέδια με καθαρές γραμμές και μεστό όγκο. Τα ζώα σχεδιάζονται εκ του φυσικού, όμως η έννοια του

καλλιτέχνη για την έκφραση, τους δίνει μια αίσθηση ανθρώπινης ευφύιας”. Η ερμητική μάσκα τους μοιάζει να περιέχει απύθμενους κόσμους. Οι άνθρωποι από την άλλη μεριά, είναι έντονα αποκτηνωμένοι. Τα χαρακτηριστικά τους είναι μεγενθυμένα και παραμορφωμένα, με μεγαλύτερη αληθοφάνεια όμως από αυτή που βρίσκουμε στον Porta. Οι μύτες και τα στόματά τους απηχούν τα σχήματα του ράμφους και της μουσούδας με τη μέγιστη ακρίβεια. Κι όμως τα κεφάλια δεν είναι τελείως υπερβολικά και κάθε τι είναι υπολογισμένο και προσεκτικά εκτελεσμένο.

Κάποια ενδιαφέροντα παραδείγματα ζωομορφισμού (ή ζωόδου ανθρωπομορφισμού) μπορούν να ειπωθούν σε δύο περιπτώσεις του 17ου αιώνα και μία του 19ου: Αν ο τίτλος του χαρακτηριστικού του Van der

Borcht είναι “Η Μαϊμού Οδοντίατρος”, κανείς δεν μπορεί να μην προσέξει ότι δεν είναι μόνο ο οδοντίατρος που είναι μαϊμού αλλά στην πραγματικότητα κάθε πρόσωπο στο πλήθος χωρίς εξαίρεση (υπάρχει ένας σκύλος στο φόντο). Αυτή η ομοιογένεια κάνει τη σκηνή να μοιάζει ασυνήθιστα αλλάκοτη (βλ. εικ. 15).

Η περίπτωση του αρκουδόμορφου Ρωμαίου

Συγκλητικού του Ann-Claude-Philippe, κόμη του Caylus είναι κάπως διαφορετική μια που τα παραδείγματα πλασμάτων μισο-ανθρώπινων, μισο-ζωωδών από την εποχή του Μινώταυρου, ανοίγουν ένα εντελώς διαφορετικό κεφάλαιο που δεν ταιριάζει στις αρχές τις οποίες εξετάζουμε. Τελικά ο Grandville, ο οποίος είχε ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις αρχές του ζωομορφισμού και των ζώων με ανθρωπομορφισμό, παρουσιάζει πολύ καθαρά τις προθέσεις του μέσα από το έργο “Ταλαιπωρία, Υποκρισία, Απληστία”. Σε αυτή την περίπτωση η αλληγορία είναι προφανής: Το ποντίκι που συμβολίζει πιθανότατα τις κατώτερες τάξεις, είναι μια αλληγορία για την Ταλαιπωρία, η γάτα, η αστική τάξη είναι η Υποκρισία και τα τρία κοράκια που αναπαριστούν τον κλήρο, τον στρατό και το κράτος είναι η Απληστία. Δεν υπάρχουν κρυμμένα μηνύματα ή αμφιβολίες στο έργο του Grandville. Η συνεχής χρήση της μεταφοράς του ζωομορφισμού γίνεται πάντοτε για την καλύτερη κατανόηση των κοινωνικών και πολιτικών σχολίων του

καλλιτέχνη.

Αν παράφραζε κανείς τη Rosalind Krauss με το να πάρει τη μεταφορά και να την αντιστρέψει, έτσι ώστε το “ένα ζώο ή ένα αντικείμενο είναι σαν άνθρωπος” να γίνει “ένας άνθρωπος είναι σαν ζώο ή αντικείμενο”, θα ανοίγονταν μια σειρά από νέες δυνατότητες. Ο Walt Disney και οι άλλοι κινηματογραφιστές κινουμένων σχεδίων κατάφεραν να την κάνουν αυτή την αντιστροφή οικουμενική. Οι Μύθοι του Αισώπου ήταν πιθανότατα η πρώτη προσπάθεια στην ιστορία να “εμψυχωθούν” ζώα με το να τους δοθεί το χάρισμα της σχέψης και της ομιλίας, χρησιμοποιώντας τα ως μια μεταφορά για διδακτική χρήση (προς τους ανθρώπους). Ακολουθήθηκαν αργότερα από τους Μύθους του La Fontaine, παρ’όλα αυτά παραμένουν και οι δύο, λογοτεχνικά δείγματα αν και εικονογραφημένα κατ’επανάληψη. Δεν ήταν περίεργο λοιπόν που πολλές από τις πρώτες προσπάθειες κινηματογραφικής εμψύχωσης (animation) βασίστηκαν σε αυτούς ακριβώς τους μύθους. Τουλάχιστον η αφίσα της ταινίας του Paul Terry είναι αρκετά ειλικρινής ώστε να συμπεριλάβει τον υπότιτλο “Εκμοντερνισμένοι”. Μέσα από τις σειρές με ζώα της δεκαετίας του ‘20, οι ενέργειες και οι ποιότητες των ζώων προστίθενται για να σατιρίσουν τα ελαττώματα των ανθρώπων. Μέσα από αυτή τη νέα περσόνα, ο animator επιβαρύνεται με το ρόλο του κοινωνικού σχολιαστή. Δεν είναι πια μάγος αλλά αφηγητής ηθικών παραβολών. Παρόλο που ο Gertie ο Δεινόσαυρος του Winsor McCay υπήρξε το πρώτο (σχεδιασμένο) ζώο που θα κατακτήσει την οθόνη, στην ουσία δεν πρόκειται για πραγματικά “εμψυχωμένη” περίπτωση μια που δεν χαρακτηρίζεται από “κανένα πραγματικά ανθρωπομορφικό, δηλαδή ανιμιστικό χαρακτηριστικό”. Έτσι, ως πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση της εμψύχωσης ενός ζώου ή ενός αντικειμένου θα πρέπει να θεωρηθεί η φωνή, η οποία δίνει ταυτόχρονα πληροφορίες για το φύλο και την ηλικία του δείγματος. Το δεύτερο βήμα θα μπορούσε πιθανότατα να είναι η ένδυση των (γυμνών) ζώων με ανθρώπινα ρούχα, παράλληλα με την ενημέρωση για την κοινωνική (και μορφωτική) κατάσταση γυαλιά, καπέλο, γραβάτα, μπαστούνι, κλπ. Όμως πριν ακόμη και από αυτά τα στάδια το να δώσει κανείς στο σχεδιασμένο ζώο ένα όνομα είναι ένα προκαταρκτικό στάδιο που θα το διαχωρίσει από τα αληθινά ζώα. Ο Donald Crafton γράφει στη μελέτη του για το κινούμενο σχέδιο πριν την έλευση του Μίκυ Μάους, όσο παράξενο κι αν ηχεί σήμερα,

ζώα - πρωταγωνιστές δεν εμφανίστηκαν από τα πρώτα βήματα του κινουμένου σχεδίου. Όχι πριν περίπου το 1914 τα ζώα άρχισαν να παίζουν σημαντικό ρόλο ως κατοικίδια, σύντροφοι, βοηθοί αλλά και ανταγωνιστές των κυρίων χαρακτήρων (ανθρώπων). Και ήταν κυρίως σκύλοι αρχικά. Με την εξαίρεση του Dad's Wag, ο οποίος ήταν σχεδιασμένος σε "ρεαλιστικό στυλ", αυτά τα σκυλιά ήταν σχεδόν

πανομοιότυπα μεταξύ τους, πολύ απλά σχεδιασμένα με το σώμα τους στρογγυλό σαν ψωμάκι, όλα άσπρα με την εξαίρεση μερικών μαύρων κηλίδων, μια από τις οποίες περιέβαλλε ένα μάτι. Το γιατί οι σχεδιαστές κινουμένων σχεδίων (animators) διάλεξαν τη συγκεκριμένη στυλιζαρισμένη καρικατούρα είναι ένα μυστήριο, παρόλα αυτά εξελίχτηκε σε έναν ακόμη τυχαίο εικονογραφικό κώδικα του είδους. Η χρήση ζώων, αντί για ανθρώπους, ως κύριους ήρωες στα διάφορα κόμικς και κινούμενα σχέδια, κάνει τους πρωταγωνιστές πολύ πιο προσιτούς, τόσο στα παιδιά, όσο και στους ενθλίκους. Ένα ανθρωπομορφικό ζώο μπορεί να είναι χαριτωμένο ενώ αντίθετα ο αληθινός άνθρωπος κουβαλάει το προπατορικό αμάρτημα, το οποίο δεν θα του επιτρέψει ποτέ να είναι ξανά καθαρός.

Παρόλα αυτά πολλά από τα ανθρωπομορφικά ζώα τυχαίνει να είναι ακριβέστατες(;) περιγραφές συγκεκριμένων ανθρώπινων τύπων. Ο Scroodge McDuck είναι φυσικά μια προφανής αναφορά στον Σκρούτζ του Dickens. Η περίπτωση του Λαγού από την Αλική στη Χώρα των Θαυμάτων είναι ένα παραδειγματικό σκίτσο ενός νευρωτικού και αγχώδους ατόμου, το οποίο προφητεύει περίεργα, μεταγενέστερους τύπους (αληθινών) αυθρόπων.

Όπως παρατηρήθηκε και στην περίπτωση του Donald Duck, οι πιο πολλοί από τους χαρακτήρες που θα γίνουν διάσημοι αργότερα, υπήρξαν πολύ πιο ζωόμορφοι στα πρώτα τους στάδια. Η τόσο γνωστή φιγούρα του γάτου Tom από τους Tom and Jerry, ξεκίνησε την καριέρα σαν ένας μάλλον φυσιολογικός σπιτικός γάτος πριν μεταμορφωθεί στον πολύ πιο εξεζητημένο χαρακτήρα που γνωρίζουμε. Αντίστοιχα η πρώτη μορφή του Mickey Mouse δεν ήταν τίποτε περισσότερο από

ένα συνηθισμένο ποντίκι, τόσο από πλευράς κλίμακας, όσο και έκφρασης. Ο χαρακτήρας όπως διαμορφώθηκε κατά τη δεκαετία του '60, δεν κράτησε το παραμικρό από τα τυπικά χαρακτηριστικά του είδους. Επιπλέον, τα αυτιά, ίσως το πιο αναγνωρίσιμο από τα χαρακτηριστικά του -το οποίο ενέπνευσε καλλιτέχνες σαν τον Klaus Oldenburg να σχεδιάσει μικυ-μαουσ-όμορφες κατόψεις και όψεις κτιρίων -στην πραγματικότητα δεν έχει τίποτε να κάνει με οποιοδήποτε τμήμα της ποντικίσιας ανατομίας. Ο Φήλιξ ήταν το μεγάλο ζώο-σταρ πριν την έλευση (και την ισοπέδωση έτσι πολλών από τις καινοτομίες του καρτούν) του Mickey Mouse. Ο Γάτος-χαρακτήρας έμεινε γυμνός καθόλη τη διάρκεια της καριέρας του. Παρόλα αυτά υπήρξε ένας από τους χαρακτήρες της βιομηχανίας καρτούν με τα πιο ουμανιστικά στοιχεία, όντας ένας γάτος της εργατικής τάξης με προβλήματα ασιτίας. Ακραίο σαν κοινωνική μεταφορά, όχι όμως τόσο όσο η εντελώς σουρεαλιστική φιγούρα του Krazy Kat του George Herriman.

Αν και ξεκίνησαν από την αντίθετη κατεύθυνση από αυτή των Αναγεννησιακών φυσιογνωμιστών, οι σχεδιαστές κόμικς και

κινουμένων σχεδίων του εικοστού αιώνα προσπάθησαν να ανακαλύψουν ανθρώπινα χαρακτηριστικά σε ζώα από το να προβάλουν ζωώδη χαρακτηριστικά σε ανθρώπους, στα μεταγενέστερα στάδια της δουλειάς τους μεταπήδησαν στην προηγούμενη πρακτική. Η ανάγκη για πιο φυσικές εκφράσεις που προέκυψε μετά τον Πόλεμο, έσπρωξε τους animators προς τον ίδιο τους τον εαυτό. Αυτή η σκηνή από τα στούντιο της MGM (βλ. εικ. 16) πρέπει να ήταν μάλλον συνηθισμένη κατά τα μεταπολεμικά χρόνια. Και ήταν μάλλον συμπτωματικό το ότι το 1950, η γαλλική εφημερίδα France-Dimanche δημοσίευσε μια φωτογραφική μελέτη, κατ' ουσία πανομοιότυπη με αυτές των Porta και Le Brun (βλ. εικ. 17).

Τόσο ο ζωομορφισμός/ανθρωπομορφισμός, όσο και η αφαίρεση/απλοποίηση/σηματοποίηση είναι μέσα που χρησιμοποιούνται στην ποπ κουλτούρα με σκοπό να κάνουν το αντικείμενο πιο ευανάγνωστο στον αναγνώστη/θεατή.

αντικείμενο ----->

Μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα αναλογία μπορεί να προκύψει μεταξύ της σχηματοποίησης που εφαρμόζεται στη σύγχρονη ποπ κουλτούρα, τα κόμικς, ταινίες κινουμένων σχεδίων και των ανάλογων διαδικασιών που ακολουθεί το αρχιτεκτονικό/τεχνικό/ανατομικό σχέδιο. Εξίσου ανειλικρινείς αμφότερες περιπτώσεις, επιδιώκουν μέσα από τις συγκεκριμένες συμβάσεις τους να συμβάλλουν στην αναγνωσιμότητα του αποτελέσματος. Το άλλο θέμα του κόμικ στριπ είναι ένα καλό παράδειγμα της δυαδικότητας της αναγνωστικής προσέγγισης μεταξύ αναγνωστών που έχουν και αναγνωστών που δεν έχουν την κατάλληλη εκπαίδευση. Το μέσο κόμικς παρουσιάζει έναν μεγάλο αριθμό δυσκολιών σε αυτούς που δεν είναι οικείοι με τις συμβάσεις του. Το ενδιαφερόμενο κοινό μαθαίνει να αναγνωρίζει τους τρέχοντες χαρακτήρες και να τους αναγνωρίζει με την παραμικρή πληροφορία. Το οπτικό επικοινωνιακό μέσο απεικόνισης εκφοράς προφορικού λόγου και σε μεσαιωνικές μινιατούρες με τη μορφή κορδελών (gibbons) που βγαίνουν από το στόμα του ομιλούντα. Σήμερα έχουν ξεπεράσει το μέσο των κόμικς και έχουν υιοθετηθεί από μια σειρά σχολικών εγχειριδίων ή ακόμη και αυτόματες τραπεζικές συναλλαγές ως κατ' εξοχήν διαδικασία εμφύχωσης και εξανθρώπισης του μέσου. Ο Halliday αποκαλεί αυτή τη διαδικασία «προβολική».

Έτσι, μια νέα γενιά εξοικειωμένη με το μέσον του κόμικς, που σημαίνει εξοικειωμένη με τη συνύπαρξη εικόνων, λέξεων (μέσα από τα γνωστά «συνεφάκια») ακόμη και ειδικών άρθρων φράσεων με συγκεκριμένη σημασία, βρίσκεται τελικά σε αμηχανία να διαπραγματευτεί μόνο με λέξεις. Νέες μεταλλάξεις αναμένονται.

Ήταν για χάρη του νατουραλισμού που οι σχεδιαστές κινουμένων σχεδίων κόμικς σταμάτησαν να εξετάζουν τη φυσιολογία των ζώων και στράφηκαν προς τον καθρέφτη τους. Αισθάνθηκαν πιθανότατα το ίδιο άγχος με τον Porta και τον Le Brun, οι οποίοι ανακάλυψαν ζωώδη δείγματα, ανιχνεύοντας την ανθρώπινη φυσιογνωμία. Όμως, είτε πρέπει να επεκταθεί η θεωρία του Δαρβίνου ή όχι, το γεγονός

είναι οτι ξεκίνησαν το όλο θέμα ως ένα μέσο για να γίνουν οι αναπαραστάσεις των πραγμάτων πιο ευανάγνωστες. Με αυτό το τρόπο, η μεταφορά μπορεί να λειτουργήσει αμφίδρομα.

Ο ανθρωπομορφισμός, σε αντίθεση με οποιοδήποτε αντικείμενο-, ζώο- ή φρουτο-μορφισμό, είναι ανάλογα με την περίπτωση, ένα μέσο να κάνει χανείς το αντικείμενο πιο αξιαγάπητο ή ευανάγνωστο, παρόλο που με αυτό το τρόπο το αδειάζει από τα αυθεντικά χαρακτηριστικά του. Η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένης της γενοκτονίας μιας πλειάδας ζωικών ειδών αντικαθίσταται από κινούμενα σχέδια ζώων, “εμψυχωμένα” πλαστικά ζώακια, τα οποία μιλούν σαν το κορίτσι-της-διπλανής-πόρτας και όχι σαν σιχαμερά ποντίκια, αρουραίους και τα λοιπά ανεπιθύμητα ζώα βεβαίως. Όμως μέσα από αυτή τη διαστροφή της Αλήθειας μαθαίνουμε πολλά για τον εαυτό μας. Τα όρια της αντίληψης του ανθρωπομορφικού και τα εμπόδια προς αυτή την κατεύθυνση ήταν δύο από τα θέματα που αναπτύχθηκαν σε αυτές τις σελίδες. Διακοσμητικότητα, αφαίρεση, σχηματοποίηση, καρικατούρα, το αλλόκοτο στοιχείο, ο ζωομορφισμός ή ο φρουτομορφισμός, η (επιβεβλημένη) αντίληψη του Ωραίου ή εικόνα που έχουμε για τον

Θεό ή για πλάσματα εκτός του πλανήτη, οι (σχετικά) νέες γλώσσες του κόμικς, του κινηματογράφου, της ψηφιακής εικόνας ή των ειδικών εφέ είναι μερικές από τις παραμέτρους που καθημερινά προκαλούν (και αλλάζουν;) την αντίληψη που έχουμε για τον ίδιο μας τον εαυτό ή έστω για το ζωικό είδος στο οποίο ανήκουμε.

* Το κείμενο αυτό αποτελεί περίληψη του ομότιτλου βιβλίου του Θανάση Μουτσόπουλου, εκδόσεις FUTURA, 1997.

Η ερμηνεία της κίνησης

Hubert Japelle*
Theatre Public 34-35, Σεπτέμβριος 1980

Ένα πείραμα

Ας φανταστούμε το ακόλουθο σύντομο πείραμα:

Τοποθετείστε ένα οποιοδήποτε αντικείμενο (ένα σπιρτόκουτο για παράδειγμα) πάνω σ' ένα τραπέζι, τραπέζι που βρίσκεται μπροστά σε μια ομάδα παρατηρητών που έχουν προσκληθεί για την περίπτωση. Στη συνέχεια, μεταδώστε σ' αυτό το ακίνητο σπιρτόκουτο μ' ένα οποιοδήποτε "κόλπο" (μηχανισμό) διάφορες κινήσεις με τρόπο, ώστε το αντικείμενο να μοιάζει ότι κινείται από μόνο του. Το πείραμα τέλειωσε.

Εκμαιεύστε συμπεράσματα, ζητώντας από τους παρατηρητές να περιγράψουν αυτό που είδαν κι αυτό που μπόρεσαν να καταλάβουν.

Ο καθένας θα συμφωνήσει ότι, αφού το σπιρτόκουτο είδε ακίνητο πάνω στο τραπέζι, κατόπιν άρχισε να κινείται αντίθετα από κάθε πρόβλεψη. Αφού η έκπληξη ξεπεράστηκε, η ευπιστία των παρατηρητών δεν μπήκε σε μεγάλη δοκιμασία, γιατί ο καθένας "κατάλαβε" αμέσως ότι επρόκειτο για ένα "τρυκ". Όπως ήταν αναμενόμενο, το ονειροπόλημα (η αυταπάτη) είχε μικρή διάρκεια: ο καθένας μας ξέρει προκαταβολικά ότι ένα αντικείμενο δεν μπορεί να κινηθεί από μόνο του κι αν κάτι τέτοιο μοιάζει να συμβαίνει μπροστά στα μάτια μας, αντιλαμβανόμαστε αμέσως ότι κάποιος πάει να μας ξεγελάσει με κάποιο μηχανικό ή άλλο τέχνασμα.

Ικανοποιείστε την περιέργεια των παρατηρητών αποκαλύπτοντάς τους τον κρυφό μηχανισμό.

Στη συνέχεια επαναλάβετε το πείραμα και ξαναζητείστε τις εντυπώσεις τους. Μερικοί θα πουν- όσο παράδοξο κι αν φαίνεται- ότι η επίγνωση του κρυμμένου μηχανισμού δεν τους κατέστρεψε την αυταπάτη. Ότι αυτή η αυταπάτη μοιάζει ανεξάρτητη από τη συνείδηση, ότι τους

---

* Αρχικά σαν επιμελητής (διαχειριστής) του Φεστιβάλ της Avignon από το 1966 έως το 1968, ο Hubert Japelle διευθύνει μια κομπανία (ομάδα) η οποία σχεδόν μια 10ετία παρονοσίαζε τις δημιουργίες της στην Avignon. Εγκαταστημένοι από το 1975 στο Cergy-Pontoise, ο Hubert Japelle και η ομάδα του ακολουθούν μια πορεία που προσπαθεί να εκμεταλλευτεί τόσο τις δυνατότητες του ηθοποιού, όσο κι αυτές της μαριονέτας σε όσα ο καθένας έχει σαν ιδιαίτερο χαρακτηριστικό.

φαίνεται εξαρτώμενη περισσότερο από μια αίσθηση που δοκίμασαν και ότι αυτή ήταν η αίσθηση ενός σπирτόκουτου που κουνιόταν μόνο του και από μόνο του. Κι άλλοι θα προσθέσουν ότι αισθάνονται γεμάτοι από επιθυμία να διατηρήσουν την αυταπάτη της θέασης ενός “ζωντανού” αντικειμένου.

Στην πραγματικότητα το αντικείμενο μοιάζει ζωντανό, γιατί μοιάζει να σκέπτεται και μοιάζει να σκέπτεται, γιατί φαίνεται ότι αποφασίζει μόνο του τις διάφορες κινήσεις που κάποιος του μεταδίδει. Κι αυτό βιώνεται από τους θεατές ανεξάρτητα από την επίγνωση ότι δε συμβαίνει κάτι τέτοιο.

Συνήθως πιστεύει κανείς γενικά ότι η κίνηση είναι συνέπεια μόνο μιας άμεσης σύνδεσης με το ζωντανό υποκείμενο (μυϊκό σύστημα) και όχι αποτέλεσμα μίας ψυχικής δραστηριότητας. Αυτή η καταχρηστική και λαθεμένη πίστη προέρχεται από το γεγονός ότι η φυσική δραστηριότητα προϋποθέτει το ζωντανό υποκείμενο, ενώ το ζωντανό υποκείμενο δεν εμπεριέχει υποχρεωτικά την ψυχική δραστηριότητα. Η ελευθερία της κίνησης είναι ανάλογη προς την ψυχική δραστηριότητα ενός ζωντανού οργανισμού.

Το πνεύμα και η ύλη

Ας φανταστούμε ότι ένα τραπέζι αρχίζει να περιστρέφεται. Κανείς δε θα πιστέψει ούτε για μια στιγμή ότι αυτό ζωντάνεψε. Οι πνευματιστές δίνουν σ' αυτήν την αυτόνομη κίνηση που αποδίδεται στο άψυχο τραπέζι μία ερμηνεία πολύ χαρακτηριστική: είναι ένα πνεύμα που το κάνει να κινείται και το οποίο “ενσωματώνεται” στο αντικείμενο, το χρησιμοποιεί για να εκφραστεί, να υλοποιήσει την ύπαρξή του, δηλαδή τις προθέσεις του μέσω των κινήσεων αυτών καθ αυτών. Όλα αυτά υποκειμενικά ερμηνεύονται σαν η απόφαση για κίνηση και η απαιτούμενη γι' αυτήν ενέργεια να προέρχονταν από την άψυχη ύλη. Αλλά είναι βέβαια μια “ψυχή” που ζει μέσα στο αντικείμενο και όχι το αντικείμενο αυτό καθ'αυτό που κινείται.

Το θέαμα που μας προσφέρουν όλες οι μεγάλες σύγχρονες μηχανές είναι εξίσου αποκαλυπτικό της αυθόρμητης ερμηνείας που δίνουμε στις κινήσεις τους. Τους αποδίδουμε αυτονομία κίνησης, παρ' ότι ξέρουμε πολύ καλά ότι δεν την έχουν. Γνωρίζουμε πολύ καλά ότι είναι άνθρωποι εκείνοι που ελέγχουν καθεμιά από τις κινήσεις τους. Εντούτοις, δεν μπορούμε να συγκρατησούμε την παρόρμηση να φανταζόμαστε, να ονειρευόμαστε (να “αυταπατόμαστε”) ότι τα βλέπουμε να κινούνται ελεύθερα, ότι τα βλέπουμε να αποφασίζουν από μόνοι τους τις κινήσεις τους σαν προέκταση και υλοποίηση ενός σχεδίου. Κάνοντας το αυτό, ονειρευόμαστε χωρίς να το καλοξέρουμε

ότι όχι μόνο είναι ζωντανά, αλλά και ότι έχουν ψυχή.

Ο μύθος του ρομπότ, μύθος μοντέρνος, της μηχανής που συμπεριφέρεται σαν άνθρωπος, αποκρυσταλλώνει το όνειρο μιας μηχανής που ενεργεί, αντιδρά, σκέφτεται, αισθάνεται και διαισθάνεται σαν άνθρωπος.

Ο υπολογιστής: αυτός είναι ο μύθος του καθαρού μυαλού, ενός καθαρού πνεύματος. Μοιάζει να μεταφράζει σε κίνηση τη σκέψη του μέσα από κινήσεις που η εκτυπώτρια εκτελεί πάνω στο χαρτί.

Η κούκλα

Η κούκλα πρώτα από όλα είναι ένα αντικείμενο. Ένα πράγμα άψυχο που παρουσιάζεται ως τέτοιο, ώστε δεν κινδυνεύει κανείς να το μεπρδέξει με έναν οποιοδήποτε ζωντανό οργανισμό. Αυτό που

μετασχηματίζει αυτό το αντικείμενο σε κούκλα, αυτό που το μεταμορφώνει, είναι η κίνηση και η ερμηνεία που ο θεατής δίνει σ' αυτήν.

Η αρχή αυτή καθαυτή της κούκλας είναι η αίσθηση την οποία η κίνηση γεννά στο θεατή. Και αυτή η αρχή βασίζεται στην αντίθεση που δημιουργεί η μετάδοση της κίνησης στην άψυχη ύλη. Άρα κατ' αρχήν, κούκλα αυτή καθαυτή μπορεί να είναι οποιοδήποτε αντικείμενο, γιατί κάθε αντικείμενο μπορεί να μπει σε κίνηση το ίδιο καλά και η κίνηση είναι αυτή που θα το χαρακτηρίσει σαν τέτοιο (σαν κούκλα).

Αλλά, αν το αρχικό αντικείμενο, δηλαδή το ακίνητο, μπορεί να είναι το οποιοδήποτε αντικείμενο, αυτό με τη σειρά του μπορεί να είναι αποτέλεσμα μιας κατασκευής, μιας πλαστικής δημιουργίας, ενός ποιητικού έργου. Μπορεί κανείς να καθορίσει τη φόρμα του, να τη διαλέξει με βάση τι θέλει να παραστήσει, τι θέλει να

Η κούκλα του Μπέρνι
 στο θέατρο του Μπέρνι

“περάσει” στον άλλο. Έτσι, το αντικείμενο γίνεται εργαλείο μιας γλώσσας.

Μ’ αυτό τον τρόπο έχουμε να κάνουμε με ένα αντικείμενο φορτισμένο με ερμηνείες. Θα είναι το σημείο όλων όσων επιζητά κανείς να “θυμίσει”, όλων όσων επιθυμεί να προκαλέσει τον συνειρμό, όλων όσων τέλος τέλος προκαλεί τη συνειρμική φόρτιση. Και όλα αυτά επιτελούνται μέσω της κίνησης του υλικού, της φόρμας, με λίγα λόγια κάθε πλαστικής έκφρασης με την οποία θα μπορέσει ο δημιουργός να φορτίσει τους θεατές.

Τελικά η κούκλα αυτή καθαυτή είναι ένα πραγματικό γλυπτό, στο οποίο πρέπει να εμψυγηθεί η δικιά του εκφραστικότητα, δηλαδή μια ειδική πλαστική εκφραστικότητα. Το αν είναι φτιαγμένο από μάρμαρο, λάσπη, γύψο, μπρούτζο, χαρτόνι ή χαρτί δε μας ενδιαφέρει στο σημείο αυτό. Αυτό που ενδιαφέρει είναι ό,τι τελικά εκφράζει μέσα στην αγαλαματένια του σταθερότητα.

Η κίνηση θα προσθέσει στην πλαστική εκφραστικότητα της κούκλας όχι ένα ποσοτικό, αλλά ένα ποιοτικό συμπλήρωμα ζωής, αυτό της πνευματικής ζωής. Μιλώντας μεταφορικά, η κίνηση της κούκλας μεταφράζεται ως ορατό σήμα μιας αδράτης σκέψης. Η κούκλα δε μας φαίνεται ότι “ζει” γιατί κινείται, αλλά, επειδή κινείται, μας υποβάλλει την εντύπωση ότι σκέπτεται. Μας φαίνεται ότι βλέπουμε τη σκέψη της να δρα. Ακόμα και η ελάχιστη κίνηση από μέρος της γίνεται αντιληπτή ως ορατός δείκτης και έκφραση της σκέψης της σε δράση.

Και να λοιπόν, αυτό το ανθρωπόμορφο αντικείμενο γίνεται ικανό να μας δώσει την αίσθηση ότι κινείται με έναν τρόπο αυτόνομο και αυτό επιτυγχάνεται παρά τη συνείδηση που έχουμε ότι δεν είναι έμβιο και ότι δεν μπορεί να είναι. Από τη στιγμή που κανείς εμπειρικά πείθεται ότι οι κινήσεις της κούκλας όχι μόνο είναι αναγκαίες, αλλά και επαρκείς, ότι δεν προορίζονται μόνο για τη ρυθμική συνοδεία της γλώσσας, αλλά αυτές καθαυτές αποτελούν τα σημάδια μιας σκέψης ενεργοποιημένης, θα τις κρίνουμε σαν σπάνια γεγονότα. Θα πρέπει λοιπόν να συντηρηθεί παράλληλα με την ομιλία -ή και χωρίς καν την παρουσία αυτής- μια ολόκληρη γλώσσα υπερ-λεκτική (πέραν του λόγου), αμετάβατη, ταυτόσημη με την ομιλία αυτή καθαυτή. Πρόκειται για τη γλώσσα της θεατρικότητας των αντικειμένων, έναν ξεχωριστό κώδικα που διαμορφώνεται επί σκηνής βήμα βήμα, στηριζόμενος από τους κοινά αποδεκτούς κώδικες της καθημερινής ζωής και κλέβοντας σημεία από αυτούς. Ο κουκλοπαίκτης εγκαθιδρύει πρωτότυπες συμβάσεις για την κάθε κούκλα και τις κινήσεις της, τις οποίες αν ο ίδιος τηρήσει με συνέπεια και μεθοδικότητα, ο θεατής μπορεί εύκολα να ανάγει σε νόμους του νέου σύμπαντος όπου ζουν αυτά τα αντικείμενα.

Το εννιαίο και αδιαίρετο κουκλοθέατρο

Τάκης Σαρρής

Το τελευταίο τεύχος του "Νήματος" ήταν αφιερωμένο στο κουκλοθέατρο δρόμου και τα επιλεγμένα άρθρα του στάθηκαν αφορμή, για να εκφράσω γραπτά ορισμένες σκέψεις μου, έτσι κι αλλιώς γνωστές στους φίλους μου από συζητήσεις μας για το κουκλοθέατρο, αλλά όχι διατυπωμένες σε ευρύτερο κοινό.

Ο διαχωρισμός της τέχνης του κουκλοθέατρου σε είδη / τομείς μπορεί να γίνει με πολλούς τρόπους και ο καθένας να δώσει διαφορετικό περιεχόμενο στη διάκριση που επέλεξε, ώστε να εξυπηρετήσει κάποιο σκοπό. Έτσι, έχουμε για λόγους εκπαιδευτικούς και συνεννόησης διαχωρισμό ανάλογα με το είδος της κούκλας που χρησιμοποιεί ο κουκλοπαίκτης και μιλάμε για κουκλοθέατρο ή θέατρο μαριονέτας, κουκλοθέατρο ανδρείκελων, κουκλοθέατρο με γαντόκουκλες, κουκλοθέατρο με γιγαντόκουκλες, αντικειμενοθέατρο κλπ. Πολλές φορές είναι αλήθεια τέτοιοι διαχωρισμοί διευκολύνουν τη συνεννόηση, αλλά πάμπολλες άλλες φέρνουν αντίθετα αποτελέσματα, την πλήρη ασυνεννοησία.

Πριν από πολλά χρόνια- όταν με το Γιάννη Χουβαρδά συνεργαστήκαμε στο ανέβασμα του έργου του Μπέρτολτ Μπρεχτ "Ο Καλός Άνθρωπος του Σετσουάν" - το κουκλοθέατρο που είχα δημιουργήσει μαζί με τη Μίνα, τη γυναίκα μου, ονομαζότανε Κουκλοθίασος «ΤΟ ΚΟΣΚΙΝΟ». Δεν ξέρω γιατί και οι δυό (ο Χουβαρδάς κι εγώ) σκεφτήκαμε ότι μια τέτοια ονομασία παρέπεμπε σε θέαμα για παιδιά και αποφασίσαμε να αναποδογυρίσουμε τη λέξη κουκλοθέατρο. Έτσι προήλθε η ονομασία "ΘΕΑΤΡΟ ΤΗΣ ΚΟΥΚΛΑΣ" που τόνιζε τη θεατρική διάσταση της κουκλοθεατρικής τέχνης και που αποτελεί την επωνυμία του θιάσου μας. Σημειωτέον ότι τότε για πρώτη φορά ακούστηκε ο όρος, που σήμερα χρησιμοποιείται από πολλούς.

Να λοιπόν που κι εγώ με τον τρόπο μου μιλούσα για ένα ειδικό κουκλοθέατρο, ένα κουκλοθέατρο οργανωμένο σε άγνωστη μέχρι τότε για τα ελληνικά δεδομένα βάση. Ένα κουκλοθέατρο που ακολουθούσε τη θεατρική πρακτική στο ανέβασμα των παραστάσεών του. Η παράσταση ήταν αποτέλεσμα της συνεργασίας του σκηνοθέτη, του σκηνογράφου, του μουσικού, των κουκλοπαίκτων, του φωτιστή. Η αναφορά τους στο πρόγραμμα τόνιζε τον ιδιαίτερο ρόλο του καθένα, πράγμα που μέχρι τότε δε συνήθιζε να κάνει κανένας κουκλοθίασος. Και για να επανέλθουμε στην αφετηρία μας. Το αφιέρωμα στο κουκλοθέατρο δρόμου στηριζότανε σε έναν άλλον διαχωρισμό, αυτόν

που γίνεται ανάλογα με το χώρο όπου εκτυλίσσεται η κουκλοθεατρική δράση. Ο δρόμος είναι η μια άκρη και η θεατρική αίθουσα η άλλη. Το αφιέρωμα υμνούσε το κουκλοθέατρο του δρόμου και -ως αφιέρωμα σ' αυτό- καλά έκανε, αλλά κατά τη γνώμη μου του έλειπε η πληρότητα, έλειπε η κριτική ματιά για το κουκλοθέατρο του δρόμου, η αντιπαράθεση ενός αντίλογου που θα έδινε στο τεύχος πληρότητα και αρτιότητα.

Έτσι εγώ, που δεν έχω κάνει κουκλοθέατρο δρόμου, αλλά έχω παίζει πολύ στο δρόμο και κυρίως έχω παίζει σε θεατρικές αίθουσες οργανωμένες έως τελείως ανοργάνωτες, θέλησα να εκφράσω τις απόψεις μου, που συνοψίζονται στο ότι το κουκλοθέατρο, αγαπητοί κουκλοπαίκτες, είναι ένα και αδιαίρετο. Όπως μια είναι η μουσική, μια η ζωγραφική, μια η γλυπτική.

Είναι αλήθεια μεγάλη ότι ο θεατρικός χώρος, ο χώρος που ξετυλίγεται η κουκλοθεατρική πράξη καθορίζει με δυναμικό τρόπο την παράσταση και αποτελεί μια σημαντική παράμετρο στην επικοινωνιακή σχέση με το θεατή. Το κουκλοθέατρο δρόμου είναι μία μοναδική εμπειρία, λένε οι φίλοι που κάνουν κουκλοθέατρο δρόμου και το επαναλαμβάνουν με έμφαση και το υπογραμμίζουν με μαρκαδόρο. Κι εγώ τους λέω, ναι έχετε δίκιο, γιατί η κάθε παράσταση είναι μία μοναδική εμπειρία. Το πιστεύω ακράδαντα. Και ας δούμε ποιοί παράγοντες συνθέτουν αυτή την μοναδικότητα.

Πρώτος παράγοντας: οι κουκλοπαίκτες. Εμείς οι κουκλοπαίκτες είμαστε ίδιοι σε κάθε παράσταση; Σίγουρα όχι. Η "διάθεση", η ψυχολογική φόρτιση του κάθε κουκλοπαίκτη, διαφέρει από παράσταση σε παράσταση. Ποιός μπορεί να το αρνηθεί αυτό; Αυτή η ψυχολογική διάθεση του κάθε ανθρώπου έχει πολλές αφετηριακές αιτίες, άλλες και άλλοτε εκτός θιάσου και άλλες άλλοτε εντός θιάσου. Η καλή διάθεση ενός κουκλοπαίκτη μπορεί να ανατραπεί θεαματικά από την άσχημη διάθεση και την άσχημη ψυχολογία ενός άλλου μέλους του θιάσου πριν από την παράσταση και μόνο από μια μικρή ανθρώπινη κουβέντα μεταξύ τους. Να λοιπόν που πάμε από παράσταση σε παράσταση με τον πιο σημαντικό παράγοντά της – τον κουκλοπαίκτη – διαφοροποιημένο κάθε φορά.

Δεύτερος παράγοντας: οι κούκλες. Όχι δεν υπερβάλω καθόλου, αφού η κούκλα και ο κουκλοπαίκτης βρίσκονται σε μια ιδιαίτερη σύζευξη την ώρα της παράστασης και αν ο κουκλοπαίκτης, όπως είδαμε παραπάνω, δεν είναι κάθε φορά ο "ίδιος", τότε και η σχέση δεν είναι κάθε φορά η "ίδια". Δεν είναι λίγες οι φορές που ακούμε κάποιον κουκλοπαίκτη να παραπονιέται, μονολογώντας πως η κούκλα ήταν βαριά, απείθαρχη, δύσχρηστη κλπ. κλπ.

Κι αν αφουγκραζόμασταν τη φωνή της κούκλας, τότε θα την ακούγαμε κι αυτή να μιλάει με πολύ άσχημα λόγια για τους κουκλοπαίκτες. Είναι φανερό πως η σχέση τους δεν ήταν η επιτυχέστερη. Υπερβολές, θα

μπορούσε να πει κάποιος. Σ' αυτούς που αντιλαμβάνονται και χρωματίζουν σαν υπερβολές τα παραπάνω λόγια, δεν έχω ν' απαντήσω τίποτα. Πάμε παρακάτω.

Τρίτος παράγοντας: Οι θεατές. Στη θεατρική αίθουσα ο θεατής ξεκινά να δει την παράσταση, γιατί κάτι διάβασε, κάτι άκουσε ή το ένστικτό του του λέει ότι αυτή η παράσταση θα είναι ενδιαφέρουσα. Άλλες φορές δε γνωρίζει καν το έργο. Το όνομα του θιάσου ή του κουκλοπαίκτη φτάνουν, για να το οδηγήσουν στην αίθουσα, χωρίς να ξέρει τίποτα για το έργο. Είναι μιά συνήθεια που την επαναλαμβάνει χρόνια. Αυτός ο θεατής της θεατρικής αίθουσας έρχεται να συναντήσει τον κουκλοπαίκτη και το έργο του. Είναι προετοιμασμένος λίγο ή πολύ να ακούσει τι θα του πει, να μπει στο κλίμα που διαμορφώνει η παράσταση και να ταξιδέψει στο "ονειρικό ταξίδι" που του προτείνεις. Στο δρόμο, αντίθετα, ο κουκλοπαίκτης πηγαίνει στο άγνωστο. Να συναντήσει το θεατή, που τις περισσότερες φορές πηγαίνει κάπου αλλού και συνήθως στις μέρες μας βιάζεται, δεν έχει χρόνο. Δεν έχει διάθεση να σε ακούσει. Κοντοστέκεται, βλέπει λίγο και συνήθως φεύγει, γιατί κάπου τον περιμένουν. Δε θέλω να αναλύσω το θέμα και να μιλήσω για το θεατή του δρόμου διεξοδικά. Απλώς θέλω να τονίσω τη σημαντική διαφορά του θεατή του κουκλοθέατρου του δρόμου από το θεατή της θεατρικής αίθουσας. Υπάρχουν σίγουρα πολλές, πάμπολλες διαφοροποιήσεις στους θεατές του δρόμου, όπως για παράδειγμα το κυριακάτικο κοινό της πλατείας, οι τουρίστες, το χωρίς προορισμό κοινό που σουλατσάει στο δρόμο. Το κοινό, τέλος, που βγαίνει στο δρόμο, για να ζήσει "καταστάσεις" που προσφέρει μόνο ο δρόμος. Χωρίς αμφιβολία πολυποίκιλο και δύσκολο κοινό.

Τέταρτος παράγοντας: οι συνθήκες. Ο κουκλοπαίκτης της θεατρικής αίθουσας (κλειστής ή ανοικτής) ελέγχει τις συνθήκες της κουκλοθεατρικής δράσης. Τα φώτα, η μουσική, η σιωπή, η θερμοκρασία είναι κάτω από τον έλεγχο των ανθρώπων της παράστασης. Ο βαθμός του ελέγχου εξαρτάται από το πόσο οργανωμένη και εξοπλισμένη είναι η αίθουσα και από το πόσο οργανωμένος είναι ο κουκλοθίασος. Στο δρόμο, ο κουκλοπαίκτης προσπαθεί να διασφαλίσει κάποιες ελάχιστες συνθήκες, για να μπορέσει να παίξει. Στήνει τη σκηνή του, προσπαθεί να ορίσει την ελάχιστη απόσταση των θεατών από τη σκηνή, διαλέγει τη θέση, έτσι ώστε να έχει τον ελάχιστο θόρυβο, προσπαθεί να έχει κάποιες φωτιστικές δυνατότητες. Στις περισσότερες όμως των περιπτώσεων αυτή η προσπάθειά του είναι κάτω από την αίρεση του τυχαίου.

Θέλω να τελειώσω, γιατί σιγά σιγά νιώθω να μου ξεφεύγει το θέμα, έτσι που μπορεί να παρουσιαστεί σα μια κόντρα μου με τους συναδέλφους του "δρόμου". Θέλω σ' αυτό το σημείο λοιπόν να πω πόσο πολύ αγαπάω το κουκλοθέατρο του δρόμου και πόσο πολύ θέλω να φτιάξω κάτι -που μελετάω χρόνια- για το δρόμο. Όμως από τη

άλλη, ξέρω πως τις συγκινήσεις που μου έδωσαν τα μεγάλα μου έργα παιγμένα σε οργανωμένες αίθουσες, κανένας δρόμος δεν θα μου έδινε. Εξάλλου δεν μπορούσαν να παιχτούν στο δρόμο.

Το θέατρο δρόμου έχει τη δική του ιστορία, που έγραψαν θεατρίνοι, μπουλουκτσίδες, κουκλοπαίκτες και κουκλοθεατρίνοι μέσα από πάμπολλες δυσκολίες και κυνηγητά. Και σίγουρα έχει τη δική του "μαγεία" μέσα στην καθημερινότητα και τη γκρίζα ατμόσφαιρα της μεγαλούπολης.

Όμως, σίγουρα το μικρό θέατρο, η μικρή αίθουσα, οι ανάσες που συγχρονίζονται σε μία, η μαγεία των φωτισμών και η μουσική υποβολή, όλα αυτά μαζί είναι η παραμυθία του κουκλοθεάτρου.

Δρόμος και αίθουσα έχουν την ίδια κουκλοθεατρική γραμματική, το ίδιο κουκλοθεατρικό συντακτικό, την ίδια αφετηρία, την έκφραση και επικοινωνία μέσω της κούκλας, αλλά έχουν διαφορετικές διαδρομές. Έτσι κι αλλιώς όμως συνθέτουν το ενιαίο και αδιαίρετο κουκλοθέατρο.

UNIMA 2000

18ο Διεθνές Φεστιβάλ

Vine Anthony

Puppetry Journal, Φθινόπωρο 2000

Αξιζε να δει κανείς το 18ο Παγκόσμιο Φεστιβάλ Κουκλοθεάτρου της UNIMA 2000 στο Μαγδεμβούργο της Γερμανίας. Προσέφερε άφθονες παραστάσεις απ' όλο τον κόσμο. Παρακολούθησα τις συναντήσεις του συνεδρίου όλη την εβδομάδα και είδα όσο το δυνατό περισσότερες παραστάσεις, αλλά κυρίως βασίστηκα στους συνταξιδιώτες μου για σχόλια πάνω σε κάποιες που δεν κατάφερα να δω. Οι σύντροφοί μου αυτοί δεν παρέλειψαν να μου περιγράψουν κάποιες παραστάσεις που επιθυμούσα να δω, αλλά δεν τα κατάφερα λόγω στενότητας χρόνου. Είχα τη χαρά να συνοδεύομαι από την αντιπρόεδρο της UNIMA-USA, Carol Epstein-Levy, το Bobby Box, συμπαραγωγό του Κέντρου Κουκλοθεάτρου (Centre for Puppetry Arts) και τη Susan Kinney, διευθύντρια του μουσείου του παραπάνω κέντρου. Έτσι, κάθε βράδυ μοιραζόμασταν τις εμπειρίες μας, αφού το πρωί σκορπιζόμασταν σε διαφορετικές κατευθύνσεις. Έχουν όλοι καταγράψει λεπτομερώς όσα έζησαν κι εγώ δανείστηκα τις πληροφορίες του Bobby για αυτό το άρθρο.

Το πρώτο βράδυ πήγαμε στην τελετή έναρξης. Έξω από μια μεγάλη παλιά εκκλησία ξυλοπόδαροι/κουκλοπαίκτες έπαιζαν μια παράσταση δρόμου. Μέσα εκφωνούνταν κάποιες ομιλίες στα Αγγλικά και στα Γερμανικά. Παρόλη την επισημότητα, οι ομιλητές κατάφεραν να δημιουργήσουν ευχάριστο κλίμα. Όταν τέλειωσε και η τελευταία ομιλία από τον πρόεδρο της γερμανικής UNIMA, άρχισε η βραδινή παράσταση. Ήταν μια σύγχρονη παραγωγή από την ομάδα Wayang Ukur από την Yogyakarta της Ινδονησίας. Η ομάδα έχει πάνω από 30 χρόνια ζωής, με επικεφαλής τον K.Sukasman, έναν αξιοσέβαστο

καλλιτέχνη του wayang, ο οποίος χρησιμοποιεί τις παραδοσιακές φόρμες, ενώ συγχρόνως αποκλίνει από την παράδοση με πολλούς τρόπους. Η παράσταση συνδυάζει θέατρο σκιών, δραματικό χορό και μουσική gamelan με σύγχρονες τεχνικές φωτισμού. Αυτή η πρωτότυπη διασκευή της παραδοσιακής ιστορίας του “Sumantri Ngender” (Η αναζήτηση του Sumantri) περιλάμβανε έναν αφηγητή, τρεις κουκλοπαίκτες και πέντε χορευτές που εμφανίζονταν μπροστά και πίσω από τον μπερντέ, συνοδευόμενοι από έναν τραγουδιστή και μουσικούς. Υπότιτλοι στα Αγγλικά και στα Γερμανικά βοηθούσαν το δυτικό θεατή να παρακολουθήσει αυτήν τη συγκινητική ιστορία θάρρους, συμπόνιας, αγάπης και τιμής.

Η δεύτερη μέρα του φεστιβάλ άρχισε με το Πανηγύρι και την Αγορά Κουκλών σε μια πλατεία της πόλης. Παρόλο που τα περίπτερα που πουλούσαν κούκλες ήταν παρόμοια με αυτά που έβρισκες σε άλλα σημεία του φεστιβάλ, το κοινό τα βρήκε συναρπαστικά. Οι παραστάσεις στην πλατεία ήταν πολύ ενδιαφέρουσες. Ποίκιλαν από μικρές μαριονέτες και Punch & Judy μέχρι ξυλοπόδαρους και γιγαντόκουκλες, συμπεριλαμβανομένου του Yaya Coulibaly’s Sogolon Theatre από το Μάλι. Υπήρχαν άνθρωποι βαμμένοι σαν αγάλματα που κινούνταν με αργές κινήσεις πάνω σε βάρθρα. Περισσότερο από όλα μου άρεσε ένας άνδρας μ’ ένα παλιό δερμάτινο καπέλο κι ένα αδιάβροχο, το κάτω μέρος του οποίου περιέβαλε μια σκουριασμένη σιδερένια μπάλα. Με κάποιο τρόπο ήταν δεμένος ή ισορροπούσε πάνω στην μπάλα. Εμοιαζε με κάτι παλιές κούκλες “Bobo”, τις οποίες μπορούσες να κάνεις να γείρουν κι αυτές ξανασηκώνονταν. Έτσι κι αυτός κατάφερε πάντα να ξανασηκωθεί.

Ο Φρανκενστάιν του Neville Trautor ήταν μια επιστροφή στις δοξασμένες μέρες του εκκληκτικού θεάτρου του, που θύμιζαν το Underdog και το Room 5. Ήταν μια σύγχρονη διήγηση του Φρανκενστάιν, μ’ ένα jazz combo και μερικά μουσικά νούμερα κι έναν καταπληκτικό μοντέρνο ύμνο που τραγούδησαν στο τέλος ο Neville και μια χορωδία αγοριών (15-20 παιδιά με πουκάμισα και γραβάτες). Συνδεδεμένη από έναν απίστευτο φωτισμό και το περιβάλλον της ευρύχωρης αποθήκης, η παράσταση μας χάρισε μια αξέχαστη βραδιά. Φεύγοντας, το κοινό έλεγε: “Ο Neville ξαναγύρισε”. Πράγματι έτσι ήταν.

Η Δευτέρα έφερε απρόσμενη χαρά. “Macbetes: Οι τραγικές νύχτες”, από το θέατρο La Licorne της Γαλλίας. Η παράσταση δεν είναι τραγωδία, αλλά ένα απίστευτα αστείο σχόλιο πάνω στον Macbeth. Προσωπικά έχω κορεσθεί από τους διάφορους Μάκβεθ. Αλλά αυτή η παράσταση (καθώς και το “Wrestling Macbeth”) κόβει μ’ ένα

χιουμοριστικό σπαθί. Ο Macbethes [σύνθεση του Mac και της γαλλικής λέξης betes = ζώον, στμ] είναι ο Μάκβεθ στον κόσμο των εντόμων. Ο πολεμιστής στρατηγός κι η γυναίκα του παριστάνονται με κούκλες μεγαλύτερες από το φυσικό μέγεθος με υπερβολικά έντονο μακιγιάζ και κουστούμια, καθώς και γυαλιά θαλάσσης για μάτια. Μυγροσκοτώστρες, εντομοκτόνα και δηλητήρια χρησιμοποιούνται για να εξοντώσουν τον εχθρό, αλλά σ' αυτόν τον κόσμο καταναλώνεις ό,τι σκοτώνεις. Οι μεταλλικές μαρότες αποσυναρμολογούνται και τα παξιμάδια, οι ροδέλες και οι βίδες τρώγονται σαν αστακοί. Η παράσταση προχωρά με ζωηρό ρυθμό κι έχει διάρκεια 35 λεπτά. Όπως λέει η Carol Levy, "συνωμοτούν να σκοτώσουν το βασιλιά, τον σκοτώνουν, τον τρώνε, πεθαίνουν, τέλος!"

Η επόμενη μέρα ξεκίνησε με μια εκδρομή στην άκρη της πόλης. Είδα σ' ένα πάρκο μια παράσταση με τίτλο "Ονομάζεται Aguessi" (He is called Aguessi) από το θίασο GAMA από το Αφρικανικό Τόγκο. Είναι ένας νέος θίασος, γεμάτος ζωντάνια κι ενέργεια. Έχουν τέτοιον ενθουσιασμό, που τους

συγχωρείς κάποιες ατέλειες στο χειρισμό των κούκλων. Οι πρωτόγονες μαριονέτες τους ήταν υπέροχες, καθώς και οι μεγάλοι μεγέθους κούκλες και τα κουστούμια τους. Η εικόνα συμπληρωνόταν από ζωντανά τύμπανα, ενώ το κοινό έπρεπε να υπομείνει το δυνατό αέρα και τη βροχή, για να παρακολουθήσει την παράσταση. Στη συνέχεια, είδα μια παράσταση στην αντίπερα άκρη του φάσματος: "Τα παιδιά του κτήνους" (Children of the Beast), μια συλλογική παραγωγή του Figuren Theater Tubingen (Frank Soehnle) από τη Γερμανία και του Teatron Theatre (Jehuda Almagor) από το Ισραήλ. Αυτή η παράσταση πραγματεύεται το τι σημαίνει να είσαι Γερμανός και συγχρόνως Εβραίος, ενώ η σκιά του παρελθόντος είναι πανταχού παρούσα. Ο Almagor παρέχει ένα ρέον κείμενο στα Γερμανικά και ο Soehnle έχει αναλάβει το οπτικό μέρος. Εκπληκτικές κούκλες που σε ξαναγυρίζουν στις αναμνήσεις του Ολοκαυτώματος. Μια βαλίτσα γεμάτη άμμο και "θαμμένο παρελθόν" παρουσίαζε ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Μερικές φορές λειτουργούσε σα σκηνικός χώρος, άλλοτε σα σημείο εισόδου μιας

μαριονέτας ή ενός αντικειμένου, αλλά πιο συχνά σαν “τόπος ταφής”. Ένα τεράστιο πανί τύλιγε το χώρο, σχηματίζοντας ένα μεγάλο κύκλο απ’ όπου εμφανίζονταν οι περισσότερες γαντόκουκλες ή μαρότες. Το τελευταίο ταμπλό ήταν ο αφηγητής, περικυκλωμένος από τις κούκλες-”προγόνους” του, τυλιγμένος μαζί τους και μαζί με τον κουκλοπαίκτη σ’ αυτό το πανί. Ήταν εντυπωσιακό.

Περίπου στα μέσα του Φεστιβάλ, πήγα στην “Αποθήκη”, για να δω το γνωστό παραμύθι του Μολυβένιου Στρατιώτη από το Puppentheater am Meininger Theater της Γερμανίας. Μ’ αρέσει η θλιβερή ιστορία του Χανς Κρίστιαν Άντερσεν κι αυτό με παρακίνησε να πάω. Στην αποθήκη ο σκηνικός χώρος ήταν ολόκληρος καλυμμένος μ’ ένα κυκλικό ύφασμα, κάτω από το οποίο υπήρχαν κρυμμένα μεγάλα αντικείμενα. Δεν μπορούσα να καταλάβω γιατί ο αριθμός των θεατών ήταν τόσο περιορισμένος σ’ ένα τόσο μεγάλο θεατρικό χώρο. Το μυστήριο σύντομα λύθηκε. Ο κουκλοπαίκτης μήκε ντυμένος στα άσπρα. Μίλησε για λίγο στα Γερμανικά και μετά αποκοιμήθηκε. Ξάπλωσε στη μέση της σκηνής, χρησιμοποιώντας το ύφασμα για σεντόνι. Μετά από λίγο το πανί άρχισε να φουσκώνει, σχηματίζοντας στην αρχή κύματα κι έπειτα σύννεφα. Ο κουκλοπαίκτης σηκώθηκε κι άρχισε να παίζει μέσα στην κυματοειδή μάζα που φούσκωνε σαν τηγάνι με ποπ-κόρν. Ξαφνικά άνοιξε το φερμουάρ μιας “πόρτας” και κοίταξε μέσα. Τότε κάλεσε κάποιον από το κοινό να ρίξει μια ματιά. Πήγε κάποιος, ο οποίος επέστρεψε γελώντας. Ύστερα ο κουκλοπαίκτης κάλεσε ολόκληρο το κοινό να πάει να δει. Τότε καταλάβαμε όλοι ότι ο πραγματικός σκηνικός χώρος ήταν μέσα στην κατασκευή. Μπαίνοντας, υπήρχαν καθίσματα στις άκρες και μαξιλάρια στο πάτωμα τοποθετημένα σε ημικόκλιο. Στο κέντρο του χώρου υπήρχε ένα τραπέζι μ’ ένα τεράστιο “ανάγλυφο” βιβλίο. Στο κέντρο του βιβλίου υπήρχε μια λάμπα αλογόνου. Όταν ο κουκλοπαίκτης άνοιξε το βιβλίο κι άρχισε την ιστορία, “σκηνικά” που ξεπετάγονταν γύρω από τις άκρες του βιβλίου σχημάτιζαν τεράστιες σκιές στους “τόιχους” και στο “ταβάνι”. Βρισκόμασταν ουσιαστικά σ’ ένα πλανητάριο θεάτρου σκιών. Το εφέ ήταν συναρπαστικό. Το τραπέζι στριφογύριζε, μετατρέποντας το χώρο τότε σε καρουζέλ και τότε σε μια ατελείωτη σήραγγα. Το τραπέζι άντεχε το βάρος του κουκλοπαίκτη, ο οποίος χρησιμοποιούσε το σώμα του, για να σχηματίσει σκιές σε σμίκρυνση πάνω σε μια οθόνη. Το αποτέλεσμα ενισχυόταν και με άλλα μέσα: προβολές φιλμ στο εξωτερικό μέρος της τέντας, υποβλητική μουσική και μια ζωντανή μπαλαρίνα που χόρευε σε διάφορα σημεία του έργου, σχηματίζοντας σκιές σε μια άλλη πλευρά της σκηνής. Δε νομίζω να υπάρχει καλύτερο θέατρο απ’ αυτό...

μετάφραση: Τζ. Πεντεφούντη

Το Κουκλοθέατρο των Θαυμάτων

Λέανδρος Πολενάκης

Σπουδή πάνω στο *Θερβάντες*, σε δύο μέρη κι ένα *ιντερμέδιο*

Εισαγωγικό σημείωμα - Τίνος είναι το έργο;

Αυτό το έργο βασίζεται σε δύο κεφάλαια του “Δόν Κιχώτη” (XLVIII του 1ου μέρους και XXII του 2ου μέρους) και σ’ ένα κωμικό μονόπρακτο (“*Ιντερμέδιο*”) του *Θερβάντες*, με τίτλο: “*Το κουκλοθέατρο Των Θαυμάτων*”. Πρόκειται για μια ελεύθερη απόδοση του μονόπρακτου, τα οποία επιχειρώ να συνθέσω σε μια εννιαία κωμωδία, με κοινό στοιχείο της το θέατρο της κούκλας. Ωστόσο το έργο χρειάζεται ηθοποιούς που να κατέχουν, ει δυνατόν, και την τέχνη της κούκλας.

Όλα τα πρόσωπα είναι του *Θερβάντες*, εκτός απ’ τον *Αρμάνδο* και την *Κλοτίλδη*, που αποτελούν επι-νοήσεις. Επίσης για το φινάλε του έργου αναλαμβάνω την αποκλειστική ευθύνη. Τίνος είναι τελικά το έργο; Για την απάντηση παραπέμπω στον “*Κύκλο με την κιμωλία*” του *Μπρέχτ*, στην τελική σκηνή και στο τραγούδι του φινάλε.

Ο συγγραφέας

(Ακολούθησα, για το “*Δον Κιχώτη*”, την Ισπανική έκδοση της Espasa-Calpe (Coleccion Austral), Madrid 1965. Για το “*Ιντερμέδιο*”, την κριτική έκδοση με σχόλια του Eugenio Ascensio, εκδ. Clasicos Castalia, Madrid 1980)

Πρόσωπα: *Δον Κιχώτης, Εφημέριος, Αρμάνδος, Κλοτίλδη, Τσανφάγια, Λα Τσιρίνος, Ραμπελίν, Λοχαγός, Κυβερνήτης, Δήμαρχος, Επίτροπος, Γραμματικός, Χουάνα, Τερέζα, Ανηγιός*

Πρώτο Μέρος

(*Αραμπάς με βόδια, σε μια έρημη δημοσιά της Μάντσας. Πάνω στο κάρο είναι ένα μεγάλο κλουβί και μέσα του ο Δον Κιχώτης. Καθισμένος μπροστά, με το μαστίγιο του αραμπατζή στο χέρι, ο εφημέριος.*)

Εφημέριος: Πως είναι δυνατόν ευγενέστατε κύριε να σας επηρέασαν τόσο πολύ τα υποτικά βιβλία, μέχρι σημείου να χάσετε τα μυαλά σας και παίρνετε ως αληθινά πράγματα ψευδέστατα; Πως γίνεται να πιστεύετε πως όντως υπήρξε όλος αυτός ο θάσος των περιπλανωμένων ιπποτών, ότι έζησαν στα αλήθεια ο *Δον Αμαντίθ* της Αυτοκρατορίας της *Τραπεζούντος* κι ο *Δον Φελίξ Μαρτέν* της *Υρκανίας* και διάφοροι άλλοι, και να παίρνετε στα σοβαρά όλ’ αυτά τα παραμύθια με άλογα φτερωτά, με μαγεμένες πριγκίπισσες, με δράκους, θηρία και γίγαντες και στοιχειωμένα κάστρα, μ’ ερωτευμένες βασιλοπούλες, με ιππότες που μπαίνουν στην υπηρεσία τους, με

νάνους γελωτοποιούς και κόλακες αυλικούς;

Δον Κιχώτης: Απ' όσα θαυμαστά εξιστορήσατε, τουλάχιστον το τελευταίο υπάρχει ακόμα εν αφθονία, μπορώ να σας βεβαιώσω, επιτρέψατέ μου να επικαλεσθώ και τον λογιώτατον κύριον Σαίξπηρ, όστις παρουσιάζει πλείστα όσα δείγματα του είδους εις τα έργα του.

Εφημέριος: Αλήθεια; Δεν το εγνώριζα !

Δον Κιχώτης: Βεβαιότατα! Εις τον «Ιούλιον Καίσαρα» μάλιστα, εν εκ των αρίστων δραμάτων του κυρίου Σαίξπηρ, εις θρασύτατος κόλαξ ισχυρίζεται ότι δύναται να κολακεύει τον ακολάκευτον Καίσαρα, με το να του κάνει το κοπλιμάν ότι μόνον αυτός εξ όλων των ηγεμόνων δεν υποκύπτει στις κολακείας! Αντιλαμβάνεσθε δηλαδή!

Εφημέριος: Αντιλαμβάνομαι, αντιλαμβάνομαι. Αυτός ο κύριος που είπατε, Σαίξπηρ, κάπως έτσι, προφανώς είναι ειδωλολάτρης, οπαδός των καινοφανών θεωριών, πως η Γη γυρίζει γύρω από τον ήλιον κλπ. Κλπ. Τι άλλο να αναμένει κανείς από τοιούτους αιρετικούς; Τέλος πάντων, οφείλω να ομολογήσω πως μου προξενεί κι έμένα κάποια ευχαρίστηση να διαβάζω αυτά τα βιβλία με όλα τα υπερφυσικά και τα απίστευτα που περιέχουν, χωρίς βέβαια να ξεχνάω ποτέ πως όλα όσα γράφουν είναι σκέτα ψεύδη και φαντασίες...

Δον Κιχώτης: Ισχυρίζεσθε δηλαδή εξοχότατε πως όλα εκείνα για τα οποία μας ομιλούν αυτά τα βιβλία, για ιππότες που αφιερώνονται ισοβίως εις την προστασίαν των αδυνάτων, για φίλους πιστούς που γίνονται θυσία χάριν της φιλίας των, για ευσεβείς και τίμιους ιερωμένους, για γενναιόδωρες γυναίκες και για βασιλείς δικαίους που ανταμοίβουν τους πιστούς των υπηκόους και τιμωρούν τους επιβούλους, είναι σκέτα ψεύδη και φαντασίες;

Εφημέριος: Προς Θεού κύριέ μου, δεν είπα κάτι τέτοιο. Αλλά να, τα ιπποτικά βιβλία που τόσο σας αρέσουν, βρίθουν υπερβολών. Σύμφωνα με τους ποιητικούς κανόνες του πιθανού και του αναγκαίου, δεν είναι καθόλου αναγκαίοι οι συγγραφείς να εισάγουν στα έργα τους απίθανα όντα που δεν υπάρχουν στην πραγματικότητα, όπως γίγαντες, τελώνια και ζωτικά. Διότι τότε διαδίδουν ψευδείς ειδήσεις που σκορπούν ανησυχία στον κοσμάκη, εισάγουν καινά δαιμόνια και παρασύρουν το λαό σε πάσης φύσεως ανατρεπτικές πράξεις. Σκεφθείτε πόση δύναμη επηρεασμού διαθέτουν, που μπορεί να διαφθείρουν το φρόνημα και των ιδαλγών ακόμη. Παράδειγμα η ευγένειά σας, που ήλθατε σε τέτοιο σημείο παραφοράς εξαιτίας των βιβλίων αυτών, ώστε χρειάστηκε να σας κλείσουν σε κλουβί και να σας περιφέρουν πάνω σε βοϊδάμαξα, να κόβουν μάλιστα και εισιτήριο για να σας βλέπει ο κόσμος. Όχι, όχι, χίλιες φορές καλύτερα σας λω να ρίζουμε στη φωτιά και το πυρ το εξώτερον αυτά τα βιβλία! Σας εξορκίζω ευγενέστατε, λυπηθείτε τον εαυτό σας και θελήσετε να ξαναμπείτε στην κοινωνία των φρονίμων πολιτών, μάθετε να χρησιμοποιείτε με τρόπο επωφελή τα δώρα που σας χάρισαν απλόχερα οι ουρανοί. Αν πάλι κλίση φυσική σας αθεί να θέλετε να διαβάσετε βιβλία με υπερφυσικά όντα, διαβάστε τότε το Βιβλίο των Κριτών της Παλαιάς Διαθήκης, όπου υπάρχουν γενναιότατοι ήρωες που πραγματοποιούν άθλους τεραστίους...

Δον Κιχώτης: Εξοχότατε, θα μου κάνατε μεγάλην χάρην εάν ανοίγατε λίγο την πόρτα της φυλακής μου να βγω να κατουρήσω, κοντεύει να σπάσει η φούσκα μου.

Εφημέριος: Υπομονή ευγενέστατε, σε λίγο φθάνομε σε ένα χωριό με πανδοχείον,

όπου θα κατέβω κι εγώ και θα πάγω προς ανάγκη μου. Έλεγα λοιπόν ότι εν ανάγκη μπορείτε να διαβάσετε επίσης τα κατορθώματα προσώπων όπως ο Καίσαρ που κατέκτησε την Ρώμη, ο Αννίβας την Καρχηδόνα, ο Αλέξανδρος την Ελλάδα, κάποιος Φερνάν Γκονζάλεζ την Καστίλη και ο Σιντ τη Βαλένσια. Τα κατορθώματα των ηρώων αυτών τέρπουν, διδάσκουν και φρονηματίζουν το πνεύμα, σας κάνουν μέτοχο της ιστορίας κι εραστή της αρετής, βελτίονα στα ήθη, γενναίο αλλά όχι άφρονα, τολμηρό χωρίς οίηση, όλα αυτά προς δόξαν του Θεού και προς τιμήν της Μάντσας από την οποία κατάγεσθε. Άνευ αυτών των ιδιοτήτων ο άνθρωπος ουδόλως διαφέρει από τα στερούμενα του λόγου κτήνη, παραμένει ένα σκέτο βόδι, όπως γράφει και ο Τερτυλλιανός.

Το Πρώτο βόδι: Όπα, κάτι λέει για μας ή μήπως κατάλαβα λάθος;

Το Δεύτερο βόδι: Σκάσε και τράβα. Έχεις όρεξη πάλι για το μαστίγιο;

Δον Κιχώτης: Απ' ότι κατάλαβα, η ευγένειά σας, με τον λόγο που μόλις εξεφώνησε, θέλησε να μου δώσει να καταλάβω ότι δεν υπήρξαν ποτέ στον κόσμο οι περιπλανώμενοι ιππότες κι ότι όλα αυτά τα σχετικά μυθιστορήματα ψευδολογούν ζημιώνοντας γι' αυτό και βλάπτοντας την δημοκρατία μας...

Εφημέριος: Ακριβώς αυτό. Ίσα! (Πλαταγίζει το μαστίγιο).

Πρώτο βόδι: Περί δημοκρατίας ομιλούν, αν δεν κάνω λάθος.

Δεύτερο βόδι: Καλύτερα μην μπλέκεσαι σε συζητήσεις πολιτικές, τράβα τον αραμπά σου και κάνε το κορόιδο. Θυμάσαι τι έπαθε ο θεός μας ο Βαρνάβας που παραπήρε στα σοβάρά τα λόγια των ανθρώπων;

Πρώτο βόδι: Μην μου το θυμίζεις, ανατριχιάζω και μόνο που το σκέπτομαι. Μπρρρρ!

Δον Κιχώτης: Ότι κάνω δηλαδή πολύ κακά που τα διαβάζω κι ακόμη χειρότερα που τα πιστεύω, χείριστα δε που τα μιμούμαι... αυτό θέλετε να πείτε.

Εφημέριος: Ο ίδιος ο μεγάλος φιλόσοφος Πλάτων δεν καταδικάζει σκληρώς την μίμησιν;

Δον Κιχώτης: Μου απαγορεύεται, με άλλα λόγια, να διδάσκομαι από αυτά τα βιβλία, έχοντας τάξει σκοπό του βίου μου ν' ασκώ το σκληρότατον επάγγελμα του περιπλανώμενου ιππότευ. Και τώρα μου ζητάτε ακόμη να κάνω δήλωση, ότι δεν υπήρξαν ποτέ όλοι οι Αμαντίθ της Γαλατείας ή της Ελλάδος και τόσο άλλοι περιπλανώμενοι ιππότες με τις περιπέτειες των οποίων είναι γεμάτα τα βιβλία.

Εφημέριος: Όλα είναι έτσι, ακριβώς όπως τα λέτε, ευγενέστατε.

Δον Κιχώτης: Η χάρη σας επιπλέον προσθέτει ότι αυτά τα βιβλία με έβλαγαν δήθεν, ότι εξαιτίας τους έχασα τα λογικά μου και κατέληξα να με κλείσουν σ' ένα κλουβί και να με περιφέρουν σαν το ζών. Επομένως πρέπει τώρα να μετανοήσω, να κάμω την αυτοκριτική μου και να αρχίσω να διαβάζω άλλα βιβλία, πιο αληθινά τουτέστιν, τα οποία διδάσκουν, τέρπουν και νουθετούν ταυτοχρόνως. Ή κάνω λάθος;

Εφημέριος: Αυτό ακριβώς εννοούσα.

Δον Κιχώτης: Τότε οφείλω να σας απαντήσω ότι εκείνος από τους δυο μας έχασε τα λογικά του, είσαστε σίγουρα εσείς, που εκστομίσατε τόσας ύβρεις και βλασφημίας ενάντια σ' ένα είδος τόσο δημοφιλές και που, επιπλέον, όλοι το παίρνουν σαν αληθινότατο...

Πρώτο βόδι: Καλά του λέει, κι εμένα μ' αρέσουν αυτά τα βιβλία.

Δεύτερο βόδι: Α, μα εσύ δεν πρόκειται να βάλεις μυαλό ποτέ σου. Βούλωστο

επιτέλους!

Δον Κιχώτης: Διότι όποιος αρνείται, όπως εσείς, κάτι τόσο πασιφανές και αυταπόδεικτον, του αξίζει τότε τύχη παρόμοια και ισάξια ποιινή με αυτήν που εσείς επιφυλάσσετε στα υποτιτικά μυθιστορήματα που τόσο σας εξοργίζουν. Διότι, το να θέλετε να μας πείσετε ότι δεν υπήρξαν ποτέ στον κόσμο η πριγκίπισσα Φλορίπες και ο Δον Γκυ της Βουργουνδίας, ότι δεν συνέβη ποτέ στ' αλήθεια η μυστική νυκτερινή συνάντησις του Αυτοκράτορος Ιωάννου Τσιμισκή με τον Τσάρο Σβιατοσλαύον εις τας όχθας του Ίστρου, είναι σαν να θέλετε να μας πείσετε ότι ο ήλιος δεν θερμαίνει κι ο παγετός δεν ψύχει και η γη δεν μας τρέφει. Βάζω το κεφάλι μου στην φωτιά πως οι πιο πάνω ιστορίες είναι τόσο αληθινές όσο είναι αλήθεια πως έχουμε μέρα τούτη την στιγμή. Διότι αν είναι ψευδείς, τότε είναι ψευδές επίσης πως υπήρξαν ο Έκτωρ κι ο Αχιλλεύς κι ότι έγινε στ' αλήθεια ο πόλεμος ο Τρωϊκός. Ψεύδος επίσης τ' ότι έζησαν οι δώδεκα ίσοι της Γαλλίας, κι ο Βασιλιάς Αρθούρος της Αγγλίας, που μέχρι σήμερα περιπλανάται στον κόσμο μεταμορφωμένος σε κοράκι, ενώ τον περιμένουν από στιγμή σε στιγμή να γυρίσει και να διεκδικήσει τον θρόνο του. Ψέματα είναι όλα αυτά;

Εφημέριος: Με καταπλήσσει πράγματι ο τρόπος με τον οποίο είναι ανακατεμένα μέσα στο μυαλό σας η αλήθεια και το ψεύδος, ιππότη. Σίγουρα κύριε Δον Κιχώτη μου κανείς δεν μπορεί να αρνηθεί πως υπάρχουν σ' όλα όσα λέτε κάποια ίχνη αλήθειας, ιδιαίτερα μάλιστα σε ό,τι αφορά τους Ισπανούς περιπλανώμενους ιππότες. Εγώ μάλιστα ο ίδιος θα παραδεχτώ πως και οι δώδεκα ίσοι της Γαλλίας, υπήρξαν πράγματι. Δεν δέχομαι όμως ότι συνέβησαν όντως όλα όσα τους αποδίδει ο επίσκοπος Τουρπέν. Η αλήθεια είναι ότι τους συγκέντρωσε γύρω του ο Βασιλιάς της Γαλλίας και τους ονόμασε ίσους επειδή ήταν όλοι τους ίδιοι σε αξία, γενναιότητα και χαρίσματα, για να μην υποτιμήσει κανέναν...

Πρώτο βόδι: Αηδίες!

Εφημέριος (στον Δον Κιχώτη): Πως είπατε;

Δον Κιχώτης: Τίποτα δεν είπα.

Εφημέριος: Πως δεν είπατε! Άκουσα πολύ καθαρά τη λέξη αηδίες!

Δον Κιχώτης: Δηλαδή πάτε να με βγάλετε και τρελό από πάνω; Αφού, σας λεω, δεν είπα!

Εφημέριος: Τέλος πάντων, τι έλεγα;

Πρώτο βόδι: Πως οι δώδεκα ίσοι της Γαλλίας ήσαν ίσοι σε όλα.

Εφημέριος: Όταν με διακόπτουν χάνω τον ειρμό των σκέψεών μου. Μάλιστα, λοιπόν, κι αν δεν ήταν ίσοι θα έπρεπε να γίνουν...

Δεύτερο βόδι: Μην ανοίξεις το στόμα σου πάλι...

Εφημέριος: ...θα έπρεπε να γίνουν, επειδή τους ένωσε κάτι σαν θρησκευτική πίστη, ένας όρκος...

Δεύτερο βόδι: Σε προειδοποιώ...

Εφημέριος: Όρκος σαν εκείνους που δίνονται ακόμα και σήμερα στην Καλατράβα ή στο Σαντιάγκο κι έχουν την έννοια ότι αυτοί που τους δίνουν είναι ή πρέπει να είναι αγνοί, ατρόμητοι, ευγενικής καταγωγής...

Πρώτο βόδι: Μούσου!

Εφημέριος: Ποιός γελά σαν βόδι; Εσείς εξοχότατε;

Δον Κιχώτης: Όχι, εγώ καθόλου δεν γελώ, θα σας φάνηκες μάλλον.

Εφημέριος: Τέλος πάντων. Τους έλεγαν τότε Δώδεκα Ίσους, όπως λέμε σήμερα; Ιππότες του Αγίου Ιακώβου ή της Αλκάνταρα, και ήσαν δώδεκα ίσοι σε όλα. Επίσης δέχομαι πως υπήρξε ο Σιντ, όπως υπήρξε κι ο Μπερνάρντο Ντι Κάρπιο.

Πρώτο βόδι: Ο Λεονάρντο Ντι Κάρπιο τώρα που κολλάει;

Δεύτερο βόδι: Φταιω εγώ τώρα να σε αποκαλέσω... ζών; Αυτός βρε δεν γεννήθηκε ακόμη, αυτός είναι ένας ηθοποιός που θα γεννηθεί σε πεντακόσια χρόνια. Εδώ μιλάμε για τον υπότη Δον Μπερνάρντο Ντι Κάρπιο που έζησε, λένε, την εποχή των μάγων βασιλιάδων.

Πρώτο βόδι: Κάτι μου είπες τώρα!

Δεύτερο βόδι: Δηλαδή την εποχή της γέννησης του Χριστού

Πρώτο βόδι: Πως είσαι διανοούμενη το ξέρουμε. Δεν χρειάζεται να μας κάνεις επίδειξη γνώσεων!

Εφημέριος: Ακόμα κι αν υπήρξαν αυτά τα πρόσωπα, το να έκαναν όμως όλα εκείνα τα εξωφρενικά κατορθώματα που τους αποδίδονται στα βιβλία, αυτό σας το ξαναλέω πως είναι αντίθετο των κανόνων του πιθανού και του αναγκαίου, που θεσπίζει ο Αριστοτέλης.

Πρώτο βόδι: Αυτόν τον ξέρω! Είναι εκείνος που είτε πως ο άνθρωπος είναι ζών πολιτικόν!

Δεύτερο βόδι: Σκάσε ανόητε!

Δον Κιχώτης: Ισχυρίζεστε με άλλα λόγια πως είναι ψεύτικος ακόμα και ο βίος του Γκερίνο Μεσκίνο, με την αναζήτηση του χαμένου δισκοπότηρου! Ή πως ήσαν τάχα ψευδείς οι έρωτες του Τριστάνου με την Ιζόλδη ή της Τζινέμπρας με τον Λανσελότο, ενώ υπάρχουν περιγραφές ανθρώπων που συμπίπτουν όταν δίνουν τα χαρακτηριστικά της πυργοδέσποινας Κιντανόνιας, που την ε γνώρισα προσωπικώς και που υπήρξε, στον καιρό της, το πιο γερό ποτήρι της Βρετανίας. Ή πάλι, ποιός μπορεί να αρνηθεί πως είναι αληθινά πέρα ως πέρα όσα λένε για τον υπότη Πιερ και τη γλυκιά Μαγκαλόνα που ακόμη και σήμερα μπορεί να δει κανείς στη βασιλική οπλοθήκη το κλειδί με τι οποίο έστριβε το ξύλινο άλογο του Πιερ που πετούσε στον ουρανό;

Εφημέριος: Όπως ο Προφήτης Ηλίας να πούμε δηλαδή...

Δον Κιχώτης: Και δίπλα στο κλειδί βρίσκεται η σέλλα του Μπαμπιέκα, ενώ στο Ρονσεβάγιες έχουν το κυνηγητικό κέρας του Ρολντάν, μεγάλο ίσαμε ένα χοντρό δοκάρι στέγης... Εξ ου συνάγεται πως υπήρχαν οι δώδεκα ίσοι, υπήρξε ο Πιέρες, υπήρξε ο Σιντ κι όλο το πλήθος των ιπποτών που ονομάζει ο κόσμος περιπλανώμενους. Διότι εάν όχι, τότε αποδείζετε μου πως δεν διετέλεσε περιπλανώμενος υπότης ο γενναίος Λουζιτανός Χουάν ντε Μέρλο που ταξίδεψε στη Βουργουνδία και πολέμησε στην πόλη του Ρας με τον διαβόητο άρχοντα του Τσαρνέ, τον επονομαζόμενο Μαίστρο Πιερ, και κατόπιν στην πόλη της Βασιλείας με τον Μαίστρο Ενρίκε ντε Ρεμεστάν, για να βγει νικητής και τροπαιούχος παντού... Πως έλαβαν στ' αλήθεια χώραν οι περιπέτειες του Σουέρο ντε Κινιόνες, οι άθλοι τόσων Χριστιανών και ξένων βασιλέων. Τόσο, που τολμά να πω πως όποιος δεν τους παραδέχεται δεν έχει κουκούτσι μυαλό μεσ' το κεφάλι του...

Εφημέριος: Για τη σέλλα του Μπαμπιέκα που λέτε, λυπάμαι που πρέπει να ομολογήσω είτε την άγνοια είτε την μυωπία μου, μα τόσες φορές που επισκέφτηκα τη βασιλική οπλοθήκη δεν είδα ποτέ ούτε τη σέλλα ούτε το κλειδί, ούτε το κέρας, κι ας είναι, μετά

συγχωρήσεως, όπως λέτε, μεγάλο σαν ένα χοντρό δοκάρι στέγης. Ίσα! (πλαταγίζει το μαστίγιο).

Δον Κιχώτης: Κι όμως είναι εκεί, δεν υπάρχει αμφιβολία, σας λεω μάλιστα το κλειδί το έχουν σε μια θήκη από βακέττα για να μην σκουριάσει.

Εφημέριος: Τι να πει κανείς, τα πάντα μπορεί να συμβούν, όρκο δίνω στο σχήμα μου ότι δεν θυμάμαι να είδα διόλου όσα μου λέτε. Ακόμα κι αν υποθέσουμε όμως πως είναι έτσι, πρέπει μόνο γι' αυτό να πιστέψουμε τις τερατολογίες που γράφουν τα ιπποτικά μυθιστορήματα; Είναι τάχα φυσικό να τις παίρνει στα σοβαρά ένας άνθρωπος με τη δική σας μόρφωση και σειρά, με τις αρετές και τις χάρες που διαθέτει η αφεντιά σας;

Δον Κιχώτης: Καλό κι αυτό! Δηλαδή όλα τα βιβλία που τυπώνονται με την άδεια της Βασιλικής Αυλής και με την έγκριση των ευγενών στους οποίους αφιερώνονται, όλα τα βιβλία που διαβάζουν και απολαμβάνουν οι πάντες, μεγάλοι και μικροί, μορφωμένοι και αμόρφωτοι, ευγενείς και λαός, όλος τέλος πάντων ο κόσμος ανεξαρτήτως της τάξης και της κατάστασής τους, θέλετε να πείτε πως όλα τούτα τα βιβλία λένε Ψέματα που μοιάζουν αληθινά, καθώς μας δίνουν με κάθε λεπτομέρεια τον πατέρα, τη μάνα, την πατρίδα και τους συγγενείς των ηρώων, καθώς μας εξιστορούν μέρα με τη μέρα, στιγμή με τη στιγμή τα κατορθώματα και τους άθλους των. Σωπάστε καλύτερα εξοχότατε, μην εκστομίζετε τέτοιες βλασφημίες, διαβάστε αυτά τα βιβλία και θα διαπιστώσετε πόση χαρά θα σας δώσουν. Διότι, ομολογείστε, υπάρχει τίποτα πιο συναρπαστικό από το να δείτε ξαφνικά, λόγου χάριν εδώ, μπροστά στα μάτια σας να εμφανίζεται μια λίμνη που τα νερά της βράζουν από τεράστια γάρια με οφθαλμούς φωσφορίζοντας, την οποία διασχίζουν κολυμβώντας άμπολα ερπετά, φίδια, σαύρες και άλλα κάθε λογής άγρια θηρία;

Εφημέριος: Μη με τρομάζετε σας παρακαλώ, η ευγένειά σας.

Δον Κιχώτης: Κι απ' το κέντρο της λίμνης να υψώνεται μια φωνή θλιμμένη, λέγοντας το πιο κάτω λόγια: *υπότη, όποιος κι αν είσαι που τη λίμνη τη φοβερή ατενίζεις, αν θέλεις να αντικρίσεις την ομορφιά που κρύβεται κάτω απ' τα μελανά νερά της, δείξε τότε το θάρρος που κρύβεις μες' τα στήθια και ρίζου στον αγριεμένο, μαύρο, υγρό της κόλλπο.*

Εφημέριος: Μην το κάνετε, μη, σας εξορκίζω!

Δον Κιχώτης: Και πριν σβήσει καλά καλά η τρομερή φωνή, δίχως να λογαριάσει ο ατρόμητος ιππότης τους κινδύνους, χωρίς να βγάλει από πάνω του τα σίδηρα της πανοπλίας, προσεύχεται στο Θεό και στην κυρά του, και βουτά στα σκοτεινά νερά της.

Εφημέριος: Αλίμονο του, ο δυστυχής! Έπεσε στην παγίδα που του έστησε ο σατανάς!

Δον Κιχώτης: Και δίχως να ξέρει που πηγαίνει, βρίσκεται ξαφνικά σ' ένα ανθισμένο λιβάδι που μπροστά του τύφλα να' χουν οι ουράνιες βοσκές...

Εφημέριος: Άπαγε της βλασφημίας!

Δον Κιχώτης: Μοιάζει εκεί να λάμπουν οι ουρανοί με καθαρότερο φως, ο ήλιος μοιάζει να' ναι ακόμα πιο λαμπρός. Εκεί τα μάτια χαίρονται μια πράσινη ανθισμένη φύση...

Πρώτο βόδι: Αχ!

Δον Κιχώτης: ...με δέντρα και λουλούδια που είναι αληθινό χάρμα των οφθαλμών.

Εκεί και την ακοή σου ευφραίνει το κελάηδημα χιλιάδων μικρών πουλιών που πηδούν από κλαράκι σε κλαράκι. Ανακαλύπτεις εκεί κοντά σ' ένα μικρό ρυάκι...

Εφημέριος: Ω!

Δον Κιχώτης: ...που τα πεντακάθαρα κρυστάλλινα νερά που κυλούν πάνω σε διάφανη άμμο και μικρές πετρούλες που μοιάζουν πολύ με μαργαριτάρια και με κοσκινισμένο χρυσάφι...

Εφημέριος: Αχ!

Δον Κιχώτης: Και λίγο πιο πέρα βλέπεις μια τεχνητή πηγή από μάρμαρο κι από πολύχρωμο ιάσπι, λαξευμένη. Λίγο πιο κει, μian άλλη, αγροτικού στυλ, όπου αχιβάδες και κοχύλια μαζί με λαμπερά κομμάτια κρύσταλλο συνθέτουν ένα έργο τέχνης που μιμείται τη φύση και μοιάζει να την ξεπερνά. Εκεί μπροστά, θ' αναδυθεί μπροστά σου αιφνία ένα κάστρο τρανό με τείχη από ατόφιο χρυσάφι και πολεμίστρες από διαμαντόπετρα...

Εφημέριος: Ωω!

Δον Κιχώτης: Και ιδού που βγαίνει από την πόλη τώρα μια ολόκληρη συντροφιά πανώριες κόρες...

Εφημέριος: Ωωω!

Δον Κιχώτης: Ωσάν το κρύο νερό η θωριά τους, κι οι φορεσιές τους τόσο πλούσιες που αν θελήσω να τις περιγράψω δεν θα τελειώσουμε ποτέ. Και παίρνει ο υπότης απ' το χέρι την ομορφότερη απ' όλες και την ανεβάζει στο κάστρο κι εκείνη τότε τον ξεντύνει και τον αφήνει όπως τον γέννησε η μάνα του...

Εφημέριος: Ωωω, Ωωωω!

Δον Κιχώτης: Και με γλιαρό νερό τον λούζει στο λουτρό και μ' αρωματικά βοτάνια τον τρίβει...

Εφημέριος: Ωωω, Ωωω, Ωωω, Ωωωω!

Δον Κιχώτης: Και του φορά χιτόνα μεταξωτό, αραχνοϋφαντο, αρωματισμένο, ενώ τρέχει δίπλα του άλλη κόρη και ρίχνει πάνω στους ώμους του ένα πλουμιστό μανδύα...

Εφημέριος: Α, έτσι.

Δον Κιχώτης: Και τον οδηγούν κατόπι, λέει το βιβλίο σε μια σάλα, όπου είναι κι όλες στρωμένα τα τραπέζια με τόση φροντίδα που μένει ο υπότης άλαλος όταν τα βλέπει. Κι έρχονται και του νίβουν τα χέρια με νερό περασμένο από κεχρμιπάρι με ροδοπέταλα μαζί και τον σερβίρουν όλες οι πανώριες κόρες αμίλητες, και του βάζουν μπροστά του πιάτα με όλα τα καλά της γης...

Εφημέριος: Αχ, αχ, αχ!

Δον Κιχώτης: Δεν ξέρει που να πρωτοαπλώσει το χέρι του.

Εφημέριος: Αχ, αχ, αχ αχ!

Δον Κιχώτης: Ενώ ακούει μια θεία μουσική χωρίς να βλέπει τους μουσικούς και χωρίς να καταλαβαίνει από που έρχεται. Κι όταν έχει αποφάσει κι έχουν μαζέψει το τραπέζι κι αναπαύεται στο ντιβάνι μισοξαπλωμένος, ανοίγει μια πόρτα και μπαίνει μια άλλη κόρη, ασύγκριτα ομορφότερη από τις άλλες... Κάθεται στα πόδια του κι αρχίζει να του εξηγεί ποιά είναι αυτό το κάστρο και πως την έχει την ίδια ένας κακός δράκος μαγεμένη και την κρατά φυλακισμένη, και περιμένει τον όμορφο πρίγκιπα που θα την ελευθερώσει, κι άλλα πολλά που συγκινούν τον υπότη, αλλά κι όσους διαβάζουν τα βιβλία.

Πρώτο βόδι: Εγώ συγκινήθηκα στ' αλήθεια.

Δεύτερο βόδι: Με τέτοιες κρυάδες!

Πρώτο βόδι: Κλοτύλδη, δεν υποφέρεσαι άλλο.

Δεύτερο βόδι: Αρμάνδε, δε σε υποφέρω πλέον.

Πρώτο βόδι: Να χωρίσουμε τότε, Κλοτύλδη.

Δεύτερο βόδι: Να χωρίσουμε, Αρμάνδε

Πρώτο βόδι: Θα παρακαλέσω τον κύριο Εφημέριο να φροντίσει...

Δεύτερο βόδι: Ξεχνάς κάτι αγάπη μου.

Πρώτο βόδι: Τι πράγμα καλή μου;

Δεύτερο βόδι: Το διαζύγιο δεν αναγνωρίστηκε ακόμα στην Ισπανία. Θα χρειαστεί να περάσουν τουλάχιστον άλλα πεντακόσια χρόνια για να επιτραπεί!

Πρώτο βόδι: Μούουου!

(Ο Εφημέριος έχει αποκοιμηθεί καθιστός πάνω στον πάγκο του αραμπατζή, με το κεφάλι να γέρνει τότε ζερβά, τότε δεξιά. Ο Δον Κιχώτης που δεν το έχει αντιληφθεί συνεχίζει απτόητος την λογοδιάρροιά του).

Δον Κιχώτης: Δεν θέλω να μακρηγορήσω άλλο, πρέπει να καταλάβει όμως η χάρη σας ότι οποιοδήποτε μέρος οποιοδήποτε ιπποτικού βιβλίου μπορεί να χαρίσει σ' οποιονδήποτε το διαβάσει, την ηδονή και το θαυμασμό μαζί. Δώστε πίστη στα λόγια μου εξοχότατε, σας το ξαναείπα, και διαβάστε αυτά τα βιβλία. Θα δείτε πως θα διώξουν από την ψυχή σας την μελαγχολία, θα βελτιώσουν το ήθος, θα σας τέρψουν συγχρόνως. Όσο για τον εαυτό μου, μπορώ να βεβαιώσω πως από τότε που χρίστηκα ιππότης περιπλανώμενος, έχω γίνει ευγενικός, γενναιόψυχος, ανοιχτόκαρδος, ανοιχτοχέρης, τρυφερός και υπομονετικός. Αντέχω το ξύλο, τη φυλακή, τις κακουχίες, τα μάγια που μου κάνουν οι εχθροί μου. Κι αν είδατε πριν λίγο να με κλείνουν σε κλουβί λες και είμαι κανένas επικίνδυνος τρελός, αυτό δεν θα διαρκέσει πολύ. Με τη δύναμη των χεριών μου και με τη συμπαράσταση των ουρανών, αν η τύχη δεν με εγκαταλείψει, σε λίγες μέρες θα έχω γίνει Βασιλιάς μιας χώρας και θα μπορέσω τότε να δείξω το ελευθερόφρον πνεύμα μου. Διότι ευγνωμοσύνη δίχως πράξεις, μόνο με τα λόγια, είναι πράγμα νεκρόν, όπως η πίστις χωρίς έργον. Γι' αυτό λοιπόν το λόγο επιθυμώ διακαώς, με την εύνοια της τύχης να μπορέσω να γίνω τουλάχιστον Αυτοκράτωρ ώστε να είμαι σε θέση να δείξω τη ζέση της καρδιάς μου ευεργετώντας τους φίλους μου. Ιδιαίτερος δε τον φτωχό μου ιπποκόμο Σάντσο Πάντσα, που είναι ο καλύτερος άνθρωπος του κόσμου και θα ήθελα πολύ να του δώσω την κομητεία την οποία του υποσχέθηκα πριν λίγες μέρες. Φοβάμαι μόνο μη και δεν έχει τις ικανότητες να την κυβερνήσει σωστά. Πως; Κοιμάσθε εξοχότατε;

Εφημέριος: Πως; Τι μου συμβαίνει; Αποκοιμήθηκα φαίνεται κι ονειρευόμουν ένα υπέροχο μέρος... Ας κάνουμε μια στάση να αναπαυθούμε, καλά είν' εδώ. Θα κρύψω τον αραμπά μας πίσω απ' αυτήν εδώ την πυκνή συστάδα. Έχει και φρέσκο χορτάρι για τα ζωντανά μας. Βλέπω ένα χωριό στο βάθος, μπορούμε να πάμε ως εκεί με τα πόδια. Θα σας ελευθερώσω προσωρινά για να ξεμουδιάσετε λογιώτατε.

(Κατεβαίνει από τον αραμπά, τον ταχτοποιεί και ανοίγει την πόρτα του κλουβιού. Χάνονται τρέχοντας και οι δύο πίσω από δύο θάμνους. Ενώ απ' την άλλη μεριά της σκηνής εμφανίζονται πεζή, δύο πλανόδιοι θεατρίνοι, ο Τσανφάγια και η Λα Τσιφίνος. Πίσω τους βαδίζει ο βοηθός Ραμπελίν φορτωμένος με όλα τα σύνεργα της σκηνής.

Χωρίς να διασταυρωθούν με τα πρόσωπα του πρώτου μέρους, προχωρούν αργά προς το κέντρο της σκηνης, λίγο πριν αρχίσει το ιντερμέδιο)

Ιντερμέδιο

Τσανφάγια: Λα Τσιρίνος, κοίτα μη ξεχάσεις τις οδηγίες που σου έδωσα, κυρίως για το καινούργιο μας κόλπο που να πρέπει κι αυτό, σαν το προηγούμενο, της βροχής.

Λα Τσιρίνος: Μεγάλε τσανφάγια, και μνήμη διαθέτουμε αρίστη, και κρίση και τη διάθεση να σε υπηρετήσουμε, οπότε τα λοιπά περιττεύουν. Όμως, πες μου, τι διάλογο σ' έπιασε και τον περιμάζωξες αυτό τον τύπο το Ραμπελίν; Τάχα εμείς οι δυο δεν αρκούμε δηλαδή για την επιχείρηση;

Τσανφάγια: Ρε, μας είναι χρειαζόμενος για να βαράει τα τέλια πίσω από τον μπερντέ, όσο δεν θα βγαίνουν οι φιγούρες του κουκλοθέατρου των θαυμάτων.

Λα Τσιρίνος: Θαύμα θάνατι να μη μας πάρουνε με τις πέτρες, και μόνο που θα δούνε τη φάτσα του ραμπελίν. Τιούτον υποκείμενον δε ματάδα, μα την πίστη μου.

Ραμπελίν: Να κάνουμε μια στάση σ' αυτό το χωριό αφεντικό; Δεν βλέπω την ώρα να σου δείξω τι αξίζω. Για να μην νομίζεις δηλαδή πως αγόρασες γουρούνι στο σακί.

Λα Τσιρίνος: Ίσαμ' εσένα τέσσερα γουρούνια χωράνε στο σακί. Αν η μουσική που παίζεις είναι σαν τα μούτρα σου, πάει καλλιά μας.

Ραμπελίν: Ξέρεις ρε ποιος είμαι εγώ; Μπορεί να μη με πιάνει το μάτι σου, μα έχω θητεύσει κιόλα στον εταιρικό θίασο του σωματείου μας!

Τσανφάγια: Αν καθάρισες ποτέ ποσοστό ίσαμε το μπόι σου, εμένα να με φτύσεις. Λα Τσιρίνος, εδώ είμαστε, στο χωριό, φτάσαμε. Για ιδές, έρχονται κάποιιοι να μας προϋπαντήσουν. Θα είναι οι αρχές του τόπου. Πάμε πλησίον κι ετοιμάσε τη γλώσσα για σπάτουλα. Χωρίς πολλές εξυπνάδες όμως, παν μούτρον άριστον, που λεν.

(Μπαίνουν στη σκηνή ο Κυβερνήτης, ο Δήμαρχος Δον Μπενίτο Λαχανίδα, ο επίτροπος Χουάν Μουνούχος κι ο γραμματικός Πέδρο Καπάτσο)

Τσανφάγια: Προσκυνώ εξοχότατοι. Τις εξ ημών των ευγενών τυγχάνει ο σενιόρ κυβερνήτης;

Κυβερνήτης: εγώ κυβερνώ την πόλιν αυτήν.

Τσανφάγια: μα και βέβαια, ο ανόητος εγώ, έπρεπε να το είχα καταλάβει ευθύς αμέσως, ότι δεν δύναται παρά να ανήκει στον Κυβερνήτην της πόλεως ταύτης η ευγενής, αριστοτελική φυσιογνωμία που έχω ενώπιόν μου. Ο θεός να φέρει να φτάσετε και στα ανώτατα, σενιόρ Κυβερνήτα μου.

Λα Τσιρίνος: Να χαιρεστε και τη γυναικούλα, και τα παιδάκια σας.

Καπάτσο: Μα δεν είναι νυμφευμένος ο κύριος Κυβερνήτης.

Λα Τσιρίνος: Δεν πειράζει, δεν πάν' χαμένες οι ευχές, αφού θα την πάθει κάποτε κι εκείνος.

Κυβερνήτης: Ας είναι, αρκεί, τι επιθυμεί από εμάς η τιμιότητά σας;

Λα Τσιρίνος: Η τιμή τιμή δεν έχει και χαρά στον που την έχει. Διότι, όπως όλοι γνωρίζουν, το μήλο κάτω από τη μηλιά θα πέσει, το ρόδι κάτω από τη ροδιά, το βαλανίδι κάτω από τη βαλανιδιά, κι η τιμιότης τιμιότης θα γεννήσει, δίχως να μπορεί να γίνει αλλέως.

Μπενίτο: Πολύ περί διαφραγμάτων μας τα λέτε μανδάμ, και μονορούφι, δίχως ανάσα.

Καπάτσο: Περί διαγραμμάτων, θέλει να πει ο κύριος Δήμαρχος.

Μπενίτο: Σφίγγομαι να τα πω καθαρευουσιάνικα περί δια μακρών, μα τ' άτιμα δε μου βγαίνουν. Πείτε μας, τι επιθυμείτε, καλοί μου άνθρωποι;

Τσανφάγια:

Αφέντες, είμαι ο ξακουστός Μοντιέλ, ο κουκλοπαίχτης θαυμαστών θεαμάτων, παράστασιν θα δώσω με το κουκλοθέατρον των θαυμάτων, και με του βασιλέως την άδεια, στην ωραία σας πόλη.

Λεν' οι γιατροί πως μόνη θεραπεία των ασθενών, ο γέλωας, μα οι συγγραφείς της κωμωδίας, αλοίμονον, μας ετελειώσαν όλοι, και τα νοσοκομεία, είναι φίσκα, βάζουν ράντζα δίχως τέλος.

Γι' αυτό είμ' εδώ, για να προσφέρω στους αρρώστους θεραπείαν, παίζων και παριστάνων αστειοτάτην κωμωδιάν.

Κυβερνήτης: Καλώς. Διατί όμως, κουκλοθέατρον των θαυμάτων; Τι σημαίνει αυτός ο τίτλος;

Τσανφάγια: Έτσι ονομάζεται, λόγω των θαυμαστών πραγμάτων που δείχνει και διδάσκει. Το δημιούργησε ο σοφός μάγος Τοντονέλλο, με τοιούτον συνδυασμόν ζωδίων, συμβόλων και σημείων, αριθμών, βασκανιών και αφορισμών, έτσι ώστε αν είναι κανείς αβόητος ή αλλαξοπιστεμένος, ή αν οι γονείς του δεν έχουν τελέσει θρησκευτικόν γάμον, αν πάσχει κοντολογίς από αυτές τις διαδεδομένες ασθένειες του καιρού μας τις κρυφές, τότες να μην μπορεί να δει τα πρωτάκουστα και θαυμαστά που δείχνει το θέατρό μας.

Μπενίτο: Για κοίτα δηλαδή θάματα που γίνονται κάθε μέρα στον κόσμο και δεν τα παίρνουμε χαμπάρι! Τοντονέλλο είπατε τ' όνομα του μεγάλου μάγου που έφτιασε τις κούκλες του θεάτρου των θαυμάτων;

Λα Τσιρίνος: Τοντονέλλο με τ' όνομά, γεννημένος εις την πόλιν της Τοντονελλίας. Σοφός ανήρ με τα όλα του και με κάτι γένια να, με το συμπάθιο, μέχρι εκεί κάτω.

Μπενίτο: Αφού έχει τα γενιά, θα 'χει σίγουρα και τα χτένια, θά 'ναι γνωστικός.

Κυβερνήτης: Κυρ' επίτροπε Χουάν Μουνούχο, σας θυμίζω πως απόψε παντρεύεται με την ευλογία σας η κόρη σας, η δεσποινίς Τερέζα ντε Μουνούχο της οποίας τυγχάνω νουνός και θα επιθυμούσα να δείξει ο σενιόρ Μοντιέλ την τέχνη του μετά την τελετή του γάμου, στο σπίτι σας.

Χουάν: Η επιθυμία σας είναι και δική μου, κύριε Κυβερνήτα μου. Δέχομαι, αν δεν υπάρχει κάποιο άλλο εμπόδιο

Λα Τσιρίνος: Χμ! Θα υπάρξει κάποιο πρόβλημα εφόσον δεν πληρωθούμε τα λεφτά μπροστά. Έχετε το νου να κρίνετε άρχοντά μου αν είναι δίκαιο να μπει όλος ο κόσμος απόψε στο σπίτι του σενιόρ Χουάν Μουνούχο, ή όπως αλλιώς τον λένε, και να δει το θέαμα τζάμπα κι αύριο που θα στήσουμε την παράγκα μας για το κοινό να μην πατήσει ψυχή; Όχι, εντιμότατε, όχι, την αμοιβή μας είναι σωστό να τη λάβουμε προκαταβολικώς από το σενιόρ Μουνούχο.

Μπενίτο: Όσο για βολικός, ο σενιόρ Μουνούχος παραείναι μάλιστα, μπορώ να σας το βεβαιώσω, ουδείς λόγος να ανησυχείτε λοιπόν, αρνάκι του Θεού, δεν πρόκειται να σας φαι τα κόπια σας.

Καπάτσο: Δεν τόπιασες το νόημα κυρ' Λαχανίδα μου, δε σε ρωτάν για τον κυρ' επίτροπο αν είναι βολικός, τα λεφτά τους θέλουν οι άνθρωποι προκαταβολικώς,

παναπεί από πριν, στο χέρι. Κατάλαβες τώρα;

Μπενίτο: Δεν τις καταλαβαίνω αυτές τις ελληνικούρες, εγώ λιανά θέλω να μου τα λένε. Σεις που είσαστε γραμματιζούμενος, τα πιάνετε τα περί διαγραμμάτων τους.

Χουάν: Καλώς, καλώς. Ο κυρ' θεατρώνης θα μείνει ευχαριστημένος με μισή ντουζίνα δουκάτα στο χέρι; Επίσης θα το φροντίσουμε να μην έρθει ο λαός απόψε βράδυ στην παράσταση.

Τσανφάγια: Ευχαριστημένοι μένουμε και στο λόγο σας βασιζόμαστε.

Χουάν: Ελάτε λοιπόν μαζί μου, δια να διαπιστώσετε την καταλληλότητα του χώρου, και δια να λάβετε τον μισθό σας.

Τσανφάγια: Θα δουν τι πράματα και θάματα που δε θα πιστεύουν τα μάτια σας, αν τα δουν, βεβαίως.

Μπενίτο: Τουλάχιστον από την πλευρά μου, λόγος ανησυχίας ουδείς. Ο πατέρας μου ήτο Δήμαρχος κι οι πρόγονοί μου ορκίζοντο στο σταυρό, και τους παπούδες μου εγνώρισα. Είμαι σίγουρος ότι τα μάτια μου θα τις δουν τις κούκλες...

Καπάτσο: Ολονών τα μάτια θα τις δουν, είμαστε σίγουροι γι' αυτό σενιόρ λαχανίδα. Δεν γεννηθήκαμε δα και σε στάβλους.

Κυβερνήτης: Πηγαίνω τώρα. Μέχρι να επιστρέψω να έχετε φροντίσει για όλα, κύριε Δήμαρχε, κυρ' επίτροπε κι εσείς, κύριε γραμματικέ.

Χουάν: Πάμε γρήγορα, να στρωθούμε στη δουλειά. Δε με λένε αδικώς Χουάν Μουνούχο, του Αντόνιο και της Ρόζας Μουνούχαινας. Δεν λεω τίποτις άλλο, θα με δείτε σε λίγο φάτσα με φάτσα μ' αυτές τις μαγεμένες κούκλες, να τις κοιτώ και να τις αντικρίζω.

Λα Τσιρίνος: Ο Θεός να δώσει. (Βγαίνουν από τη σκηνή ο Τσανφάγια κι ο Χουάν Μουνούχο).

Κυβερνήτης: Κυρία θιασάρχισ, τώρα που μείναμε μόνοι, μήπως μπορείτε να μας πληροφορήσετε ποιοι συγγραφείς απολαμβάνουν σήμερα την εύνοια της βασιλικής αυλής κερδίζοντας δόξαν και πλούτον; Από τους δραματικούς, εννοώ. Διότι, ξεύρετε, γράφω κι εγώ λιγάκι, το έχω μέσα εις το αίμα μου το θέατρο. Στο συρτάρι μου βρίσκονται εικοσιδύο έργα, το εν καλύτερον του άλλου. Δεν περιμένω παρά μόνο την ευκαιρία να βρεθώ στην Αυλή κι αμέσως θα κάμω μισή ντουζίνα θιασάρχας τουλάχιστον, πλουσιότερους.

Λα Τσιρίνος: Περί του πράγματος που ερωτά η εξοχότητά σας κύριε Κυβερνήτα μου, δεν δύναμαι να δώσω απάντησιν. Διότι την σήμεραν ημέραν γράφουν τόσοι και τόσοι που νομίζουν πως είναι σπουδαίοι και τα μυαλά των έχουν πάρει αέρα κι έχουν σηκωθεί πάνω από το μπόι τους. Οι ποιηταί δραμάτων πάλι, αν ρωτάτε, είναι οι γνωστοί που παίζονται πάντα και δε χρειάζεται να τους αναφέρω. Πείτε μου, όμως, η χάρη σας, ποιο είναι το όνομά σας;

Κυβερνήτης: Γομαρίνος ο σοφολογιότατος, μανδάμ θιασάρχισ.

Λα Τσιρίνος: Αδύνατο, δεν το πιστεύω πως είστε σεις ο ίδιος ο Γομαρίνος που έγραψε τα περίφημα ρεφρέν των τραγουδιών: «Την ουρά του σκύλου μην τηνε πατάς», και «Μην το παίζεις τσαμπουκάς και μου τη σπας».

Κυβερνήτης: Πράγματι, κυκλοφόρησε μανδάμ, κάποια βρώμα πως εγώ έχω γράψει τα ρεφρέν αυτών των τραγουδιών. Όσο είναι αλήθεια όμως αυτό, άλλο τόσο είναι αλήθεια πως είμαι ο Σουλτάνος των Τούρκων. Τα δικά μου τα ρεφρέν, αυτά που

έγραψα, είναι πολύ πονετικά, λένε για την περσινή πλημμύρα που έπνιξε τις φτωχογειτονίες της Σεβίλλης. Δεν πρόλαβα να τα γράψω κι αμέσως με αντέγραψαν οι πάντες. Δυστυχώς εμείς οι ποιητάδες το συνηθίζουμ' αυτό, να κλέβουμε ο ένας τα στιχάκια του άλλου. Τι να γίνει, ας με φωτίζει ο θεός να γράφω κι ας με κλέβουν όλοι. (Επιστρέφει στη σκηνή ο Τσανφάγια).

Τσανφάγια: Οι εξοχότητές σας ας περάσουν, είναι όλα έτοιμα, η παράστασής μας μπορεί ν' αρχίσει.

Λα Τσιρίνος: Τσανφάγια, τα χρήματα επληρώθησαν;

Τσανφάγια: Και την ψυχή μου απ' άκρου εις άκρο εδρόσισαν.

Λα Τσιρίνος: Τσανφάγια, πρέπει να γνωρίζεις ότι ο κυβερνήτης μας τυγχάνει και ποιητής.

Τσανφάγια: Μεγάλε Θεέ, πες πως τον ρίξαμε κι όλας. Όλοι οι ποιητάδες είναι μαλακοί σαν ζυμάρι, πρόβατα του Θεού, απονήρευτοι, λαπάδες. Τους κάνεις ό,τι θέλεις.

Μπενίτο: Πάμε, δεν βλέπω την ώρα να δω με τα ίδια μου τα μάτια τα θαύματα που λέτε.

(Μπαίνουν στη σκηνή οι δεσποινίδες Τερέζα ντε Μουνούχο και Χουάνα ντε Λαχανίδα, εξαδέλφες, η πρώτη ντυμένη νόφη).

Χουάνα: Κάθισ' εκεί, Τερέζ, μα σερί, κι εγώ εδώ, να μπορούμε να βλέπουμε καλά. Έμαθες τι λένε γι' αυτό το κουκλοθέατρο των θαυμάτων και πως τάχατις είναι ντροπή αν δεν δούμε τίποτις.

Τερέζα: Το ξέρεις φιλενάδα Χουάνα, πως είμαστε ξαδέρφες, από το ίδιο αίμα. Λοιπόν, δεν έχω τίποτε άλλο να σου πω. Είμαι τόσο σίγουρη για την αγνότητά μου, που πιστεύω πως όλα θα μπορέσω να τα δω που θα μας δείξουν οι θεατρίνοι. Στη ζωή της μάνας μου που κοντεύει τα εκατό, κάλλιο να μου βγούνε και τα δυο τα μάτια παρά να μου βγει το όνομα, ποιά νομίζεις πως είμαι δηλαδή;

Χουάνα: Πάψε ξαδέρφη, έρχεται κόσμος.

(Μπαίνουν ο Κυβερνήτης, ο Μπενίτο, ο Πέντρο, ο Τσανφάγια, η Λα Τσιρίνος, ο μουσικός κι ένας ανηψιός του Μπενίτο που θα χορέψει στο τέλος τον χορό των ειδωλολατρών).

Τσανφάγια: Καθίστε όλοι. Πίσω απ' αυτό το σεντόνι θα ξεπροβάλουν οι κούκλες μας. Ο μουσικός θα στέκει εδώ, μπροστά.

Μπενίτο: Μουσικός είν' αυτός; Βάλτε τον καλύτερα πίσω απ' το σεντόνι. Έτσι που, αφού δεν θα τον βλέπουμε, να μην μας πειράζει που δεν θα τον ακούμε κι όλας.

Τσανφάγια: Δεν έχετε δίκιο κύριε Δήμαρχε να κακολογείτε το μουσικό μας. Είναι πάππου προς πάππου Χριστιανός και άριστης οικογενείας, ξέρουμε πούθε κρατά η φαμίλια του.

Κυβερνήτης: Χρειάζονται όμως κι άλλα, δεν αρκούν αυτά για να είναι κανείς καλός μουσικός.

Μπενίτο: Κι αν είν' παλιό το οικοσήμ' του, ξέρει να παίζει τ' όργανό του;

Ραμπελίν: Να 'ταν λαγούτο το πουλί, ιέ να το παίζανε πολλοί...

Μπενίτο: Το σινάφι σας το ξέρω και τους μουσικάντες όλους...

Ραμπελίν: Φταιν οι μουσικοί, που παίζουνε μπρος από χεσμένους...

Κυβερνήτης (ξεροβήχει): Αρκετά, φτάνουν τα στιχάκια, ώρα ν' αρχίσει το θέαμα.

Μπενίτο: Λίγα μπαούλα βλέπω έχει ο θίασος

Χουάν: Όλα είναι μαγικά.

Τσανφάγια: Δώστε την προσοχή σας αφεντάδες, η παράστασις αρχίζει: Ω εσύ, όποιος κι αν είσαι που δημιούργησες αυτό το κουκλοθέατρο με τέτοια θαυμαστή μαγεία και τ' ονόμασες κουκλοθέατρο των θαυμάτων λόγω των πολλών θαυμαστών που περικλείει και περιλαμβάνει, σ' εξορκίζω σε προτρέπω και σε διατάσσω να δείξεις σ' αυτούς τους κυρίους μέρος των θαυμασιών θαυμάτων σου, για να μείνουν μ' ανοιχτό το στόμα και για να ευχαριστηθούν δίχως να σκανταλιστούν. Ιδού που εισακούστηκαν οι αφορισμοί μου, εξέρχεται από το σπήλαιόν του, βγαίνει από κει ο γενναιότατος Σαμφών κι αγκαλιάζει τους κίονας του ναού για να τον γκρεμίσει και να εκδικηθεί έτσι τους εχθρούς του. Στάσου γενναίε μου ιππότα, στάσου, για όνομα του Θεού, θα πλακώσεις όλους τους ευγενείς που βρίσκονται εδώ.

Μπενίτο: Συγκρατήσου άνθρωπέ μου, για να διασκεδάσουμε και για να δούμε θέατρο ήρθαμε, όχι για να μας κάνεις πίτα. Σταμάτα καλέ κύριε Σαμφών, παρά τα σφάλματά μας είμαστε καλοί Χριστιανοί.

Καπάτσο: Τόνε βλέπεις κύρ' επίτροπε;

Χουάν: Αμ' πως να μην τόνε βλέπω; Δεν έχω μάτια δηλαδή;

Κυβερνήτης (μόνος): Για ιδέ κάτι μυστήρια. Έτσι και βλέπω εγώ κανένα Σαμφών, μη σώσω και λειτουργηθώ. Και πίστευα ως τώρα ότι η γενιά μου ήταν καθαρή!

Λα Τσιρίνος: Προσοχή άνθρωπόι μου! Τώρα βγαίνει στη σκηνή ένας τεράστιος άγριος ταύρος που δίνει μια με τα κέρατά του και ξαπλώνει νεκρό στη γη τον ιππότη Ταρταρίνο της Ταρασκόνας! Στη μπάντα, στη μπάντα, ο σώζων εαυτό σωθήτω!

Τσανφάγια: Σκορπιστείτε, σκορπιστείτε! Χέι-Χο, Χέι-Χο, Χέι-Χο!
(Σκορπίζουν τρέχοντας εδώ κι εκεί).

Μπενίτο: Μαύρος, κατράμι, διάολος είναι αυτός ο ταύρος, έτσι και με πιάσει στα κέρατά του, με πήρε και με σήκωσε.

Χουάν: Κυρ' Θεατρώνη, κάνε σε παρακαλώ αν μπορείς, να μην ξαναβγούν αυτές οι τρομαχτικές φιγούρες. Δεν το λεω βεβαίως για μένα, μα για τις κυρίες που πάγωσε το αίμα τους μόλις αντίκρισαν τον άγριο ταύρο.

Τερέζα: Αχ, ναι καλέ! Τίποτε δεν θα πει πάγωσε! Αφού με φανταζόμουνα κιόλα παλουκωμένη πάνω στα μυτερά του κέρατα!

Χουάν: Είδες; Αν δεν ήσουν γνήσια κόρη μου, δεν θά βλεπες τίποτα...

Κυβερνήτης (μόνος): Για στάσου, όλοι βλέπουν τις κούκλες εκτός από εμένα. Μα την πίστη μου, πρέπει κι εγώ να κάνω πως τις βλέπω.

Λα Τσιρίνος: Ετούτο τώρα το κοπάδι από τεράστιους αρουραίους που περνά μέσ' απ' τα πόδια σας, κατάγεται κατ' ευθείαν γραμμήν από το ζευγάρι που πήρε μαζί του ο Νάε στην κιβωτό. Άλλοι απ' αυτούς είναι άσπροι, άλλοι παρδαλοί, έχει πράσινα, έχει και γαλάζια τρωκτικά. Είναι θεόρατα, τρυπώνουν παντού, ροκανίζουν τα πάντα!

Τερέζα: Ποντίκια! Ποντίκια! Κρατήστε με, να μην πηδήσω απ' το παράθυρο. Φιλενάδα που είσαι, Κράτα σφικτό τον ποδόγυρό σου, μη μπούνε μέσα, Δεν είν' ένας και δύο, χιλιάδες είναι, νάτοι, νάτοι!

Μπενίτο: Ευτυχώς που φοράω κυλόττες, αλλιώς θα 'χανε τρυπώσει κιόλα στα μπατζάκια μου

Τσανφάγια: Κι ετούτα τα νερά που χύνονται σαν καταρράχτης από τους ουρανούς, είναι τα ύδατα του Ιορδάνη ποταμού. Αν πέσει έστω και μια σταγόνα τους πάνω στο

μάγουλο μιας γυναίκας, αμέσως το μεταμορφώνει σ' ασημένιο. Κι αν πέσει πάνω στα μουστάκια ενός άντρα, τα κάνει αμέσως μαλαματένια.

Μπενίτο (κοιτώντας την Λα Τσιρίνος): Αν όμως πέσει πάνω στα μουστάκια μιας γυναίκας;

Λα Τσιρίνος: Σιωπή! Όποιος εις τον μεγάλο μάγο δεν δείχνει τον πρέποντα σεβασμό, κινδυνεύει να τον μεταμορφώσει ο μέγας Τοντονέλλο σε ξωτικό.

Τερέζα: Τ' άκουσες αυτό ξαδέρφη; Μη μιλάς και βγάλε τη μαντίλα, για να δούμε αν θ' ασημάσουν οι σταγόνες τα μούτρα σου. Εγώ έβγαλα κι όλας το πέπλο, πήρα μια σταγόνα, τη δοκιμάζω με τη γλώσσα, μμμ, τι νόστιμη γεύση που έχει. Εσύ πατέρα καλύψου, μην πιτσιλιστούν τα μουστάκια σου (του δίνει το πέπλο της).

Χουάν: Όλοι να καλυφθούμε, μην τύχει και πιτσιλιστούμε.

Μπενίτο: Εμένα μήπκε νερό απ' τους γιακάδες, βράχικε μέχρι κι ο κώλος μου.

Καπάτσο: Κι εγώ είμαι μούσκεμα.

Κυβερνήτης: Τι διάλογο γίνεται εδώ μέσα, όλοι έχουν γίνει μουσκίδι κι εμένα ούτε σταγόνα δε μ' άγγιξε. Μπας κι είμαι μπάσταρδος εγώ κι ετούτοι εδώ καθαροί;

Μπενίτο: Πάρτε μακριά μου αυτό το μουσικάντη, αλλιώς μα την πίστη μου θα φύγω χωρίς να δω τα υπόλοιπα. Φτου σου δαιμόνιο της κόλασης που παριστάνεις πως παίζεις μουσική, δίχως να κρατάς όργανο και δίχως να σ' ακούμε!

Ραμπελίν: Σενιόρ Δήμαρχε, μη μου τη βγαίνεις έτσι, εγώ την παίζω τη μουσική μου καταπώς ο Θεός έλαβε τον κόπο να με διδάξει.

Μπενίτο: Κι έπρεπε να σου μάθει ο Θεός να την παίζεις έτσι, εξάμβλωμα; Χάσου αμέσως πίσω από το σεντόνι, αλλιώς, μα το Θεό, θα σου σβουρίζω το σκαμνί στο κεφάλι!

Ραμπελίν: Ο Εξαποδώ, μου φαίνεται, με κουβάλησε σ' αυτή την πόλη.

Καπάτσο: Δροσερό είναι το ύδωρο του αγίου Ιορδάνου. Όσο κι αν εκάλυφα την κεφαλή μου, όλο και μου 'ρθαν κάτι σταγόνες. Φοβάμαι πως τα μουστάκια μου θα 'χουν λάβει κι όλας το χρώμα της φάβας.

Μπενίτο: Φοβούμαι, κάποιο χειρότερο χρώμα σενιόρ... χε, χε.

Λα Τσιρίνος: Ιδού τώρα, εξέρχονται μία δωδεκάς ανθρωποφάγοι λέοντες, και άρκτοι γαμφώνυχες που τους αρέσει να ροφούν το μεδούλι ζωντανών θυμάτων γκρρρ! Πάσα ψυχή ζώσα να φυλάττει τα νώτα της διότι ακόμα κι αν πρόκειται περί φανταστικών όντων, δύνανται να τρομάξουν έως θανάτου όσους τα βλέπουν, ικανά όπως φέρουν εις πέρας τους άθλους του Ηρακλέους, και φέροντα φαρμακωμένα ξίφη.

Χουάν: Κύριε θιασάρχα, δι' όνομα του Θεού, κάντε λίγο σκόντο, μη μας γεμίσετε την οικία μας με λέοντας και άρκτους!

Μπενίτο: Κανονίστε σας παρακαλώ να στείλει ο Τοντονέλλος και τίποτε αηδόνια ή καρδερίνες, όχι άλλα λιοντάρια και όφεις φαρμακερούς. Μόνο ειρηνόφιλα πλάσματα θέλουμε, αλλιώς να πάρετε των ομματιών σας, ν φύγετε και να μην σας ξαναδούμε.

Τερέζα: Άφησέ το κυρ Μπενίτο, εμένα μου αρέσουν οι αρκούδες και τα λιοντάρια.

Χουάν: Μα κόρη μου, εσύ δεν έλεγες τώρα μόλις ότι φοβάσαι τα ποντίκια, και τώρα ζητάς αρκουδολιόνταρα;

Τερέζα: Το καινούριο πάντα είναι καινούριο, κυρ μπαμπά μου.

Λα Τσιρίνος: Και τούτη εδώ η κοπέλα, στρουμπουλή, καλοφτιαγμένη που βλέπετε, δεν είναι άλλη από την ξακουστή Ηρωδιάδα, που ζήτησε κάποτε και έλαβε ως αμοιβή

για να χορέψει γυμνή, την κεφαλή του Προδρόμου επί πινάκι. Ποιός θα της δώσει ένα χεράκι να σηκωθεί να μας χορέψει, να γίνουν εδώ μέσα πράματα και θάματα; Ελάτε!

Μπενίτο: Αυτή μάλιστα, είναι όμορφη και ειρηνόφιλος και πεφωτισμένη μορφή! Για ιδές πως λυγίεται και σειέται το νυμφίδιον! Ανιψιέ μου, εσύ που τις πας τις καστανιέτες, σήκω δώστης χέρι να χορέψει, να καεί το πελεκούδι εδώ μέσα.

Ανηψιός: Μετά χαράς, θείε μου.

(ακούγεται μουσική Ζαραμπάντα)

Καπάτσο: Για ιδέ! Ποιός να το λεγε πως ρίχναν και οι αρχαίοι τις γυροβουλιές τους!

Μπενίτο: Να μου ζήσεις ανιψιέ. Κράτα τη σφικτά την οβρείσσα, τη βλάμισσα. Πως γίνεται όμως να τα βλέπει αυτά τα θάματα, που είναι οβρείσσα;

Τσανφάγια: Κάθε κανών έχει και τας εξαιρέσεις του, σενιόρ Δήμαρχε.

(ακούγεται ήχος σάλπιγγας και μπαίνει στη σκηνή ένας λοχαγός της επιμελητείας του στρατού)

Λοχαγός: Ποιός είναι ο κυβερνήτης του τόπου αυτού;

Κυβερνήτης: Εγώ. Τι επιθυμείτε;

Λοχαγός: Διατάσω να ετοιμάσετε κατάλυμα και τρόφιμα για σαράντα καβαλαρέους, που θα είναι εδώ, ίσως πιο γρήγορα. Ακούω κι όλας τη σάλπιγγα. Σας χαιρετώ. (Φεύγει).

Μπενίτο: Βάζω στοίχημα πως είναι κι αυτοί σταλτοί από τον Τοντονέλλο.

Τσανφάγια: Όχι, καθόλου, πρόκειται για μια ολόκληρη ύλη ιππικού. Την είδα στρατοπεδευμένη δυο λεύγες από δω.

Μπενίτο: Αλλού αυτά, τον μάθαμε πια τον αχρείο τον Τοντονέλλο σας, τι κόλπα σκαρώνει. Και σεις δεν πάτε πίσω, κι αυτός ο παλιομουζικάντης, ομοίως. Να τσακιστείτε να πείτε στον Τοντονέλλο σας μη τυχόν τολμήσει να κουβαλήσει εδώ τίποτα καβαλαρέους για πλιάτσικο, διότι τότε θα διατάξω να συλληφθεί και να του δώσουν στη ράχη τριάντα βουρδουλιές, κοντά-κοντά.

Τσανφάγια: Σας είπα κύριε Δήμαρχε, ότι δεν τους έστειλε ο Τοντονέλλο αυτούς τους καβαλαρέους.

Μπενίτο: Και γω σας λεω πως τους έχει σταλμένους ο Τοντονέλλο. Καθώς κι όλα τα εξαμβλώματα που είδαν τα μάτια μου.

Καπάτσο: Όλοι το είδαμε, σενιόρ Λαχανίδα μου.

Μπενίτο: Δεν το αρνούμαι κυρ Πέδρο Καπάτσο μου. Όσο για σένα παλιομουζικάντη της συφοράς, πάψε αυτό το βιολί, μη σου σπάσω το κεφάλι.

(Ξαναγυρίζει ο Λοχαγός).

Λοχαγός: Ετοιμάσατε το κατάλυμα και τα τρόφιμα. Οι καβαλαρέοι βρίσκονται στο χωριό.

Μπενίτο: Είχε δεν είχε, το κανε το δικό του ο Τοντονέλλο. Μα το Θεό παλιοθεατρίνε, φράγκο δεν βλέπεις από εμένα.

Τσανφάγια: Σας έχω μάρτυρες ότι ο Δήμαρχος με απειλεί!

Λα Τσιρίνος: Σας έχω μάρτυρες ότι ο Δήμαρχος λέει ότι οι καβαλάρηδες του βασιλέως είναι φαντάσματα που στέλνει ο Τοντονέλλο!

Μπενίτο: Σε βλέπω να γίνεσαι γρήγορα φάντασμα κι εσύ, κάνε την προσευχή σου στον παντοδύναμο.

Κοβερνήτης: Εμένα πάντως, κάτι μου λέει πως οι καβαλάρηδες δεν πρέπει να 'ναι της πλάκας.

Λοχαγός: Της πλάκας; Τι λες άνθρωπέ μου, είσαι καλά;

Χουάν: Γιατί όχι; Λίγα είδαν τα μάτια μας εδώ μέσα; Να χαρείς κυρ θεατρώνη, ξαναβγάλε το κορίτσι, την Ηρωδιάς να χορέψει, να δει πράματα που δεν έχει ξαναδεί αυτός ο άνθρωπος, μπας και τον δωροδοκήσουμ' έτσι και μας αδειάσει τη γωνιά.

Τσανφάγια: Αμέσως, ορίστε, νάτην που ξαναβγαίνει. Κάνει μάλιστα νόημα με το χέρι στο φιλαράκι της να σηκωθεί να χορέψει.

Ανηψιός: Εγώ, μετά χαράς. Έτοιμος, πάντα...

Μπενίτο: Να μου ζήσεις ανηψιέ. Φέρτη μια γυροβουλιά να ζαλιστεί, να μην καταλαβαίνει τι της γίνεται. Τα θέλει ο κόλος της. Χεί-Χοπ, χεί-χοπ, χεί-χοπ.

Λοχαγός: Ζουρλάθηκαν όλοι εδώ μέσα; Για ποιό κορίτσι λέτε, και γιατί χοροπηδά έτσι τούτος δα;

Καπάτσο: Δηλαδή ο κυρ Λοχαγός δε βλέπει τη δεσποινίς, κοτζάμ Ηρωδιάς ως εκεί πάνω;

Λοχαγός: Τι διάβολο μου κοπανάτε, δεν καταλαβαίνω, ποιά δεσποινίς μου λέτε και ποιά Ηρωδιάς;

Κοβερνήτης: Και συ εξ' αυτών, και συ, και συ!

Καπάτσο: Ότι ούτος εξ' αυτών

Χουάν: Ότι ούτος εξ' αυτών

Λοχαγός: Μα την πουτάνα που σας γέννησε, θα βγάλω το σπαθί μου και θα σας λιανίσω φέτες-φέτες, που με λέτε τοιούτο και ξαυτόν

Καπάτσο: Ότι ούτως εξ' αυτών!

Μπενίτο: Ότι ούτως εξ' αυτών! Ότι τίποτα δεν βλέπει. Ότι ούτως... εξ' αυτών!

Λοχαγός: Παληοκαθίκια, έτσι και με πείτε ξαυτόν, θα τσακίσω τα κόκαλα.

Μπενίτο: Οι αβάφτιστοι κι οι αλλαξοπιστεμένοι δεν έχουν τα κότσια να τα βάλουν με τους γνήσιους Χριστιανούς. Γι' αυτό θα το βροντοφωνάζουμε κι εμείς: Ότι ούτως εξ' αυτών!

Λοχαγός: Παλιοχωριάτες, τώρα θα σας δείξω εγώ ποιός είμαι! (τραβά το σπαθί του και χτυπά δεξιά ζερβά κι ο Δήμαρχος χτυπά το Ραμπελίν. Ρίχνονται όλοι μαζί πάνω στο λοχαγό που αναγκάζεται να το βάλει στα πόδια για να σωθεί. Η Λα Τσιρίνος αρχίζει να μαζεύει το σεντόνι της σκηνής και λέει.)

Λα Τσιρίνος: Ο Διάολος εβάρεσε προσκλητήριο και μαζεύτηκαν τα διαολόπουλα. Δεν ακούτε το σήμαντρό του;

Τσανφάγια: Η παράστασίς μας εσημείωσε επιτυχία και η τιμή του θιάσου μας διεσώθει. Κι αύριο θα δώσουμε παράσταση για το λαό. Λαϊκή απογευματινή που λένε. Εμείς μπορούμε να ζητωκραυγάσουμε...

Λα Τσιρίνος: Μεγάλε, περίμενε. Μας έρχονται κι άλλοι πελάτες.

(Στη σκηνή εμφανίζεται ο Δον Κιχώτης με τον Εφημέριο, ακολουθούμενοι από τον Αρμάνδο και την Κλοτίλδη που βαδίζουν όρθιοι, ντυμένοι με κανονικά κουστούμια, ενώ απ' τη στολή των βοδιών διατηρούν μόνο το κεφάλι. Τ' άλλα πρόσωπα, οι θεατές ως τώρα της παράστασης, έχουν μείνει ακίνητοι, «ταμπλώ»).

Δεύτερο μέρος

Εφημέριος: Εξοχότατε, αυτός νομίζω πως είναι ο διάσημος κουκλοπαίκτης Μοντιέλ που εδώ και δύο εβδομάδες περιοδεύει με το θέατρό του στα χωριά και τις πόλεις της Μάντσας, παρουσιάζοντας έργα του ρεπερτορίου του. Ας του ζητήσουμε να παίξει για χάρη μας.

Δον Κιχώτης: Όχι, αυτός δεν είναι ο κουκλοπαίκτης Μοντιέλ, είναι ο πονηρός δαίμων Τοντονέλλο, που πήρε την μορφή του για να μας ξεγελάσει.

Αρμάνδος: Ωχ, τον έπιασε πάλι. Αρχίζει πάλι τα ίδια.

Δον Κιχώτης: Θα τον αναγκάσω αμέσως να βγει και να γονατίσει εμπρός μου. (Βγάζει το σπαθί του. Με τη μύτη του σπαθιού αγγίζει το λαιμό του Τσανφάγια) Έξελθε καταραμένη δαίμων. Έξω!

Εφημέριος: Εξοχότατε, σας παρακαλώ, δεν είναι δουλειά σας οι εξορκισμοί. (Ο Τσανφάγια μ' ένα επιδέξιο αλματάκι αποφεύγει τη μύτη του σπαθιού, κάνει ένα βήμα πίσω, παίρνει μια τούμπα και στέκει με τα πόδια πάνω και τα χέρια κάτω. Στο πίσω μέρος του πανταλονιού του έχει ένα παράταιρο μπάλωμα που, έτσι όπως το αντικρίζει ο Δον Κιχώτης, μοιάζει πράγματι με διάβολο που του βγάζει τη γλώσσα).

Δον Κιχώτης: Σε νίκησα, κατηραμένη. Να πάγεις εις το Τομπόζο, να βρεις την Δόνια Δουλτσινέα, να της ειπείς ότι εγώ σε νίκησα και να τεθείς αμέσως εις την υπηρεσία της. Φύγε, σε διατάσσω!

(Ο Τσανφάγια μ' ένα πήδημα ξαναστέκει στα πόδια του και ο «διάβολος» εξαφανίζεται).

Δον Κιχώτης: Ορίστε, σε απήλλαξα του πονηρού δαίμονος και ξανάγινες ο κουκλοπαίκτης Μοντιέλ. Για να μας ευχαριστήσεις τώρα, θα παραστήσεις ενώπιόν μας την ιστορίαν της ωραίας Μελισσάνθης που την αιχμαλωτίζουν οι Σαρακηνοί και την απελευθερώνει ο γενναϊότατος ιππότης Δον Γεφύριο.

Εφημέριος: Έξοχο έργο, παρά τις υπερβολές του.

Αρμάνδος: Ναι, ναι, κι εμένα μ' αρέσει πολύ αυτό το έργο.

Κλοτίλδη: Όλο σε κάτι τέτοια παλιομοδίτικα με πηγαίνεις.

Αρμάνδος: Δεν έχεις δίκιο, διαθέτει και στοιχεία πρωτοπορίας, θα δεις.

Λα Τσιρίνος: Ησυχία, η παράστασις αρχίζει.

Τσανφάγια: Ευγενέστατοι, πάρτε θέσεις.

(Ο Δον Κιχώτης, ο εφημέριος, ο Αρμάνδος, η Κλοτίλδη, κάθονται στις θέσεις των θεατών. Ο Τσανφάγια κάνει ένα νόημα στον αέρα, με τις άκρες των δακτύλων του υψωμένου χεριού του σαν μαγικό σημάδι. Αμέσως οι τείως θεατές της παράστασης, ο Κυβερνήτης κι οι άλλοι, «ξεπαγώνουν» και παίρνουν τις θέσεις τους μέσα στην ημφωτισμένη σκηνή για ν' αρχίσει η παράσταση, στην οποία θα μιμούνται βουβά τις κούκλες του θιάσου, με την πιο κάτω διανομή: Κυβερνήτης-Δον Γεφύριο, Δήμαρχος-Καρλομάγνος, Επίτροπος-Ρολάνδος και Βασιλιάς-Μαρσύλιο, Γραμματικός-κακός μαυριτανός, Χουάνα-Μελισσάνθη, Τερέζα-φοράδα του Δον Γεφύριο, Ανηγιόζ-ταύρος της Αλφαχρία και στρατιώτης Μαυριτανός, στο φινάλε όλος ο θιάσος. Κινεί τις «κούκλες» ο Τσανφάγια, αφηγείται τη δράση η Λα Τσιρίνος μουσική όλα τα όργανα που ακούγονται στο δεύτερο μέρος, παίζει ο Ραμπελίν).

Πρώτο βόδι: Αχ, τι ωραία! Πολύν καιρό είχαμε να πάμε στο θέατρο.

Δεύτερο βόδι: Αν είχες τουλάχιστο κλείσει καλύτερες θέσεις... Τίποτα δε βλέπω.

Τσανφάγια: Θα δείτε μανδάμ, όλα θα τα δείτε απόψε.

Λα Τσιρίνος: Ετούτ' η αληθινή ιστορία που θα παραστήσουμε είναι βγαλμένη λέξη προς λέξη μέσα από τα χρονικά του βασιλείου της Γαλλίας, όπως πέρασε κατόπιν στα ισπανικά ηρωικά τραγούδια που κι εκείνα περνούσαν από στόμα σε στόμα. Θα σας παραστήσουμε το πως απελευθέρωσε ο γενναίος ιππότης Δον Γεφύριος την αγαπημένη του, την όμορφη Δόνια Μελισσάνθη που ήταν αιχμάλωτη των Μαυριτανών στην Σαουσένια, όπως λέγαν τότε τη Σαραγόσα. Σε τούτη τη σκηνή λοιπόν αφέντες, θα δείτε τον Δον Γεφύριο που τρώει και πίνει και τη Σαουσένια φοβερίζει. Φως!

Τα βόδια: (με θαυμασμό) Αααα!

Λα Τσιρίνος: Ετούτη τώρα εδώ η σεβάσμια φιγούρα με την κορώνα στο κεφάλι που θα δείτε να μπαίνει αφέντες, είναι ο αυτοκράτωρ Καρλομάγνος, πατήρ της κυρά Μελισσάνθης που, αγανακτισμένος από την αδιαφορία του Δον Γεφύριου δια την τύχη της θυγατρός του, σκέπτεται να τον καλέσει σε μονομαχία. Τώρα βλέπετε με τα ίδια σας τα μάτια με πόση μανία ο αυτοκράτωρ ορμά εναντίον του μέλλοντος γαμβρού του, ανεβοκατεβάζοντας το σκήπτρο του πάνω στο κεφάλι του. Φως!

Τα βόδια: (με θαυμασμό) Αααα!

Λα Τσιρίνος: Μερικοί έχουν μετρήσει μέχρι και δώδεκα καρούμπαλα μεγέθους βερίκοκου επί της κεφαλής του. Αφού τον προειδοποίησε τόσες φορές για τους κινδύνους που διέτρεχε η τιμή του αν δεν απελευθέρωνε τη μέλλουσα γυναίκα του, στο τέλος τον έσπασε στο ξύλο. Δείτε τώρα πως ο Δον Γεφύριος, έξαλλος απ' τον θυμό του σπεύδει να ζητήσει τη βοήθεια του ξαδέλφου του Ρολάνδου και του ζητά να του δανείσει το διάσημο κοπτερό σπαθί του που ονομάζεται Ντουριντάνα, για να καθαρίσει. Πλην όμως εκείνος δεν του το δανείζει, αλλά προσφέρεται παρά ταύτα να τον βοηθήσει στη δύσκολη αποστολή του. Όμως ο γενναίος ιππότης δεν δέχεται, λέγαν ότι μπορεί να τα καταφέρει και μόνος ν' απελευθερώσει την όμορφη γυναίκα του ακόμη κι αν την έχουν κρύψει στο κέντρο της γης. Κι αρχίζει αμέσως ν' αρματώνεται πριν ξεκινήσει. Και τώρα στρίψτε το κεφάλι για να δείτε τον τρομερό ταύρο που βγαίνει τούτη τη στιγμή και που λένε πως είναι ένας από τους ταύρους της Αλφαχίρα, όπως λέγαν τότε το Αλκαζάρ της Σαραγόσας.

Κλοτίλδη: Que macho !

Αρμάνδος: Αυτά να σου λείπουν Κλοτίλδη.

Λα Τσιρίνος: Και τούτη εδώ η κυρία που εμφανίζεται τώρα στο παραθύρι του πύργου της, ντυμένη σαν Μαυριτανή, χωρίς άλλο είναι η Μελισσάνθη που βγαίνει πολλές φορές εκεί, κοιτώντας το δρόμο για το Παρίσι...

Κλοτίλδη: Αχ, Παρίσι, τι φώτα, τι πολιτισμός !

Αρμάνδος: Το Παρίσι σε μάρανε τώρα!

Λα Τσιρίνος: ...Είναι η μόνη της παρηγοριά μέσα στην αιχμαλωσία, να συλλογίζεται το Παρίσι, και τον άντρα της.

Κλοτίλδη: Μμμμ!

Λα Τσιρίνος: Τούτη τη στιγμή παρακολουθείτε ένα καινούριο επεισόδιο που παίζεται για πρώτη φορά. Βλέπετε αυτόν τον Μαυριτανό που, περπατώντας αθόρυβα σαν τη γάτα και με το δάκτυλο στα χείλη, ζυγώνει από πίσω, ύπουλα τη Μελισσάνθη και της δίνει ένα φιλί στο στόμα.

Κλοτίλδη: Quelle histoire!

Λα Τσιρίνος: Εκείνη αμέσως φτύνει καταγής, και με το άσπρο της μανικάκι τα χεΐλη της τα δυο σκουπίζει και θρηνηΐ, και κλαΐει, και τα όμορφα μαλλιά της ξεριζώνει.

Κλοτίλδη: Oh mon Dieu !

Λα Τσιρίνος: Δείτε αυτόν τον άλλον τώρα. Το μεγάλο Μαυριτανό Βασιλιά που κοιτάζει από την κλειδαρότρυπα, και που δεν είναι άλλος από το Βασιλιά της Μαρσύλιο Σαουσένια. Ο οποίος, αν και Μαυριτανός, βλέποντας με τα ίδια του τα μάτια την ανομία του υπηκόου του, παρόλο που είναι συγγενής και ευνοούμενος του, διατάσσει αμέσως να συλληφθεί και να του δώσουν διακόσιες βουρδουλιές.

Κλοτίλδη: C' est terrible !

Λα Τσιρίνος: Ορίστε, τώρα βλέπετε που τον παίρνουν για να εκτελεσθεί η ποινή του, παρόλο που δεν πέρασε από κανονική δίκη για ν' αποδειχτεί προηγουμένως η ενοχή του. Επειδή στη Μαυριτανία δε σέβονται τα δικαιώματα των κατηγορουμένων όπως εδώ στην Ισπανία.

Αρμάνδος: Μούουουου!

Δον Κιχώτης: Συνεχίστε σας παρακαλώ την ιστορία σας με τρόπο ευθύ, μην ακολουθείτε καμπύλες ή διαγωνίους. Διότι για να βγάλουμε μιαν αλήθεια στο φως, χρειάζονται αποδείξεις κι ανταποδείξεις.

Τσανφάγια: Λα Τσιρίνος λέγε μόνο τα απαραίτητα, κάνε αυτό που επιθυμεί ο σενιόρ, είναι το πιο σίγουρο. Ν' αφηγείσαι μόνο την υπόθεση, χωρίς να προσθέτεις δικά σου σχόλια που μπορεί να φέρουν δυσάρεστες καταστάσεις.

Λα Τσιρίνος: Αυτό θα κάνω. Λοιπόν, ετούτος ο άντρας που βλέπετε καβάλα στη φοράδα, τυλιγμένο σε γαλλικό μανδύα, δεν είναι άλλος από τον Δον Γεφύριο. Να τώρα η Δόνια Μελισσάνθη που εμφανίζεται πάνω στο μπαλκόνι του πύργου της με ξέπλεκα τα μαλλιά της, ανακουφισμένη μετά την τιμωρία του κακού Μαυριτανού, την οποία παρακολούθησε αυτοπροσώπως. Ακούει την παθητική ανατολίτικη μουσική που παΐζει για χάρη της ένας πλανόδιος μουσικός και συνομιλεί μ' έναν περαστικό, ένα ξένο στο δρόμο. Δίχως να καταλάβει ότι επρόκειτο για τον ίδιο τον άντρα της που έχει φτάσει εκεί μεταμφιεσμένος!

Κλοτίλδη: Για ιδές!

Λα Τσιρίνος: Από το μπαλκόνι του πύργου της η Δόνια Μελισσάνθη εξηγεί στον ξένο πόσο πολύ αγαπά τον άντρα της και πόσο της λείπει. Για τον έρωτα της Μελισσάνθης με τον Δον Γεφύριο δεν θα σας πω περισσότερα, διότι ορισμένα πράγματα είναι προτιμότερο να τα φανταζόμαστε, παρά να τα βλέπουμε. Δείτε τώρα πως ο Δον Γεφύριος αποκαλύπτει την ταυτότητά του στη Δόνια Μελισσάνθη...

Κλοτίλδη: Ωωωωω!

Λα Τσιρίνος: Από τις προηγούμενες κραυγές της Μελισσάνθης καταλαβαίνουμε ότι τον ανεγνώρισε και την βλέπουμε να καβαλάει τα κάγκελα και να πηδά...

Εφημέριος (πετιέται ξαφνικά ξυπνώντας): Ε, τι συμβαίνει, που βρίσκομαι ;

Λα Τσιρίνος: Στο θέατρο Σεβασμιότητα. Παριστάνουμε την ιστορία του γενναιότατου ιππότη Δον Γεφύριου και της όμορφης Μελισσάνθης.

Εφημέριος: Α, ωραία, συνεχίστε παρακαλώ.

Λα Τσιρίνος: Συνεχίζουμε. Ιδού, βλέπουμε τώρα τη Μελισσάνθη να καβαλάει τα κάγκελα του μπαλκονιού και να πηδά, για να βρεθεί καθισμένη...

Δον Κιχώτης: Αρκούν οι λεπτομερείς περιγραφές, πείτε μας τι γίνεται παρακάτω.

Λα Τσιρίνος: ...καθισμένη πάνω στα καπούλια της φοράδας του Δον Γεφύριο. Προς μεγάλη κακοτυχία της όμως, πιάνεται το φόρεμά της από ένα σίδερο του μπαλκονιού και βρίσκεται κρεμασμένη στον αέρα.

Κλοτίλδη: Ουρανοί !

Λα Τσιρίνος: Όπως το λέτε. Πάντοτε βοηθούν οι ουρανοί τους πιστούς.

Εφημέριος: Αυτό είναι βέβαιον.

Λα Τσιρίνος: Και ιδού που βοηθούν οι ουρανοί τον Δον Γεφύριο, την αρπάζει στον αέρα, τη σηκώνει δίχως να νοιάζεται αν θα σκιστεί το ακριβό της φόρεμα και παρά το βάρος της την κρατά! Την κατεβάζει τώρα, την καθίζει καβαλικευτά στις φοράδας του τα καπούλια και της λέει να κρατηθεί απ' τη μέση του σφικτά με τα χεράκια της τα δυο, για να μην πέσει όταν θ' αρχίσει να καλπάζει το ζώον, καθότι τελείως αμάθητη από καβάλα η κυρά Μελισσάνθη.

Κλοτίλδη: Χμμμμ!

Λα Τσιρίνος: Επίσης, από τα χλιμιντρίσματα του ζώου μπορείτε να καταλάβετε τη χαρά που νοιώθει για την τιμή που του γίνεται, να μεταφέρει το διπλούν φορτίον της γενναιότητας και του κάλλους. Ιδού, τους βλέπετε τώρα που εγκαταλείπουν καλπάζοντας την πόλη και παίρνουν τη δημοσιά που οδηγεί στο Παρίσι.

Κλοτίλδη: Αχ, Παρίσι, πόλις των ιδανικών εραστών! Αβελάρδος κι Ελοΐζα! Μάριος και Τιτίκα! Νανά και κόμης Μιφάς!

Αρμάνδος: Αλέξις και Μπλέηκ.

Κλοτίλδη: Πάγε ζώον!

Λα Τσιρίνος: Πορεύου εν ασφαλεία ω ασύγκριτον ζεύγος ευγενικών εραστών. Είθε να φθάσετε εις την ποθητή σας πατρίδα αισίως, δίχως άλλα καπρίτσια της τύχης ή κακά συναπαντήματα και να έχει το λαβ-στόρνυ σας χάπυ-εντ. Είθε τα χρόνια που έχετε να ζήσετε να σας είναι ειρηνικά, και ουχί ολιγότερα εκείνων του Ομηρικού Νέστορος.

Τσανφάγια: Απλή αχρωμάτιστη αφήγηση θέλει εδώ Λα Τσιρίνος, πιο ουδέτερα, πιο αποξενωμένα, μη βιάζεις τόσο συναίσθημα, Μπρεχτικά να το παίζεις.

Λα Τσιρίνος: Άσε με, ξέρω τι κάνω. Πρέπει να συγκινούμε το κοινό για να το κερδίσουμε. Διότι πρόκειται περί έργου δραματικού, μην το ξεχνάς. Αν δεν πέσει και λίγο δάκρυ, δεν μένουν ευχαριστημένοι. Ποιόν συνεχίζω. Δε λείπουν βεβαίως ούτε απ' τη Μαυριτανία οι κακόβουλοι οφθαλμοί που παρατηρούν και βλέπουν τα πάντα. Τρέχουν λοιπόν αμέσως και τα προφταίνουν στο Βασιλιά Μαρσίλιο, πως είδανε τη Μελισσάνθη να δρασκελά τα κάγκελα του μπαλκονιού, να πηδά και να ιππεύει τη φοράδα. Αμέσως τότε ο Βασιλιάς Μαρσίλιο διατάσσει συναγερμό, να σημάνουν οι σάλπιγγες και να συγκεντρωθεί ο στρατός. Ήδη σ' όλη την πόλη απλώνεται ο ήχος από τις καμπάνες των μιναρέδων.

Δον Κιχώτης (διακόπτει απότομα): Όχι, αυτό δεν ταιριάζει με τ' άλλα, σενιόρ Μοντιέλ. Είναι τελείως παράταιρο. Οι Μαυριτανοί δεν έχουν καμπάνες, μόνο νταούλια, πίπιζες, ντέφια και ζουρνάδες. Είναι μεγάλο λάθος να λέτε πως ηχούν στη Σαουσένια καμπάνες.

Τσανφάγια: Εξοχότατε μην το πολυψάχνετε το πράγμα, γιατί χάνει έτσι τη νοστιμιά του. Υπάρχουν τόσα έργα που περιέχουν χίλιες δυο ανακρίβειες, όμως παίζονται, ξαναπαίζονται, αυτό δε μειώνει καθόλου την επιτυχία τους.

Εφημέριος: Παρακαλώ συνεχίστε, δε μας ενοχλούν οι καμπάνες των Μαυριτανών, ας χτυπούν όσο θέλουν, εμείς αγωνιούμε να μάθουμε τι θα γίνει στο τέλος.

Τσανφάγια: Ίσα-ίσα μάλιστα, έτσι αρέσουν περισσότερο στο κοινό, που γεμίζει τις αίθουσες και χειροκροτεί. Συνέχισε Λα Τσιρίνος, παίξε όπως ξέρεις, κι άσε τον ιππότη να λέει. Το ταμείο μας να γεμίζει, κι ας λέμε τόσα Ψέματα όσα η άμμος της θαλάσσης.

Δον Κιχώτης: Αυτό είναι σίγουρο.

Λα Τσιρίνος: Δείτε λοιπόν τα πλήθος των ιπέων που ξεχνούνται απ' τις πύλες της πόλεως κυνηγώντας τους δύο καθολικούς εραστές (όλος ο θίασος). Ακούστε πόσες σάλπιγγες ηχούν, πόσα νταούλια παίζουν, πόσες πίπιζες και πόσοι ζουρνάδες! Να, να τους φτάνουν! Αχ, φοβούμαι πως όπου να 'ναι θα δούμε να τους φέρνουν σούρνοντας, δεμένους με σκοινί πίσω από τ' άλογά τους. Τι θέαμα τραγικόν!

Δον Κιχώτης: Δεν θα το επιτρέψω!

Εφημέριος: Πως είπατε;

Δον Κιχώτης: Είπα, δεν θα επιτρέψω να ταπεινωθεί μπροστά μου με τέτοιο τρόπο ένας γενναίος ιππότης και ξακουστός εραστής, όπως ο Δον Γεφύριο. Κάντε πίσω καθάρματα, σταματήστε αμέσως την καταδίωξη, αλλιώς θα έχετε να κάνετε μ' εμένα τον περιπλανώμενο ιππότη, το διάσημο Δον Κιχώτη από την Μάντσα!

Αρμάνδος: Νάτα μας πάλι !

(Ο Δον Κιχώτης σηκώνεται όρθιος, βγάζει το σπαθί του, ανεβαίνει στη σκηνή κι αρχίζει, με μια μανία που αυξάνει ολοένα, να κτυπά τις «κούκλες» που παριστάνουν τους Μαυριτανούς και να τις σκορπίζει ζερβά-δεξιά, σωριάζοντάς τες καταγής. Ο Τσανφάγια, η Λα Τσιρίνος, ο Ραμπελίν, μόλις που προφταίνουν να κρυφτούν).

Δον Κιχώτης: Άρπα και τούτη, άρπα και την άλλη πανάθλιε Μαυριτανέ (ξαπλώνει χάμω και τον Βασιλιά Μαρσίλιο).

Εφημέριος: Δον Κιχώτη συνέλθετε, δεν είναι αληθινοί Μαυριτανοί, πρόκειται για κούκλες μόνο, βρισκόμαστε στο θέατρο. Βλέπετε τι παθαίνετε για να παίρνετε στα σοβαρά όλ' αυτά τα Ψέματα;

Τσανφάγια: Το θέατρό μου, οι κούκλες μου, όλο το βιος μου, καταστράφηκαν, πάω, χάθηκα ο δόλιος!

Δον Κιχώτης: Ας τα βλέπουν αυτά όσοι αρνούνται τη χρησιμότητα της περιπλανώμενης ιπποσύνης. Αν δεν ήμουν εγώ, αυτά τα λυσσασμένα σκυλιά θα το είχαν προφτάσει το ζευγάρι των εραστών. Το Δον Γεφύριο θα τον λιάνιζαν με τα σπαθιά τους και την όμορφη Μελισσάνθη θα την πουλούσαν σκλάβο στο παζάρι. Χάρη σε μένα πρόλαβαν και σώθηκαν, πέρασαν τα σύνορα, πάνε...

Λα Τσιρίνος: ...δε θα τους ξαναδούμε πια στην παράστασή μας.

Κλοτίλδη: Τι θα πει, δε θα τους ξαναδούμε; Δηλαδή τελειώνει το έργο εδώ; Δε θα μας πείτε για τη ζωή των δύο ερωτευμένων στο Παρίσι;

Λα Τσιρίνος: Αυτό θα το αφήσουμε πιο πολύ στη φαντασία σας μανδάμ.

Κλοτίλδη: Σαχλαμάρες ! Δε θέλουμε φαντασίες, θέλουμε να μας δείξετε ζωντανό το Παρίσι. Γι' αυτό έχουμε έρθει. Έτσι δεν είναι Αρμάνδε; (τον σκουντά με τον αγκώνα).

Αρμάνδος: Ναι, ναι.

Κλοτίλδη: Αχ, Παρίσι ! Τι όνειρο, τι θαύμα ! Ο Πύργος του Άιφελ, η Αγίς του Θριάμβου, το Μουσείον του Λούβρου, η Μονμάρτη !

Δον Κιχώτης: Ξεχάσατε την Παναγία των Παρισίων κυρία. Εκεί που κάποτε

κατηγόρησαν άδικα την όμορφη Εσμεράλδα πως ήταν μάγισσα και θα την έκαιγαν ζωντανή αν δεν πρόφταν' ευτυχώς να την σώσει ο περιπλανώμενος ιππότης Φοίβος ντε Μπωμπούρ.

Αρμάνδος: Μου φαίνεται πως έχει δει την Αμερικάνικη ταινία.

Δον Κιχώτης: Ζήτω λοιπόν της περιπλανώμενης ιπποσύνης! Δεν υπάρχει σήμερα στον κόσμο τίποτα πιο άξιο απ' αυτήν.

Τσανφάγια: Εμένα τα χρήματά μου ποιός θα μου τα δώσει, σενιόρ;

Δον Κιχώτης: Ποιός είσαι εσύ αναιδέστατε που τολμάς να με απασχολείς, τη στιγμή του θριάμβου, με τέτοια ποταπά ζητήματα;

Τσανφάγια (υποκλίνεται): Μοντιέλ, εξοχότατε, ο διάσημος κουκλοπαίκτης, δούλος σας.

Εφημέριος: Όχι, δεν είναι ο κουκλοπαίκτης Μοντιέλ, είναι ο πονηρός δαίμων Τοντονέλλο που πήρε την μορφή του για να μας ξεγελάσει. Τον αναγνωρίζω από τα κέρατα!

Τσανφάγια: Πάρτε το κι έτσι σεβασμιότατε, Μοντιέλ ή Τοντονέλλο, απαιτώ αποζημίωση για το κακό πού 'χω πάθει, ορίστε δείτε και μόνος. Οι κούκλες μου! (Κάνει μια χειρονομία κι όλες οι «κούκλες» του θιάσου αναστηκάνονται μένοντας μετέωρες σαν άψυχες, με τα κεφάλια γερμένα στο πλάι. Ο Δον Κιχώτης είναι στο κέντρο, πελώριος, ακίνητος με όρθιο το κεφάλι, μεγαλοπρεπής, ίδιος πέτρινο άγαλμα φωτισμένο από ένα φως ουράνιο). Την αποζημίωση, ποιός θα μου την πληρώσει; (Κοιτάζει επίμονα τον Εφημέριο). Εσείς, ασφαλώς!

Εφημέριος: Εγώ; Γιατί εγώ δηλαδή; Να με πάρει ο διάολος, αν κρατώ καθόλου χρήματα πάνω μου.

Τσανφάγια: Το είπατε και μόνος.

(Ο Τσανφάγια κινείται προς το μέρος του Εφημέριου με απλωμένα τα χέρια, έτοιμος να τον αρπάξει).

Εφημέριος: Βοήθεια, με ληστεύουν!

(Καταδίωξη. Ο Τσανφάγια κυνηγά τον Εφημέριο ανάμεσα στα παγωμένα μέλη του θιάσου, ύστερα στις θέσεις των θεατών μέχρι που χάνονται από τη σκηνή, καθώς η Λα Τσιρίνος, κάτω από το «άγαλμα» του Δον Κιχώτη που δεσπόζει, μαζεύει, ταχτοποιεί το σεντόνι, τα σύνεργα της σκηνής. Ο Ραμπελίν με ινδιάνικο φλάουτο παίζει τον αποχαιρετιστήριο σκοπό. Ακούγεται η φωνή του Εφημέριου, απόμακρη, να φωνάζει: βοήθειααααα! Σβήνει σαν να έχει πέσει σε βαθύ πηγάδι).

Δήμαρχος (Κουνώντας αδέξια, σα σπασμένη κούκλα, τα μέλη του): Τι μου συνέβη; Τι έπαθα;

Χουάνα: Μπαμπά μου!

Κυβερνήτης: Μήπως είδε κανείς τα γυαλιά μου;

Τερέζα: Χουϊχουϊνχμχ.

Επίτροπος: Που βρισκόμαστε; Που είμαστε;

Φωνή του Τσανφάγια (από μακριά): Στο κουκλοθέατρο των θαυμάτων!

Γραμματικός (Κουνώντας επίσης με τον ίδιο τρόπο, αδέξια, τα μέλη του): Στο κουκλοθέατρο των θαυμάτων; Και τι ρόλο παίζουμε σ' αυτό;

Φωνή του Τσανφάγια (από πιο μακριά): Των παικτών.

(Πάυση)

Λα Τσιρίνος: Η κωμωδία μας τελείωσε. Ζήτω του Τσανφάγια και της Λα Τσιρίνος!

Ειδήσεις

Παραστάσεις Κούκλας και Καραγκιόζη που παίζονται σε θέατρα της Αθήνας

«Μυστήριο της Ανατολής» από το Θέατρο Μαριονέτας Baruti. Θέατρο «Φιγούρες και Κούκλες», Τριπόδων 30, Πλάκα, τηλ. 3227507.

«Τα πέντε δάκτυλα και το Φεγγάρι» του Κεμάλ Κουρτ, από την ομάδα εικαστικού θεάτρου κούκλας «Πράσσειν Άλογα». Κάθε Κυριακή 12:30 στο Θέατρο Πολύτεχνο, Μαυρομιχάλη 157 & Διγενή Ακρίτα, τηλ. 6434700.

«Μικρές ερωτικές ιστορίες με τα δάκτυλα» από την ομάδα «Της Χείρας τα Καμώματα. 2 – 12 Ιανουαρίου στο Θέατρο Φούρνος, Μαυρομιχάλη 168, τηλ. 6460748

«Μύθος....Αισώπου 2000», του Π. Ζαμπέλη, από τις Αθηναϊκές Μαριονέτες 2000. Θέατρο Αναλυτή, Αντωνιάδου 4, τηλ. 8239739

«Παραμύθια με μαριονέτες», από τον Λάκη Αποστολίδη. ΧΑΝ Κηφισιάς, Αχαρνών 5, τηλ. 8081860.

«Πουκ, το μαγικό μαργαριτάρι». Θέατρο Κνωσσός, Πατησίων 195 & Κνωσσού 11, τηλ. 8677070.

Παραστάσεις Καραγκιόζη από τον Θίασο Αθανασίου, Κινηματοθέατρο «Όνειρο», Μπαλτατζή 9, Αγ.Ι. Ρέντης, τηλ. 9022800

Θέατρο Σκιών από το Μάνθο Αθηναίο, στο θεατράκι του, Δέγλερη & Σαλαμίνας, Ν. Σμύρνη, τηλ. 9359558

Παραδοσιακό Θέατρο Σκιών Άθου Δανέλλη, Θέατρο Δεσύλα, Ησαΐα Σαλώνων 4, Πλ. Γκόζη, τηλ. 6430739

Θέατρο Σκιών του Τάσου Κώνστα, Θέατρο «Φιγούρες & Κούκλες», Τριπόδων 30, Πλάκα, τηλ. 3227507

«Ο Θρίαμβος του Καραγκιόζη», από τον Θανάση Σπυρόπουλο, στο θέατρό του, Λαμπρινής & Έρσης 9, Λαμπρινή, τηλ. 2629046, 2932000

«Σκιών Καμώματα», θέατρο Γκλόρια, Ιπποκράτους 7, τηλ. 3609400

Τα πέντε δάκτυλα και το Φεγγάρι, Ομάδα Πράσσειν Άλογα

Ειδήσεις

“Το Θέατρο ως μέσον αγωγής παιδιών και εφήβων”

Ημερίδα με θέμα “Το Θέατρο ως μέσον αγωγής παιδιών και εφήβων” έγινε το Σάββατο 2 Δεκεμβρίου 2000στην Αίθουσα εκδηλώσεων του Ιδρύματος Μελίνα Μερκούρη στην Πλάκα. Την ημερίδα οργάνωσε ο Όμιλος Εθελοντών, που έχει σαν σκοπό την ενθάρρυνση του εθελοντισμού και την επιμόρφωση των εθελοντών, μέσα από σεμινάρια, ημερίδες, ομιλίες με γενικά ή ειδικά θέματα. Η έδρα τους βρίσκεται στην οδό Κασμοσύλη 19, Ν. Κόσμος Αθήνα 11745 ΤΗΛ. 9246840, φαξ 9242675

Στην ημερίδα παρουσιάστηκαν πολλά και ενδιαφέροντα θέματα, τα οποία ανέπτυξαν έμπειροι και αξιόλογοι ομιλητές. Συνοπτικά το πρόγραμμα είχε ως εξής:

Κώστας Γεωργουσόπουλος “Το Θέατρο : Σχολείο της Δημοκρατίας Νίκος Παϊζης “Πρόγραμμα “ΜΕΛΙΝΑ - Εκπαίδευση και Πολιτισμός”: Φιλοσοφία & Στόχος του Προγράμματος”

Μαντώ Κουρετζή “Το Θεατρικό Παιχνίδι στην Εκπαιδευτική Διαδικασία”

Έφη Λάζου “Η Παιδαγωγική Αξία του Εκπαιδευτικού Δράματος”

Χαρά Μπακονικόλα “Το Θέατρο στην Αισθητική και Κοινωνική Αγωγή του Παιδιού”

Αλεξάνδρα Πρωτόπαπα “Το Σχολικό Θέατρο στην Ελλάδα ως Εκδήλωση της Κοινοτικής

Λειτουργίας του Θεάτρου”

Κική Δεμερτζή “Το Θέατρο στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση : Πρωτοβουλίες Ονειροπόλων σε Πείσμα των Καιρών”.

Ανδρέας Ζεάκις-Γλυνιάς “Το Θέατρο στο Πλαίσιο της Πολύτεχνης Έκφρασης στα Μουσικά Γυμνάσια.

Μαρία Κοντοπούλου “Το Θεατρικό Παιχνίδι στη “Γωνιά του Παιδιού” του Ομίλου Εθελοντών”

Μαρία Καταροπούλου “Η Θεατρική Δράση ως Μέσον Ανάπτυξης της Αυτοεκτίμησης την Παιδιών – Εφαρμογή σε Τρεις Ομάδες με Διαφορετικό Κοινωνικοπολιτιστικό Υπόβαθρο.

Γιώργος Μόσχος “Θεατρικό Εργαστήρι με Έφηβους Κρατούμενους”

Χριστίνα Τερλίδου “Η Συμβολή του Ψυχοδράματος στη Θεραπεία Παιδιών & Εφήβων”

Ξένια Καλογεροπούλου “Πριν...και Μετά την Παράσταση”

**Η ετήσια πύτα της
UNIMA-ΕΛΛΑΣ θα
κοπεί το Σάββατο 10
Φεβρουαρίου 2001,
στις 7 μμ, στο Κέντρο
Κουκλοθεάτρου &
Καρσαγκιόζη, Μπισκίνη
61, Ζωγράφου
(τηλ.7470008).**

Ειδήσεις

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ από την UNIMA

Το Ελληνικό Κέντρο Θεάτρου Κούκλας και Καραγκιόζη οργανώνει κύκλο εργαστηρίων για την νέα χρονιά 2001 στον χώρο της UNIMA στους Ζωγράφου με θέματα που ενδιαφέρουν τα μέλη του συλλόγου, καθώς και τους φίλους του κουκλοθεάτρου και του θεάτρου γενικότερα:

1. **Εργαστήρι θεάτρου σιωπής – μιμικής.** Η εκφραστικότητα του ερμηνευτή. Το παιχνίδι με τα αντικείμενα.

Υπεύθυνος: **Αντώνης Κουτρομπής,** εμπυχωτής θεατρικής έκφρασης-μίμος.
Αριθμός συναντήσεων 4
(18/1, 25/1, 1/2, 8/2)
Πέμπτη – 4.30 έως 7 μ.μ.
Συμμετοχή: 8 άτομα

2. **Εργαστήριο φωτισμού.** Βασικές

αρχές λειτουργίας του φωτός και του ανθρώπινου ματιού. Είδη και τεχνικές φωτισμού. Θεατρικός φωτισμός. Σκηνοθεσία βάσει του φωτισμού.

Υπεύθυνη: **Μελίνα Μάσχα** – Απόφοιτος θεατρικών σπουδών - μεταπτυχιακό στον φωτισμό και την σκηνοθεσία.

Αριθμός συναντήσεων 8
(14/2, 21/2, 28/2, 7/3, 14/3, 21/3, 28/3, 4/4) Τετάρτη – 6 έως 9 μ.μ.
Συμμετοχή: 10 άτομα

3. **Εργαστήρι ορθοφωνίας .** Αναπνοή – Φωνή – Ομιλία κούκλας
Υπεύθυνη: **Αννέτα Παπαθανασίου** – ηθοποιός.

Αριθμός συναντήσεων 3
(25/4, 2/5, 9/5)
Τετάρτη – 5.30 έως 7.30
Συμμετοχή: 20 άτομα

Για περισσότερες πληροφορίες: Μίνα Σαρρή, τηλ. 8323714 και Στάθης Μαοκόπουλος τηλ 3474724

To Puppet Centre κινδυνεύει...

Το Κέντρο Κουκλοθεάτρου του Λονδίνου (Puppet Centre) βρίσκεται σε άμεσο κίνδυνο πτώχευσης καθώς σταμάτησε η χρηματοδότησή του από τις τοπικές αρχές.

Το Puppet Centre, στα εικοσιπέντε χρόνια λειτουργίας του έχει βοηθήσει την προώθηση του θεάτρου της κούκλας σε κάθε μορφή του, στην Αγγλία αλλά και διεθνώς, διατηρώντας ένα σταθερό στέκι με βιβλιοθήκη, αρχειακό υλικό και

βιντεοταινίες, εκδίδοντας το γνωστό περιοδικό Animations και οργανώνοντας εκατοντάδες εκδηλώσεις πάσης φύσεως σε όλη τη Βρετανία.

Κάθε οικονομική βοήθεια είναι ευπρόσδεκτη και σημαντική. Επιταγές προς: The Puppet Centre Trust, σε λίρες Αγγλίας, μπορούν να στέλνονται στη διεύθυνση:

“Caring for puppetry”, The Puppet Centre, BAC, Lavender Hill, London SW11 5TN.

τηλ. 02079247226/ 02072285335

Ειδήσεις

5^ο Διεθνές Φεστιβάλ Μουσικού
Θεάτρου στον Βόλο
16 -30/12 2000

Ο Βόλος, χάρη στην πλούσια δραστηριότητα του Κέντρου Μουσικού Θεάτρου, έχει αναδειχθεί τα τελευταία χρόνια σε κέντρο αναφοράς για τα πολιτιστικά πράγματα της χώρας μας. Φέτος για πέμπτη χρονιά οργάνωσε στο Δημοτικό Θέατρο Βόλου (κτίριο Σπίρερ) το παρακάτω πρόγραμμα με την συμμετοχή αξιόλογων καλλιτεχνών από την Ελλάδα και το εξωτερικό.

16,17 Δεκεμβρίου Μαύρο Θέατρο της Πράγας "Τα Φαντάστικα" με το έργο "Ο Μαγικός Αυλός"

20,21 Δεκεμβρίου Ομάδα Μαρτί-Ατανάσιου με το έργο Άνθρωποι-Ινουίτ. Μικρά σκετς για δύο, χωρίς λόγια, αλλά με πολύ χιούμορ.

22,23 Δεκεμβρίου Συμφωνική Ορχήστρα του Δήμου Βόλου και Παιδική Χορωδία Δημοτικού Ωδείου Βόλου με το έργο "Εδώ Λιλιπούπολη"

Μουσική παράσταση με τα δημοφιλή τραγούδια της ομώνυμης ιστορικής ραδιοφωνικής εκπομπής του Τρίτου Προγράμματος της ΕΡΤ.
25,26 Δεκεμβρίου Πάολο Νάνι με το έργο "Το γράμμα" Παντομίμα για έναν άνθρωπο με πολλά πρόσωπα που προσπαθεί να γράψει ένα γράμμα

27,28 Δεκεμβρίου Ομάδα Ντέρεβο με το έργο "Κάποτε..." Παράσταση που συνδιάζει με έναν μοναδικό τρόπο στοιχεία παντομίμας, χορού,

μιούζικαλ και εικαστικού θεάματος καθώς και διάφορα εφέ με θέμα έναν ατυχή έρωτα.

29,30 Δεκεμβρίου ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Βέροιας και Εθνική Λυρική Σκηνή και Κρατικό Θέατρο Β. Ελλάδος με το μιούζικαλ "Ακολούθησε εκείνον που ακολουθεί ένα όνειρο"

Ευγένιου Σπαθάρη
"Σκιών Καμώματα"

Μια ενδιαφέρουσα συνύπαρξη του μαγικού κόσμου του Θεάτρου Σκιών και της επί σκηνής παρουσίας και λειτουργίας των ηθοποιών στο *Θέατρο Γκλόρια, Ιπποκράτους 7, τηλ. 3630318-3609400.*

Βασισμένη στη θεματολογική παράδοση του Θεάτρου Σκιών, η δράση πυροδοτείται με αφορμή τον πολυπόθητο γάμο κόρης καλής οικογένειας με γαμπρό αναλόγων προσόντων. Αναπόφευκτες παρεξηγήσεις και μπερδέματα, μέχρι την στιγμή που η ευστροφία του πολυμήχανου ήρωα, του Καραγκιόζη, οδηγεί τα πράγματα σε ...αίσιον τέλος και όλα κορυφώνονται με γλέντι και ξεφάντωμα, όπως προστάζει ο μπερντές.

Στον ρόλο του Καραγκιόζη ο Τάκης Βαμβακίδης. Παίζουν επίσης οι ηθοποιοί Φ. Αδαμίδου, Β. Αργεντζή, Τ. Βαβαρούτα, Μ. Μαρτέλη, Τ. Μανωλόπουλος, Θ. Παναγόπουλος, Γ. Παπαθανάσης.
Σκηνοθεσία: Ευ. Σπαθάρης
Σκηνικά-Κουστούμια & Μουσική Επιμέλεια: Μ. Σδούγκος
Χορογραφία: Π. Γάλλιας
Μουσική Διδασκαλία: Λ. Φρατσέα

Ειδήσεις

Τα Πέντε Δάχτυλα και το Φεγγάρι

Η καινούρια παραγωγή της ομάδας Θεάτρου Κούκλας **Πράσσειν Άλογα** είναι μία διασκευή από το ομώνυμο παραμύθι του Τούρκου συγγραφέα Kemal Kurt, σε εικονογράφηση του Ρώσου Aljoscha Blau (έχει βραβευτεί ως το καλύτερο εικονογραφημένο βιβλίο του μήνα –Δεκέμβριος 1997- από την Γερμανική Ακαδημία Παιδικής και Νεανικής Λογοτεχνίας) σκηνοθεσία Ε. Καποκάκη και μουσική Ν. Κυπουργού. Η παράσταση απευθύνεται σε όλες τις ηλικίες και παίζεται στο Θέατρο "Πολύτεχνο" (Μαυρομυχάλη 157 & Διγενή Ακρίτα, τηλ. 6434700) κάθε Κυριακή στις 12.30 από τις 7 Ιανουαρίου έως την 1^η Απριλίου 2001. Σ' αυτήν την παράσταση χρησιμοποιούνται κούκλες διαφόρων μεγεθών, φτιαγμένες με χιούμορ, ώστε να θυμίζουν την εικονογράφηση του παραμυθιού. Επίσης γίνεται χρήση παιχνιδιών και άλλων κατασκευών και τους ρόλους ερμηνεύουν δύο ηθοποιοί που εμφανίζονται στην σκηνή παίζοντας μαζί με τις κούκλες. Με έναν τρόπο ποιητικό και παιγνιώδη, το σύγχρονο και πρωτότυπο αυτό παραμύθι προσωποποιώντας τα 5 δάχτυλα του ανθρώπινου χεριού έρχεται να υμνήσει τις δυνατότητες της συνεργασίας, δείχνοντας ότι οι άνθρωποι μπορούν να κατορθώσουν τα πάντα αν είναι ενωμένοι πραγματικά. Είναι μία παράσταση που μεταφέρει τον θεατή σε έναν κόσμο μαγικό, γεμάτο χρώματα και

αισιοδοξία. Έναν κόσμο που, χάρις στην μεταφυσική δύναμη που διαθέτει κάθε κούκλα, γίνεται συναρπαστικός, αλλόκοτος και συνάμα περίεργα οικείος. Πρόκειται για ένα θέαμα μαγικό, έντονα χιουμοριστικό, με ύφος παραμυθένιο, με γρήγορους ρυθμούς και τη μουσική να παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο. Ένα παραμύθι που απευθύνεται σε όλες τις ηλικίες, ξεκινώντας από τις πιο τρυφερές και φτάνει μέχρι τις πιο μεγάλες.

Η ομάδα Πράσσειν Άλογα, έχοντας στόχο τη διεύρυνση του κοινού των παραστάσεών της αυτή τη χρονιά έχει δώσει ιδιαίτερη βαρύτητα σε παραστάσεις για μαθητές σχολείων. Έχοντας σημείο αναφοράς την προσφορά στο παιδί, η ομάδα έχει διαμορφώσει με τέτοιο τρόπο το έντυπο του προγράμματος, ώστε οι μαθητές βάση του εκπαιδευτικού υλικού που αυτό περιέχει, να συμμετέχουν δημιουργικά και να κατανοούν μα άμεσο τρόπο την ιδιόμορφη τέχνη του Θεάτρου Κούκλας.

"Πολύ μακριά, στην άλλη μεριά του ορίζοντα, ζούσαν ευτυχισμένοι η Βασίλισσα της Ξωτικοχώρας με τους υπηκόους της: νάνους, νεράιδες, αερικά και άλλους πολλούς..."

Μέσα από τις παλιές βαλίτσες της ηθοποιού –Βασίλισσας, ξεπηδούν ξωτικά και νεράιδες, ένας ολόκληρος μικρός κόσμος από αλλόκοτα και αστεία πλάσματα...

Ιδέα Ε. Καποκάκη
Κείμενα Κ. Κούρτ
Μουσική Ν. Κυπουργός
Σκηνικά Εμμανουέλα Καποκάκη
Φωτισμοί Τάσος Παλαιορούτας
Φωνητική Διδασκαλία Μ. Γεμετζάκη
Παίζουν Ε. Καποκάκη, Α. Τόμπρου

Ειδήσεις

Νέες Εκδόσεις

Περιοδικό **“Θεατρογραφίες”**, τεύχος 6-7, Επιθεώρηση του Κέντρου Σημειολογίας του Θεάτρου. Θεωρητικές προσεγγίσεις, Πρόσωπα του θεάτρου, συνεντεύξεις, παρουσιάσεις παραγωγών και θεατροκριτική.

“Μοιάζει Με Άνθρωπο(ς);”, του Θανάση Μουτσόπουλου, εκδ. FUTURA. Μια καλή παρουσίαση των τρόπων με τους οποίους ο άνθρωπος αντικρίζει τον εαυτό του. Χωρίς αναφορά στο κουκλοθέατρο, αλλά άμεσα σχετιζόμενο με αυτό. (βλέπε άρθρο σελίδας 4)

“Παιδί και παιχνίδι στη Νεοελληνική Κοινωνία 19^{ος}- 20^{ος} αιώνας”, Κλειώ Γκουγκουλή και Αφροδίτη Κούρα (επιμέλεια), έκδ. Ίδρυμα Ερευνών για το Παιδί και Εκδόσεις Καστανιώτη, 549 σελίδες, ευρετήριο.

“Οι πρωτοπόροι της Ελληνικής Παιδικής Λογοτεχνίας”, του Χάρη Σακελαρίου, εκδ. Ελληνικά Γράμματα. Πολύ εκτενής (αναλογικά) αναφορά στο ελληνικό κουκλοθέατρο και τους πρωτεργάτες του, μάλλον όμως επιπόλαιη, ανακριβής, πρόχειρη και επιδερμική. Προσπαθεί να παραθέσει πολλά στοιχεία (μερικά από τα οποία δημοσιεύονται για πρώτη φορά συγκεντρωμένα), χωρίς όμως να μπαίνει στον κόπο να τα ψάξει πραγματικά.

“Ατάκα”, διμηνιαίο δελτίο του Σωματείου Ελλήνων Ηθοποιών. Ποικίλη ύλη για πολλά και διάφορα που απασχολούν το θέατρο. Η εφημερίδα ζητά συνεργασία μέσα από κείμενα, σπάνιες φωτογραφίες ή ότι άλλο θα ενδιέφερε τον χώρο. Διεύθυνση: Κάνιγγος 33, τηλ. 3817369, 3833742, φαξ 3808651, e-mail: ataka@sei.gr

“Η Σβούρα”, τριμηνιαίο δελτίο της Ελληνικής Εταιρείας Παιγνιοθήκης, με ειδήσεις γύρω από τις παιγνιοθήκες στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Διεύθυνση εφημερίδας: Καμελιών 48, 15452 Π. Ψυχικό, fax 6715581 (Ακόμη δίνεται μια διεύθυνση στο διαδίκτυο www.ludo.ch/link.htm, την οποία επιμελείται η Ελβετική Ένωση Παιγνιοθηκών.

Ειδήσεις

Μικρές Ερωτικές Ιστορίες με τα Δάκτυλα...

Η ομάδα "Της Χείρας τα Καμώματα" παρουσιάζει την παράσταση "Μικρές Ερωτικές Ιστορίες με τα Δάκτυλα" από τις 2 έως τις 12 Ιανουαρίου 2001 στο Θέατρο Φούρνος. Το έργο βασίζεται σε μία ιδέα της Χρυσούλας Αλεξίου,

Σενάριο - Σκηνοθεσία: Χ. Αλεξίου, Γιάννα Μαμακούκα, Σκηνοθετική επιμέλεια: Α. Κουτρομπής, Σκηνογραφία-κατασκευές: Σ. Μαρκόπουλος, Κουστούμια - περούκες: Π. Συρογιάννη, Επιμέλεια φωνητικών αυτοσχεδιασμών: Χ. Δημοπούλου, Φωτισμοί: Παναγιώτης Μανούσης, Παίζουν: Χ. Αλεξίου, Φ. Παντολέων.

Η ομάδα δημιουργήθηκε τον Οκτώβριο του 1999 από την Χρυσούλα Αλεξίου. Το θεατρικό σχήμα αυτό βασισμένο στο παιχνίδι και τους πειραματισμούς με το σώμα και την κίνηση, τους ήχους και την μουσική, επιλέγει να ξεφύγει από τις εικόνες του κουκλοθεάτρου που έχουμε δει ως παιδιά. Χρησιμοποιεί το σώμα αλλά και αφυχα υλικά (αξεσουάρ) για να ταξιδέψει σε εικόνες που δεν έχουν δημιουργηθεί ξανά. Λόγω απουσίας της πραγματικής γλώσσας, απευθύνεται σε όλους τους ανθρώπους, ανεξαρτήτως ηλικίας και ενδιαφερόντων, καθώς και σ' αυτούς που δεν ακούν. Οι παραστάσεις πραγματοποιούνται σε θέατρα, σε μπαρ και στο δρόμο.

Της Χείρας τα Καμώματα περιοδεύουν σ' όλη την Αθήνα με την παράσταση "Κουαρτέτο για τέσσερα χέρια".

Πληροφορίες τηλ. 0945223591

Νήματα, Χέρια, Σκιές

Το βιβλίο του John Bell "Strings, Hands, Shadows: A Modern Puppet History" (Νήματα, Χέρια, Σκιές, Μια Σύγχρονη Ιστορία της Κούκλας), που αναφέρεται στην συλλογή κουκλών του Detroit Institute of Arts, μια από τις μεγαλύτερες στον κόσμο, την οποία ξεκίνησε ο Paul McPharlin, είναι διαθέσιμο (\$19.95) μέσω του website του Detroit Institute of Arts στη διεύθυνση: <http://store.yahoo.com/dia8/strinhanshad.html>.

Κατάλογος ελληνικών θιάσων στο Internet

Η UNIMA διαθέτει, εδώ και δύο χρόνια ηλεκτρονική σελίδα στο internet. Στα πλαίσια αυτής περιλαμβάνεται κι ένας κατάλογος με επαγγελματικούς θιάσους κούκλας και Καραγκιόζη από την Ελλάδα, με τα βασικά στοιχεία για τον καθένα. Όπως αναφέρεται και στη σελίδα, ο κατάλογος είναι ελλιπής, αλλά σιγά σιγά συμπληρώνεται. Εάν κάποιος θιάσος (ή άτομο) επιθυμεί να περιληφθεί στον κατάλογο, ας επικοινωνήσει με τον Σ. Μαρκόπουλο, τηλ 3458978/ 3474724.

Η διεύθυνση της σελίδας είναι: www.homestead.com/unimahellas/unimahellas.html

UNIMA ΕΛΛΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΘΕΑΤΡΟΥ ΚΟΥΚΛΑΣ ΚΑΙ ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗ
GREEK CENTER OF PUPPET THEATRE AND KARAGHIOZIS
Υγροπούδων 34, Αθήνα 10445, Τηλ.-Fax. 8323714
Psaroudaki 34, 10445 Athens, Greece, tel/fax 8323714